

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

IEVA DIJOKAITĖ

INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRA ES
(LYGINAMOJI ANALIZĖ)

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
Doc. dr. V. Pečkys

VILNIUS, 2010

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRA ES
(LYGINAMOJI ANALIZĖ)

ES politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621L23002

Recenzentas

Vadovas
Doc. dr. V. Pečkys
2010 12

Atliko
ESkmm8-01 gr. stud.
I. Dijokaitė
2010 12 01

VILNIUS, 2010

TURINYS

ĮVADAS	6
1. BENDRIEJI INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS KLAUSIMAI ES VALSTYBIŲ NARIŲ POLITIKOJE	9
1.1. Informacinės visuomenės samprata ir koncepcija	9
1.2. Informacinės visuomenės formavimo procesai	11
1.3. Informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimas ir atskaitomybė	17
2. NACIONALINIAI IR ES TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRĄ.....	23
2.1. ES informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentai	23
2.2. Pagrindiniai Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentai	26
2.3. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentų palyginimas	28
3. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS RODIKLIŲ ES VERTINIMAS	31
3.1. Nuolatiniai interneto naudotojai	33
3.2. Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse.....	34
3.3. Gyventojai, naudojančys kompiuterį.....	39
3.4. Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę.....	42
3.5. Gyventojai, naudojančys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas	48
3.6. Gyventojai, naudojančys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą	51
4. PASIŪLYMAI TOLIMESNEI LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRAI	54
IŠVADOS	57
LITERATŪRA.....	60
ANOTACIJA	64
ANNOTATION	65
SANTRAUKA	66
SUMMARY	67
PRIEDAI.....	68

PRIEDAI

1 priedas. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros rodiklių netolygumų, palyginti su ES, įvertinimas, remiantis Eurostat duomenimis	69
2 priedas. Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siekiamos jų reikšmės 2015 metais	70
3 priedas. Viešosios paslaugos, numatytos pagal ES programinius dokumentus	72
4 priedas. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros perspektyvos 2007-2013 m.	73
5 priedas. Informacinės visuomenės plėtros prioritetinės kryptys Lietuvoje ir ES-27	74
6 priedas. Informacinės visuomenės bruožai pagrindiniuose ekonomikos sektoriuose ir rinkose	75
7 priedas. Pagrindiniai LR informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentai	76

PAVEIKSLAI

1 pav. Visuomenės raidos bangos	12
2 pav. Žinių visuomenės formavimosi ir brendimo procesai	16
3 pav. Horizontalios politikos įgyvendinimas	17
4 pav. Sektoriaus valstybinio administravimo modelis	18
5 pav. Nuolatiniai interneto naudotojai sudaro šią visų šalies gyventojų dalį (%)	33
6 pav. Danijos regionų pasiskirstymas, pagal interneto vartotojų skaičių (%)	35
7 pav. Lietuvos interneto vartotojų struktūra pagal gyvenamąją vietą, 2009 m. (%)	36
8 pav. Gyventojai, naudojantys kompiuterį (%)	39
9 pav. EU-27 valstybių narių inovatyvumo indeksas (2009 m.)	41
10 pav. Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę (%)	42
11 pav. Danijos E-Valdžios strategijos modelis	46
12 pav. Gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas ..	49
13 pav. Gyventojai, naudojantys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą(%)	52

IVADAS

Temos naujumas ir aktualumas. Šiuolaikinėje valstybėje žinios ir informacija tampa vis stipresniais strateginiais valstybės ištekliais. Naujosios technologijos kuria informacinę visuomenę – vyksta permainos rinkoje, kultūroje, politikoje, keičiasi piliečių įpročiai, požiūris. Informacinės visuomenės plėtra ir vystymas yra vienas iš pagrindinių socialinės gerovės bet kurioje visuomenėje kūrimo veiksnių. Ekonomikos plėtros pagrindu šiais informacinių technologijų laikais tapo kaupiamos bei atnaujinamos žinios, be kurių būtų ribojama ne viena ekonomikos sritis, pvz., naujų darbo vietų kūrimas, aukšta mokslo kokybė, visuomenės integracija, ūkio plėtra ir kt. Informacinės technologijos ir telekomunikacijos yra plačiai taikomos visose žmonių gyvenimo srityse.

Pati informacinės visuomenės sąvoka gimė tik XX amžiaus 7-ajame dešimtmetyje Japonijoje, todėl tai yra gan naujas apibrėžimas. Tad natūralu, kad dauguma sričių, susijusių su informacinės visuomenės tema, nėra išsamiai ištirtos. Informacinė visuomenė ir ją apibrėžiantys dokumentai kuriami ir tobulinami tiek visame pasaulyje, tiek Europos Sąjungoje (toliau ES).

1993 m. Europos Komisijoje buvo perskaitytas pranešimas „Plėtra, konkurencingumas ir užimtumas: iššūkiai ir keliai į XXI amžių“ (Growth, Competitive and Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century), kuriuo oficialiai paskelbta apie informacinės visuomenės kūrimosi Europoje pradžia¹.

Informacinės ir žinių visuomenės plėtra yra vienas iš svarbiausių ES prioritetų. Suformuota politinė iniciatyva e. Europa nustatė siekius, kad Europos Sąjunga pasinaudotų visais informacinės visuomenės plėtros privalumais. Šios iniciatyvos pagrindiniai tikslai yra įtraukti kiekvieną pilietį, šeimą ir mokyklą, kiekvieną įmonę į skaitmeninę epochą ir sukurti elektroniskai išsilavinusią Europą. Siekiama, kad informacija ir žinios taptų pagrindiniu ekonominiu ištekliumi.

Informacinės visuomenės vystymas aktualus kiekvienai valstybei, nes būtent šio sektoriaus plėtra turi nepanaudotą potencialą gerinti gyvenimo produktyvumą bei kokybę. Šios srities plėtra atveria dideles ekonomines ir socialines galimybes. Todėl informacinės visuomenės tema aktuali kiekvienai ekonomikos raidos siekiančiai valstybei.

Tyrimo problema. Darbo tyrimo iškelta problema siekiama atsakyti į klausimą, kokių veiksnių ir priemonių reikia imtis, siekiant paspartinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros procesą ir tokiu būdu pasiekti bent ES vidurkį šioje srityje. Darbe detalai analizuojamas Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 m. strategijoje prioritetinių sričių ir tikslų įgyvendinimas, remiantis

¹ Paliulis N., Elektroninė valdžia Lietuvoje: plėtra ir problemos. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2006

statistiniais duomenimis bei lyginant juos su kitų ES valstybių narių patirtimi ir turimais rodikliais. Remiantis skirtingų ES šalių informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimo sėkme bei pasiektais rezultatais, siūlomi atitinkami sprendimai Lietuvai.

Šiuolaikinėmis sąlygomis efektyvus ir skaidrus valstybės valdymas neįsivaizduojamas be aktyvaus naujausių informacinių technologijų taikymo. Reikia įvertinti, kad atskirų ES valstybių, tarp jų ir Lietuvos, informacinė kompetencija vis labiau lemia jų pozicijas Europos ir viso pasaulio ekonominėje bei politinėje struktūroje. Šiuo metu Lietuvoje informacinės visuomenės sektorius vis dar atsilieka nuo ES vidurkio: elektroninės valdžios koncepcija nepasiekia numatyto tikslo, valstybės institucijos vangiai diegia elektronines viešąsias paslaugas, o jeigu ir diegia, tai galutinis produktas nepasiekia galutinio vartotojo.

Darbe lyginami Lietuvos ir ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros rodikliai, pasiekti rezultatai, esama padėtis. Kaip atskaitos taškas pasirinktos tam tikrų valstybių informacinės visuomenės plėtros strategijos (toliau Strategija). Atliktas ES valstybių narių Strategijos įgyvendinimo pasiektų rezultatų palyginimas, padeda formuluoti konkrečias ir aktualias išvadas, atsakant į klausimą, kaip stiprinti Lietuvos silpnąsias vietas informacinės visuomenės plėtros srityje lyginant su ES, remiantis kitų ES valstybių narių patirtimi ir praktika.

Tyrimo objektas. Šio darbo tyrimo objektas yra informacinės visuomenės plėtros procesas ir jo rezultatai ES valstybėse narėse.

Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros galimybes ir perspektyvas pasivyti Europos Sąjungos valstybių lyderių informacinės visuomenės plėtros lygį.

Tyrimo uždaviniai. Darbe keliami šie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti informacinės visuomenės plėtros ES valstybėse narėse politiką bei teisinį šios srities reglamentavimą;
- 2) Išnagrinėti pagrindinius Lietuvos ir ES teisės aktus informacinės visuomenės plėtros srityje;
- 3) Įvertinti pasirinktus informacinės visuomenės plėtros rodiklius ES ir Lietuvoje, atlikti jų lyginamąją analizę;
- 4) Pateikti siūlymus tolimesnei Lietuvos informacinės visuomenės plėtrai, remiantis kitų ES valstybių narių patirtimi ir praktika.

Tyrimo hipotezė. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2009 m. pasiekti rezultatai atsilieka nuo ES vidurkio dėl organizacinių ir socialinių priežasčių.

Tyrimo metodika. Magistro darbe iškeltų uždavinių siekiama teoriniais bei analitiniais tyrimo metodais ir priemonėmis.

Teoriniai tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė: analizuojami informacinės visuomenės plėtros tema rašiusių autorių darbai, pateikiamos skirtingų autorių išvados, palyginimai. Aprašomuju

metodu apibūdinama informacinės esama padėtis Lietuvoje ir ES, taip pat taikomas istorinis metodas ir probleminė analizė.

Empiriniai tyrimo metodai. Analizuojami moksliniai, socialiniai duomenys ir dokumentai, taikomas dokumentų analizės (Kontent analizės) metodas. Atliekama lyginamoji analizė, kurios metu vertinami esami rezultatai, siūlomos informacinės visuomenės plėtros tobulinimo sritys. Statistinių duomenų analizės metodas taikomas nagrinėjant Lietuvos ir ES šalių informacinės visuomenės srities kiekybinius ir kokybinius pokyčius, įvertinant plėtros tendencijas.

Darbo struktūra išskaidyta į keturias pagrindines darbo dalis. Mokslinio darbo pirmoje dalyje pateikiama informacinės visuomenės sąvokos aiškinimas, šio sektoriaus formavimosi istorija Europoje bei Lietuvoje. Antroje dalyje analizuojami informacinės visuomenės plėtrą reglamentuojantys teisės aktai tiek ES, tiek Lietuvoje, atliekamas jų palyginimas. Trečioje dalyje pateikiama išsami informacinės visuomenės plėtros rezultatų ir esamos padėties analizė, lyginant Lietuvos ir atitinkamų ES valstybių narių rodiklius. Darbą apibendrina pateiktos loginės išvados ir siūlymai, kaip sėkmingai įgyvendinti informacinės visuomenės plėtrą Lietuvoje, tokiu būdu pasivejant kitas ES valstybes nares.

Darbe nepretenduojama aptarti visas informacinės visuomenės plėtros sritis, problemas ar požiūrius. Siekiama iširti tik opiausias, pagrindines, informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimo sferas.

Pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta rašant magistro darbą – ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros duomenų gavimas, jų sisteminimas, filtravimas, tikslingas parinkimas ir tikslus informacijos bei atitinkamų terminų vertimas iš užsienio kalbų.

Konkretūs darbo rezultatai, rezultatų taikymo sritys. Darbe pateikiama glausta ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros lyginamoji analizė: lyginamos lygiagrečios sritys, įgyvendintos iniciatyvos, pasiekti rezultatai. Visa ši susisteminta medžiaga ir atliktos išvados yra naudingos siekiant susipažinti su dabartine ES informacinės visuomenės padėtimi ir plėtros lygiu, skaitytojui taps aišku, kurios valstybės yra lyderės, kurios dar tik vežasi pirmūnes; kokiomis sąlygomis formuojasi informacinė visuomenė ES ir kokiomis priemonėmis geriausia siekti užsibrėžtų prioritetinių tikslų.

1. BENDRIEJI INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS KLAUSIMAI ES VALSTYBIŲ NARIŲ POLITIKOJE

Skyriuje glaustai apžvelgiamas ir analizuojamas informacinės visuomenės sąvokos apibrėžimas, pačios informacinės visuomenės formavimosi ypatumai ir aplinkybės bei dabartinis ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros šalių viduje įgyvendinimas ir politika. Skyriaus tikslas pateikti trumpą informacinės visuomenės formavimosi ir esamos padėties ES lyginamąją analizę.

1.1. Informacinės visuomenės samprata ir koncepcija

Analizuojant skirtingus šaltinius, išskiriamos kelios informacinės visuomenės sampratos. Informacinę visuomenę galima apibūdinti kaip visuomenę, kurioje informacija vaidina svarbų vaidmenį, kur laisvai ir sparčiai ja keičiamasi, naudojantis informacinėmis technologijomis².

M. P. Šaulauskas informacijos visuomenę įvardija: „Bendroji informacijos visuomenės samprata suponuoja ne tik ir netgi ne tiek technologinės, kiek socialinės bendrabūvio sanklodos pobūdį – visuomenė išvirsta informacine, jei ir tik jei informacijos technologijos virsta lemtingu kasdienės interakcijos sandu“³.

F. Webster teigia, kad dauguma autorių apibrėždami informacinės visuomenės sąvoką tiksliai jos neapibrėžia, palieka klausukų. Tad jis pats pateikia itin išsamią informacinės visuomenės sampratos analizę⁴. Autorius išskiria penkis pagrindinius informacinės visuomenės apibrėžimus:

1. Technologinis apibrėžimas. Naujosios technologijos (kabelinė, kompiuterinė komunikacija, internetinės informacijos paslaugos ir kt.) tapo naujųjų laikų požymiu.

2. Ekonominis apibrėžimas. Šiuo požiūriu akcentuojama informacinės veiklos ekonominės vertės augimas, t.y. bendrojo vidaus produkto dalis, kurią sukuria informacijos verslas.

3. Profesinis apibrėžimas. Dominuoja su informacija susijusios profesijos. Visuomenė pasižymi tuo, kad mažėja užimtumas pramonėje, o auga užimtumas paslaugų sferoje.

4. Erdvinis apibrėžimas. Čia svarbiausia geografinės vietos ir nuotolio akcentavimas, informacijos tinklai, susiejantys vietas. Pagrindiniai požymiai – didesnis informacijos kiekis ir informacijos srauto greitis.

² Stankevič, B., Paliulis, N. Informacinės visuomenės sampratos teorijų analizė. 6-ji Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencija „Lietuva be mokslo – Lietuva be ateities“. (2003). Vilnius, p. 246–251

³ Šaulauskas, M. P. (2003). Informacijos visuomenės samprata: senųjų vynmaišių gniaužtai. Problemos 64. Vilnius

⁴ Webster, F. (1975). Theories of the Information Society. London: Rout lender, p. 20–22

5. Kultūrinis apibrėžimas. Šiuolaikinę, lyginant su ankstesnėmis, kultūrą itin stipriai veikia informacija. Dabartinis pasaulis gyvena žiniasklaidos veikiamoje visuomenėje.

Kadangi kiekviena ES valstybė narė savarankiškai diegia informacinės visuomenės prioritetus šalies viduje, todėl vertėtų išskirti skirtingų valstybių informacinės visuomenės sąvokos.

Europos Komisijos komunikate „**i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti**“ informacinės visuomenės sąvoka nurodoma, kaip visa apimanti informacinė visuomenė, paremta plačiu IRT taikymu viešose paslaugose, mažų ir vidutinių įmonių (toliau MVI) ir namų ūkiuose, kuri skatina ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, atitinkantį darnų vystymąsi ir teikiant pirmenybę geresnėms viešosioms paslaugoms ir gyvenimo kokybei⁵. Informacinės visuomenės bruožai pagrindiniuose ekonomikos sektoriuose ir rinkose galioja tie patys visoms ES valstybėms narėms (žr. 6 priedą), todėl yra esminių panašumų visų valstybių apibrėžiamose informacinės visuomenės sąvokose.

Lietuvos nacionalinėje informacinės visuomenės plėtros strategijoje informacinė visuomenė *arba žinių, žinojimo visuomenė* (information society, knowledge society, knowledge based society) apibūdinama kaip atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir savo veiklą grindžianti žinojimu visuomenė, kurioje tiek paprasti gyventojai, tiek ir visų lygių vadovai turi galimybę ir efektyviai naudoja šiuolaikines informacines technologijas ir nacionalinius bei globalinius skaitmeninius informacijos išteklius, o jos sudarytos valstybės bei savivaldos institucijos priima sprendimus ir užtikrina gyventojams viešosios informacijos prieinamumą ir patikimumą, pasitelkdamos šias technologijas ir išteklius⁶.

Lenkijos strategijoje informacinė visuomenė apibrėžiama kaip visuomenė, kuri taiko informacijos ir ryšių technologijų (toliau IRT) priemones informacijos apdorojimui ir naudojimui ir tokiu būdu sukuria didelę ekonominę, socialinę ir kultūrinę vertę⁷.

Suomijos informacinės visuomenės programoje 2005-2007 metams informacinė visuomenė apibrėžiama kaip visuomenė, apimanti visų gyventojų aktyvų naudojamą paslaugomis, kurias siūlo informacinė visuomenė, elektroninį viešųjų paslaugų administravimą ir verslo sektoriaus naudojamą IRT.

Vengrijos informacinės visuomenės strategijoje 2003 m. nurodoma, kad informacinė visuomenė egzistuoja tuomet, kai socialinio ir ekonominio informacijos sektoriai tampa dominuojantys, informacija tampa asmenų, organizacijų ir institucijų svarbi kasdienio gyvenimo dalis bei didelė dalis socialinio bendravimo atliekama per skaitmeninius kanalus.

⁵ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui; „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“; Briuselis, 1.6.2005

⁶ Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros strategija, „Lietuva - globalių galimybių šalis“; Projektas (2001 m. spalio 9d.)

⁷ The Strategy for the Development of the Information Society in Poland until 2013, Ministry of Interior and Administration; Prieiga per internetą: <http://www.mswia.gov.pl/strategia/> 2008 m.

Danijos informacinės visuomenės strategijoje 1995 m. nurodoma, kad informacinė visuomenė grindžiama besimokančios visuomenės idėja, iš dalies orientuota į konkurencingumą, iš dalies į bendrąsias vertybes, pavyzdžiui, laisvas priėjimas prie informacijos, solidarumas, atotrūkių tarp informacijos supratimo mažinimas.

Islandijos 1996 metų Strategijoje rašoma, kad informacinės visuomenės politikos formavimo tikslas yra užtikrinti visų piliečių lygiavertę prieigą prie naujovių, susijusių su informacine visuomene. Informacinė visuomenė – tai tokia visuomenės forma, kurioje sėkmingai naudojamos IRT visose srityse (tiek darbo, tiek žmonių buityje) pakeis senus piliečių visuomeninio gyvenimo įpročius.

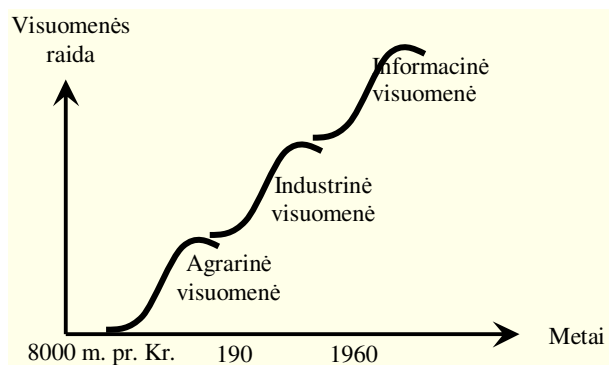
Estijos informacinės visuomenės strategijoje informacinė visuomenė reiškia visuomenę, kurioje žmonijos sukurtos ir sukauptos žinios yra pateiktos ir saugomos skaitmeninės informacijos formoje. Naudodamiesi IRT visuomenės nariai gali disponuoti šia sukaupta informacija. Visas įprastinis protinis darbas perduotas mašinoms⁸.

Pateiktos informacinės visuomenės sampratos rodo, kaip sunku vienareikšmiškai apibrėžti informacinę visuomenę, kokie skirtingi klausimai turi būti kildinami, analizuojant informacinę visuomenę konkrečiomis aplinkybėmis ir sąlygomis. Kiekviena valstybė apibrėžia informacinės visuomenės sąvoką, vadovaudamasi konkretaus strateginio laikotarpio iškeltais prioritetais ir vizija. Pvz., Estijos 2013 metams skirtoje Strategijoje iškeltoje vizijoje rašoma, kad platus IRT panaudojimas pagerins piliečių integraciją į informacinę visuomenę, paspartins įmonių konkurencingumą ir našumą, o viešasis sektorius taps prieinamas visiems. Kaip matyti, IRT svarba ir reikšmė akcentuojama tiek informacinės visuomenės sąvokoje, tiek vizijoje. Vis dėlto pagrindinė sąvokos koncepcija išlieka aiški: informacinė visuomenė yra šiuolaikinė visuomenė, glaudžiai susijusi su informacinių technologijų taikymu.

1.2. Informacinės visuomenės formavimo procesai

Informacinės visuomenės formavimosi raidą reiktų pradėti analizuoti nuo pačios žmonijos istorijos pradžios. Itin išsamiai ir vaizdžiai A. Toffler pateikė žinomą „trijų bangų“ koncepciją (1 pav.). Jis pažymėjo, kad jei atskirais istorijos laikotarpiais išskirsime svarbiausius visuomenės socialinius prioritetus, žmonijos istoriją galėsime pavaizduoti kaip atskirų bangų seką, kur kiekviena banga atnešė pokyčius, susijusius su pagrindine tos bangos idėja.

⁸ Estonian information society strategy 2013, 2006 m. Prieiga per internetą:
<http://www.riso.ee/en/system/files/Estonian%20Information%20Society%20Strategy%202013.pdf>

Šaltinis: Toffler, 1980. The third wave. London

1 pav. Visuomenės raidos bangos

Agrarinė visuomenė - tai pirmoji banga, kurios pradžia apie 8000 m. pr. Kr. ir tęsėsi iki XVIII mūsų eros amžiaus. Ekonominė žmonių veikla siejama su maisto produktų gamyba, ribojantis veiksnys – dirbamos žemės plotas. Naudojama žmogaus darbo jėga, t.y. biologinė energija, kuri panaudota sunyksta.

Industrinė/pramoninė visuomenė - ekonominė žmonių veikla nukreipta į prekių gamybą, ribojantis veiksnys – turimas kapitalas. Naudojama energija – elektra, garas ir kt., kurios sunaudojamos negrįžtamai.

Informacinė (žinių) visuomenė – prasidėjo XX amžiaus pabaigoje, vadinama technine revoliucija, komunikacijų amžiumi; ekonominės veiklos pagrindu tampa informacijos parengimas ir taikymas kitų gamybos formų funkcionavimui, ribojantis veiksnys – turimų žinių kiekis. Naudojama neribotos energijos rūšys, t.y. saulės, vėjo ir kt.

Informacinės visuomenės sąvoka gimė 1960 metais Japonijoje, kai pirmą kartą paminėtos pamatinės *informatizacijos* ir *informacinės visuomenės* sąvokos vieno japonų ekonomisto Tadao Umesao. Ši sąvoka paminėta 1963 m. populiariame japonų žurnalo straipsnyje, kuriame buvo analizuojamos informacinių technologijų pramonės perspektyvos⁹.

Empiriniai Didžiojo septyneto valstybių užimtumo raidos tyrinėjimai atskleidžia kai kuriuos esminius informacinių visuomenių bruožus:

- užimtumo žemės ūkyje mažėjimą;
- užimtumo tradicinėje pramonės gamyboje mažėjimą;

⁹ Takagi, T. (1997). Reading the Future: Japanese Information Services. East Asian Library Resources Group of Australia. *Newsletter 33*, Australian National University.

- paslaugų gamintojams ir socialinių paslaugų sektorių plėtrą, kai pirmame sektoriuje didžiausias dėmesys skiriamas verslo, o antrame – sveikatos apsaugos paslaugoms;
- didėjančią paslaugų kaip užimtumo šaltinių įvairovę;
- sparčiai kylantį vadybininkų, specialistų bei technikų populiarumą;
- „baltųjų apykaklių“ proletariato klasės, kurią sudaro biurų tarnautojai bei prekybos darbuotojai, formavimąsi;

Sąlyginį profesijų struktūros lygi kilimą, kai tolydžio didėja specialybių, reikalaujančių aukštesnės kvalifikacijos bei išsilavinimo, skaičius.¹⁰

Europoje informacinės visuomenės sąvokos prigijo kiek vėliau, t.y. tik baigiantis aštuntajam dešimtmečiui, kai informacinių-komunikacinių technologijų plėtra ir jos socialinių padarinių analizė tapo neabejotini Europos Sąjungos prioritetai (Šaulauskas, 2003). Informacinės visuomenės kūrimosi era Europoje oficialiai prasidėjo Europos Komisijai paskelbus pranešimą „Growth, Competitive and Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21 st Century“ („Plėtra, konkurencingumas ir užimtumas: iššūkiai ir keliai į XXI amžių“) 1993 m. Dabar informacinės ir žinių visuomenės plėtra yra vienas iš svarbiausių Europos Sąjungos prioritetų.

Pirmas oficialus dokumentas, patvirtinantis ES susidomėjimą informacinės visuomenės problemomis ir aktualiais klausimais, buvo Martin Bangemann ir kitų autorių ataskaita paskelbta 1994 m. Ji pateikia rekomendacijas kaip stiprinti ES poziciją technologijų srityje tarptautinėje arenoje. Veiksmų planas „Europos kelias į informacinę visuomenę“ buvo patvirtintas ir paskelbtas Europos Komisijos ir svarstytas Informacinės visuomenės Tarybos¹¹.

2000-aisiais Europos Tarybos susitikime Lisabonoje priimta strategija skirta žiniomis grįstos ekonomikos konstravimui iki 2010 m. Šia iniciatyva buvo siekiama prisidėti prie ekonomikos augimo, darbo vietų didinimo, geresnės socialinės darnos visoje ES¹².

Lietuvoje informacinės visuomenės kūrimo pradžia siejama pirmojo kompiuterio sukūrimu (1989 metais). Lietuvos valstybės vizija 2002 metais apibrėžta Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (toliau VIRS) – tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis valstybės ilgalaikės plėtros viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės – kultūrinės ir politinės situacijos analize. VIRS išskiriami trys ilgalaikiai valstybės raidos prioritetai, tarp kurių yra ir žinių visuomenės formavimas bei plėtra.

¹⁰ Manuel Castels Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra. Tinklaveikos visuomenės raida, ISBN 9986-850-52-5, UAB „Poligrafija ir informatika“ 2005, p. 239

¹¹ The Information Society Development Strategy on a Regional Level Celina M. Olszak and Ewa Ziemia Karol Adamiecki University of Economics, Katowice, Poland

¹² The Information Society Development Strategy on a Regional Level Celina M. Olszak and Ewa Ziemia Karol Adamiecki University of Economics, Katowice, Poland

2001 m. svarbiausi informacinės visuomenės plėtros reikalavimai narystės ES siekiančioms valstybėms buvo išdėstyti „e.Europa+“ veiksmų plane, kuris papildė ES valstybėms narėms skirtą „e. Europa“ veiksmų planą. Lietuva dalyvavo šioje iniciatyvoje, įgyvendindama tikslus, uždavinius ir siekiamus rezultatus, numatytus Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginiame plane. Tapusi ES valstybe nare, o ES valstybėms narėms patvirtinus „e. Europe 2005“ veiksmų planą, Lietuva tapo aktyvia šios iniciatyvos dalyve¹³.

A. Marčinskas ir J. Seiliūtė teigia, kad besiformuojanti informacinė visuomenė, kurią kasdien pasiekia gigantiški informacijos srautai, pradeda turėti lemiamos reikšmės tiek verslo, tiek viešojo sektoriaus institucijų sprendimams ir veiklos standartams. Vis dėlto šiandieninę situaciją Lietuvoje informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimo aspektais galima vadinti gana skurdžia – nėra tinkamai parengtos teisinės bazės, organizacijos socialiai atsakingas veiklas įgyvendina gana žemu lygiu, deda nepakankamai pastangų sociumui ir jo gerovei formuoti, iš esmės nesuvokiama socialinės atsakomybės visuomenei prisiėmimo svarba. Autoriai daro išvadas, kad siekiant, jog būtų padidintas informacinės visuomenės įgyvendinimo lygis Lietuvoje, būtinas verslo ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimas siekiant bendrų tikslų socialinėje plotmėje.¹⁴

Būtina patikslinti tris svarbius motyvus, kurie pagrindžia informacijos visuomenės tikslus ir yra aktualūs Vidurio bei Rytų Europos valstybėms:

- Pasiruošimas dirbti ir gyventi informacijos visuomenės aplinkoje tampa būtinu elementu bendradarbiaujant su ES. Kiekviena valstybė, siekianti tapti ES nare, privalės pasiekti atitinkamą informacinės infrastruktūros lygį.

- Informacijos visuomenės kūrimas tampa visų reformų varikliu. Struktūrinių pakeitimų sutvarkymas ir įteisinimas yra labai aktualus visoms Vidurio bei Rytų Europos valstybėms. Kiekvienai valstybei tenka spręsti dvigubą uždavinį: modernizuoti pramonę, pakeisti infrastruktūrą bei pasirinkti teisingą informacijos visuomenės kūrimo strategiją.

- Informacijos visuomenės kūrimas gali palengvinti Vidurio bei Rytų Europos šalių institucijų pertvarkymą. Globalinių tinklų plėtra stiprina atskirų individų vaidmenį ir gali padėti rasti sprendimus sunkiose situacijose. Iškyla daug lokalių iniciatyvų, kurios stiprina socialinį bendradarbiavimą ir ugdo civilizuotą visuomenę.¹⁵

¹³ Interviu su Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LR vyriausybės direktoriaus pavaduotoju Edmundu Žvirbliu ir LR Ūkio ministerijos Ūkio strategijos departamento direktore Audrone Žvirbliene. Prieiga per internetą: neris.mii.lt/mt/straipsniai/200578/lis.doc

¹⁴ Marčinskas, Albinas. Socialinė atsakomybė viešajame sektoriuje ir versle: lyginamoji analizė. Vilniaus universitetas.

¹⁵ Kanapeckienė L., Gibniak V., Žinių valdymas ir aukštasis mokslas. Vilniaus Gedimino technikos universitetas.

Kitų ES valstybių narių informacinės visuomenės formavimosi sąlygos ir procesai gan panašūs, trumpai aprašomi kelių valstybių atvejais.

Estijos, kaip ir Lietuvos, demokratiškosios politikos vystymasis prasidėjo tik atgavus nepriklausomybę 1991 metais, todėl informacinės visuomenės plėtros pradžia laikomi 1994 m., kuomet tuometinė vyriausybė paskelbė pagrindines informacinės visuomenės nuostatas, iš kurių svarbiausia skambėjo taip: „Mes privalome pradėti nuo švietimo“¹⁶.

Estijoje informacinės visuomenės plėtra išdėstyta Estijos informacijos politikos principuose, kuriuos 1998 m. priėmė Estijos parlamentas. Estijos informacijos politikos principai 2004-2006 m. buvo detalizuoti ir patvirtinti Estijos Vyriausybės 2004 m. Jau 2007 m. suformuotas naujas dokumentas – Estijos informacinės visuomenės strategija 2013 m. Ši strategija - tai plėtros planas, nurodantis pagrindinius tikslus ir numatomus veiksmus, kuriais bus siekiama įdiegti platų IRT taikymui tiek visuomenės, tiek ekonomikos žinių plėtrai Estijoje 2007-2013 m. Rengiant šią strategiją buvo atsižvelgta į kelis tarptautinius ir ES dokumentus, tokius kaip ES i2010 ir e-vyriausybės veiksmų planą. Pagrindiniai informacinę visuomenę Estijoje formavę teisės aktai:

- Duomenų bazės įstatymas (1997/ 2004);
- Telekomunikacijų įstatymas (2000);
- Estijos informacinės visuomenės principai (1998);
- Estijos informacinės visuomenės veiksmų planas – (eEstonia) (1998,1999, 2001, 2002, 2004);
- Asmens duomenų apsaugos įstatymas (1996);
- Visuomenės informavimo įstatymas (2001);
- Plačiajuosčio interneto Strategija (2005)¹⁷ ir kt.

Pasak P. Vihalemm, Estijos piliečiai informacinės visuomenės plėtrą laiko vienu iš svarbiausių sėkmingo šalies vystymosi kriterijumi¹⁸. Tad galima daryti prielaidą, kad dar 1994 metais Estijos valdžios suformuota informacinės visuomenės koncepcija šalyje sėkmingai prigijo dėka aktyvaus ir atviro piliečių požiūrio į šio sektoriaus plėtros svarbą.

Danija, kaip ir kitos Skandinavijos valstybės, turi ilgą informacinės visuomenės formavimosi istoriją. Pirmas visuotinis (bet ribotas) įstatymas dėl galimybės gauti reikiamą informaciją buvo priimtas

¹⁶ The Information Society Policies implementation in Estonia, Hannes Astok Director of Regional and Municipal eGovernance program 2006

¹⁷ The Information Society Policies implementation in Estonia, Hannes Astok Director of Regional and Municipal eGovernance program 2006

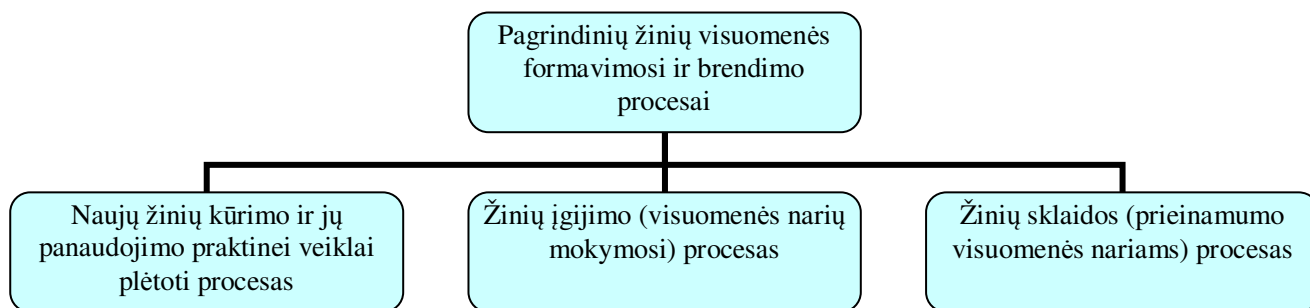
¹⁸ Vihalemm P., Lauristin M., Tallo I. Development of political culture in Estonia//Lauristin M., Vihalemm P. (eds.). Return to the Western world. Tartu university press, Tartu, Estonia, 1997. P. 197-211.

1964 m. Kiek vėliau 1970 m. priimtas atviros prieigos prie valstybės administracinių bylų įstatymas. Svarbiausios datos:

- 1968 – Civilinė registracijos sistema, kiekvienam piliečiui suteikiamas unikalus ID;
- 1972 – Savivaldybės įkūrė jų nuosavą IT serviso tiekėją KommuneData KMD;
- 1983 m. Danijos vyriausybė įvedė "modernizavimo programą", kuri buvo viešosios elektroninės valdžios pradžia;
- 1996 – Pacientų elektroninių įrašų įgyvendinimo strategija;
- 1999 – Nacionalinė strategija informacinėms technologijoms ligoninėse (2000-2002);
- 2003 – Nacionalinė strategija informacinėms technologijoms medicininės slaugos centruose (2003-2007) ir kt.¹⁹

Šiuo metu Danija yra viena iš ES lyderių informacinės visuomenės plėtros srityje. Pirmauja bene visose informacinės visuomenės srityse: yra lyderė diegiant viešąsias paslaugas (2008 m. užėmė antrą vietą ES, po Švedijos²⁰), pirma pagal kompiuterių skaičių tenkantį vienam gyventojui ir kt.

Itin išsamiai ir aiškiai informacinės visuomenės formavimosi procesus aprašė bei vizualiai pavaizdavo A. Bakanauskas (2 pav.). Pagrindinių žinių visuomenės formavimosi ir brendimo procesų sistema (A. Bakanauskas, 2008):

Šaltinis: Bakanauskas A. Žinių visuomenės formavimas: patirtis, problemos, perspektyvos : monografija. Vytauto Didžiojo universitetas, 2008

2 pav. Žinių visuomenės formavimosi ir brendimo procesai

Galime teigti, kad ekonomikos augimo tempai, žmonių socialinė gerovė, darnus ūkio vystymasis vis labiau priklauso nuo naujų žinių kūrimo ir praktinio jų pritaikymo, t.y. nuo žinių visuomenės formavimosi.

¹⁹ An overview of the eGovernment and eInclusion situation in Europe. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/en/factsheets>

²⁰ United Nations e-government survey 2008. Prieiga per internetą: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan028607.pdf>

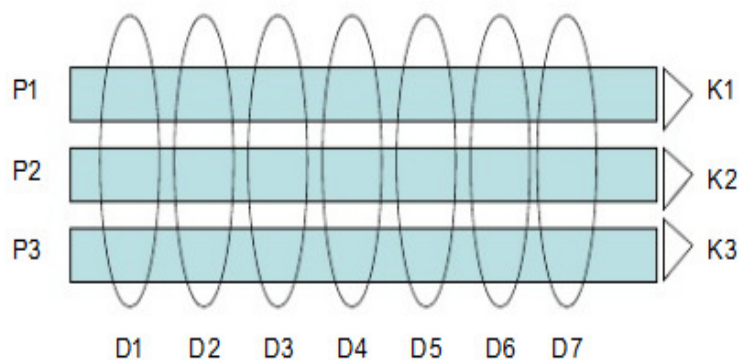
ES informacinė visuomenė formavosi kiek vėliau nei kituose žemynuose (Azija, Amerika), tačiau šiai dienai sparčiai vežasi pasaulio pirmūnes (Japoniją, JAV) ir yra viena konkurencingiausių informacinių visuomenių pasaulyje. Taip pat netolygiai vystėsi informacinės visuomenės plėtra ir pačioje ES. Sąjungoje šiuo metu aukščiausius rodiklius turi valstybės narės senbuvės (Euro10), pvz., Danija, Suomija, Švedija, Vokietija ir kt. Valstybės, įstojusios į ES 2004 m. (tarp jų ir Lietuva), dar nesiekia ES rodiklių vidurkio informacinės visuomenės plėtroje.

1.3. Informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimas ir atskaitomybė

Kiekviena ES valstybė narė individualiai pasirenka priemones ir veiksmus, kuriais siekiama įgyvendinti informacinės visuomenės politiką. Todėl šiame poskyryje trumpai pristatomos kai kurių ES valstybių narių įgyvendintos informacinės visuomenės plėtros priemonės.

Autoriai, analizuojantys informacinės visuomenės plėtros politikos įgyvendinimą ES, pabrėžia šios politikos sudėtingumą ir tai, kad ES ši horizontali politika įgyvendinama taikant įvairius institucinius modelius – tiek horizontalųjį, tiek ir mišrų²¹. Pasak R. Vilpišausko, tam tikros politikos tiesiog turi horizontalios politikos bruožų ir todėl būtent dėl tokio politikos pobūdžio, įgyvendinant šias politikas yra efektyviau naudoti horizontalųjį įgyvendinimo metodą.

Horizontalus politikos įgyvendinimas paremtas organizacijų mainais, čia aptinkamas horizontalusis lygiaverčių dalyvių bendradarbiavimas. Programos dalyviai patys numato vykdomas priemones bei apie tai informuoja koordinatorių. W. Parsons pateikia grafinį horizontalios politikų įgyvendinimo piešinį (žr. 3 pav.).

Šaltinis: Parsons W., Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas. Vilnius: Eugrimas, 2001

3 pav. Horizontalios politikos įgyvendinimas

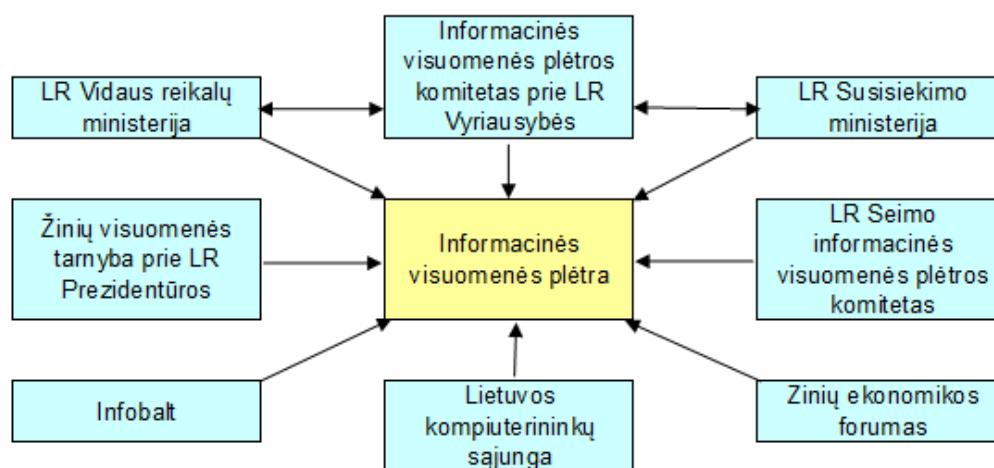
²¹ OECD, „Governance of Innovation systems: Case studies in cross sectoral policy.“ Paris: ECCD Publications, 2005

Horizontalios politikos pagrindinis privalumas tas, kad dalyviai savo noru įsitraukia į veiklą – čia dalyvių tikslai siejasi su politikos tikslais. O pagrindinis minusas tas, kad dėl institucijų gausos (dalyvaujančių politikoje) ir skirtingų jų tikslų, gali būti siekiama ne vieno pagrindinio tikslo (P1 – žr. 3 pav.), o kelių - politikas (P2 ar P3 – žr. 3 pav.). Tad konkrečios institucijos indėlis į politiką gali būti ne maksimalus, palyginti su vertikalios politikos įgyvendinimo metu gautu indėliu.

Lietuvoje informacinės visuomenės plėtra yra įgyvendinama pagal horizontalųjį modelį. Informacinės visuomenės plėtros horizontalumas sąlygoja šios srities valstybinio administravimo funkcijų pasiskirstymą tarp įvairių valstybės institucijų (dalyvauja iš esmės visos institucijos).

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategijoje nurodyta, kad informacinės visuomenės plėtra apima horizontalius procesus, pasireiškiančius daugelyje ūkio sektorių ir valstybės valdymo sričių, o daugelis valdymo sričių turi parengtas valdymo srities plėtros strategijas, Strategija įgyvendinama rengiant valstybės institucijų ir įstaigų, atsakingų už Strategijos uždavinių įgyvendinimą ir nurodytų Strategijos 51 punkte, kompetencijai priklausančias strategijas ar programas, o konkrečios įgyvendinimo priemonės įtraukiamos į šių institucijų ir įstaigų strateginius veiklos planus.

Naujausia **2010 Informacinės visuomenės plėtros strategija** buvo derinama su Kultūros ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Teisingumo Ministerija, Ūkio ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Archyvų departamentu²². Vaizdžiai ir aiškiai visas šio **sektorius valstybinio administravimo modelis** pateiktas 4 paveiksle:

Šaltinis: Informacinės visuomenės plėtros procesų pagrindinės kryptys ir administravimas, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV, Ieva Žilionienė

4 pav. Sektoriaus valstybinio administravimo modelis

²² Lietuvos informacinės visuomenės plėtros programa. Informacinių ir ryšių technologijų departamento direktorius Gytis Liaugminas 2010.11.11. Prieiga per internetą: <http://tv.infobalt.lt/?p=141#respond>

Pagrindinės institucijos koordinuojančios informacinės visuomenės plėtrą Lietuvoje yra šios:

- Vidaus reikalų ministerija – informacinės politikos departamentas;
- Susisiekimo ministerija – ITT departamentas;
- Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau IVPK).

Strategijos įgyvendinimą koordinuoja **Susisiekimo ministerija**. Strategijoje nurodytos Susisiekimo ministerijos funkcijos: analizuoti gautą informaciją ir už Strategijos uždavinių įgyvendinimą atsakingoms institucijoms teikti pasiūlymus ir rekomendacijas dėl Strategijos vykdomų priemonių atitikties Strategijos tikslams ir uždaviniams ir jų įgyvendinimo; stebėti (atlikti tyrimus), kaip įgyvendinami Strategijos prioritetai, tikslai ir uždaviniai; rengti kasmetinę Lietuvos informacinės visuomenės plėtros ataskaitą ir teikia ją Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos (toliau – Komitetas) yra įstaiga prie Susisiekimo ministerijos. Jo paskirtis – atlikti įstatymų ir kitų teisės aktų jai pavestas informacinės visuomenės plėtros funkcijas ir šioje srityje koordinuoti valstybės politikos įgyvendinimą.

Komiteto misija - planuoti, organizuoti ir koordinuoti informacinės visuomenės plėtros procesus, siekiant atviros, išsilavinusios, nuolat besimokančios ir žiniomis savo veiklą grindžiančios visuomenės, kurios nariai turi galimybę ir geba visose savo veiklos srityse efektyviai naudotis šiuolaikinių ITT priemonėmis, kūrimosi. Svarbiausieji komiteto uždaviniai yra šie:

1. dalyvauti formuojant valstybės informacinės visuomenės plėtros Lietuvos Respublikoje politiką ir koordinuoti jos įgyvendinimą;

2. užtikrinti visiems Lietuvoje esantiems asmenims vienodas galimybes naudotis informacinėmis ir elektroninių ryšių technologijomis ir elektroniniu turiniu, skatinti fizinių ir juridinių asmenų bendravimą elektroninėmis priemonėmis su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, didinti viešųjų paslaugų prieinamumą elektroninėmis priemonėmis;

3. koordinuoti elektroninio turinio, IRT infrastruktūros ir IRT inovacijų kūrimą ir diegimą²³.

Estijos politika informacinės visuomenės sektoriuje yra decentralizuota, čia didžiausia atsakomybė tenka IT vadybininkams ministerijose, šalies Vyriausybei, taryboms ir inspekcijoms. Centrinis koordinavimas užsiima strateginiu planavimu, prioritetų nustatymu ir finansavimo užtikrinimu visiems šiems tikslams, kuria bendradarbiavimo tinklus, užtikrina jų veikimą, sudaro IT teisės aktus, parengia IT standartus.

²³ Informacinės visuomenės plėtros Komitetas prie Susisiekimo ministerijos, Komiteto misija, Prieiga per internetą: <http://www.ivpk.lt/main.php?cat=10>

Estijoje informacinės visuomenės plėtrą įgyvendina šie sektoriai: Švietimo ir tyrimų ministerija, Socialinės apsaugos ministerija, Kultūros ministerija, Valstybės kanceliarija, Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, Aplinkos ministerija, Gynybos ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Įgyvendinančioji institucija „Enterprise Estonia“ ir centrinės bei vietinės valdžios agentūros. Apie kelias iš jų kiek plačiau:

Ekonomikos ir ryšių ministerija (Ministry of Economic Affairs and Communications) – atsakinga už valstybės informacinės visuomenės politikos plėtrą ir įgyvendinimą. Pagrindinė institucija, kuri stebi ir atsako už Strategijos įgyvendinimą.

Vidaus reikalų ministerija (Ministry of Internal Affairs) parengė "Savivaldybės informacinės visuomenės programą skirtą 2008-2011 m. ir veiksmų planą 2008-2009 metams.

Valstybės informacinių sistemų departamentas (Department of State Information Systems (RISO)), Ekonomikos ir susisiekiimo reikalų ministerijos dalis, yra atsakingas už valstybės informacinių sistemų koordinavimą, taip pat už Šalies IT strategijų plėtrą ir įgyvendinimą centriniame lygyje.

Estijos informatikos centras (Estonian Informatics Centre (RIA)) yra Ekonomikos ir susisiekiimo reikalų ministerijos padalinys, jam tenka koordinavimo funkcija. Šis centras formuoja, koordinuoja, įgyvendina ir valdo pagrindinius komponentus Estijos nacionalinėje e-Vyriausybės infrastruktūroje, įtraukiant ir valstybės portalą www.eesti.ee, sistemą X-Road, Vyriausybės pagrindinį tinklą EEBone ir elektroninių dokumentų mainų centrą DEC.

CERT Estija (CERT Estonia - Computer Emergency Response Team) oficialiai pristatyta 2006 metų gegužės mėn. Tai specialus Estijos informatikos centro padalinys, kuris sprendžia problemas, susijusias su saugumu Estijos tinkluose, vykdo prevencinius veiksmus ir prisideda prie saugumo didinimo internete.

Taip pat yra numatytos nuolatinės ekspertų grupės visuomenės, verslo ir viešojo administravimo srityse, kurios teikia siūlymus dėl įgyvendinimo priemonių ir pačios strategijos keitimo.

Strategija yra įgyvendinama pagal metinį informacinės visuomenės įgyvendinimo planą. Einamųjų metų pradžioje institucijos, kurių veiklos sritis ir kompetencija įeina į strategijoje apibrėžtas ribas, pateikia Ekonomikos ir ryšių ministerijai informaciją apie informacinių technologijų plėtrai skirtus tikslus ir darbus, kuriuos jie ketina įgyvendinti per šiuos metus. Ekonomikos ir ryšių ministerija kartu su kitomis susijusiomis ministerijomis priima šią informaciją, įtraukia ją į metų planą. Siūlymai privalo atitikti Estonian IT Architecture and Interoperability Framework. Ekonomikos ir ryšių ministerija pateikia

Informacinės strategijos įgyvendinimo planą, kuris buvo pataisytas pagal Valstybės biudžeto strategiją, Vyriausybei patvirtinti²⁴.

Danijos viešasis sektorius yra padalintas į dvi dalis: valstybės ir savivaldybių valdžia. Valstybės valdžia apima tiek nacionalines, tiek vietos funkcijas ir paslaugas. Savivaldybių valdžios struktūra paremta dviejų pakopų sistema: apskrityse ir savivaldybėse, su kiekviena savivaldybe, priklausantis vienai iš apskričių. Tačiau bendra taisyklė yra ta, kad savivaldybės nėra pavaldžios apskritims - abi turi savo atsakomybės sritis²⁵.

Danijos viešasis sektorius išsiskiria savo decentralizuota struktūra ir valdymu. Apskritys ir savivaldybės turi didelį politinį ir administracinį savarankiškumą nuo Vyriausybės. Kaip pasekmė, vietos valdžios institucijos atlieka palyginti didelį vaidmenį viešųjų prekių ir paslaugų tiekime. Tai leidžia palaikyti artimus santykius tarp vyriausybės, piliečių ir verslo – tai, ko e. Vyriausybė siekiama pasiekti. Nepaisant didelio vietos valdžios autonomijos, Danijos nacionalinės e. Vyriausybės programa sėkmingai sugeba apimti visų valdžios lygmenis²⁶.

Danijoje informacinės visuomenės plėtrą įgyvendina šie sektoriai: Finansų ministerija, Technologijų, mokslo ir inovacijų ministerija, Mokesčių ministerija, Ekonomikos ir verslo reikalų ministerija, Finansų ministerija, Socialinių reikalų ministerija, Darbo ministerija.

Finansų ministerijai (Ministry of Finance) tenka svarbiausia funkcija, susijusi su e-Valdžia. Ministerija yra atsakinga už iniciatyvų, susijusių su administravimu, viešąją valdžia ir viešojo administravimo skaitmeninimą, plėtrą ir įgyvendinimą.

Administravimo veiksmingumo centras ir E-Valdžia Finansų ministerijoje (Centre for Administrative Efficiency and E-Government) yra atsakingi už plėtrą ir įgyvendinimą su e-Valdžia susijusiais projektais, kuriais siekiama sukurti šiuolaikišką ir veiksmingą viešąjį sektorių. Centras atsakingas už administravimo paslaugų centrus, e-Valdžios projektus ir nacionalinę e-Valdžios strategiją, remia mažiau darbu imlias paslaugas pagalbinėmis priemonėmis ir kt.

Valdymo komitetas (Steering Committee for joint-government cooperation (STS)) yra sudarytas iš nuolatinių sekretariatų iš keturių ministerijų (finansų, mokslo, technologijų ir inovacijų, ekonomikos ir verslo reikalų, socialinės apsaugos).

Mokslo, technologijų ir inovacijų ministerija (Ministry of Science, Technology and Innovation) siekia plėtros IT politikoje ir infrastruktūroje per savo IT-politikos centrą ir per nacionalinę IT ir

²⁴ Estonian information society strategy 2013, 2006 m. Prieiga per internetą:

<http://www.riso.ee/en/system/files/Estonian%20Information%20Society%20Strategy%202013.pdf>

²⁵ OECD per review of E-government in Denmark pre-publication Kraft: version 2 – 29 September 2005. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/en/library/281386>

²⁶ OECD per review of E-government in Denmark pre-publication Kraft: version 2 – 29 September 2005. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/en/library/281386>

Telekomo agentūrą (National IT and Telecom Agency), kurie įgyvendina konkrečius elementus į informacinės visuomenės aplinką, pvz., vyriausybės viešojo rakto infrastruktūrą (PKI) ar Piliečių portalą.

Nacionalinė IT ir Telekomo agentūra (National IT and Telecom Agency) vaidina pagrindinį vaidmenį remiant Danijos valstybės pastangas stiprinti viešojo administravimo veiksmingumą ir skaitmeninės savitarnos sistemos sukūrimą. Agentūros funkcija taip pat yra vertinti viešųjų tinklapių kokybę, o pagrindinis tikslas - padėti Danijai įsigyti pasaulinės klasės IRT infrastruktūros; padėti piliečiams įgauti įgūdžių, būtinų norint naudotis tokia infrastruktūra; padaryti šią infrastruktūrą saugią piliečiams; ir užtikrinti, kad atitinkamas turinys būtų naudingas ir vertingas.

Nustatyta, kad ES informacinės visuomenės kūrimas valstybės viduje vyksta šiais etapais: pradžia - vizijos kūrimas, pabaiga - veiksmų plano įgyvendinimas. Kiekviename etape renkama informacija, dokumentai, stebima informacinės visuomenės raida. Gauta informacija ir rezultatai naudojami konkrečiame procese, vertinant informacinės visuomenės plėtrą, nustatant tikslus ir uždavinius, sudarant ir vykdant veiksmų planą. Įgyvendinus iškeltus tikslus, įvykdžius uždavinius, formuluojami nauji, lemsiantys tolesnę informacinės visuomenės plėtrą²⁷.

Tačiau savaimė suprantama situacija, kad po pirmojo informacinės visuomenės plėtros ciklo numatyti rezultatai ne visada būna pasiekti ir įgyvendinti pagal siektiną rodiklį. Tuomet kitas ciklas pradedamas nuo informacinės visuomenės raidos iki atitinkamo momento įvertinimo, esamos situacijos ir vizijos neatitikimo nustatymo, formuluojami tikslai, sudaromas ir įgyvendinamas naujas veiksmų, kaip išspręsti numatytas problemas, planas²⁸.

Daugumoje ES valstybių narių informacinės visuomenės įgyvendinimas atitenka ne vienai institucijai, o keletui ar net keliolikai. Visose valstybėse informacinė visuomenės plėtra įgyvendinama horizontaliosios politikos pagrindu. Informacinės visuomenės plėtroje dalyvauja bene visos valstybės institucijos (po dešimtis ministerijų). Pagrindiniai skirtumai tarp aprašytų valstybių tik tie, kad pasirenkamos skirtingos agentūros/ministerijos informacinės visuomenės plėtrai įgyvendinti, pvz., Lietuvoje pagrindinė įgyvendinančioji institucija yra Vidaus reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija ir Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Estijoje - Ekonomikos ir ryšių ministerija. Danijoje - Finansų ministerija, Technologijų, mokslo ir inovacijų ministerija.

²⁷ Pabedinskaitė, A, Lietuvos informacinės visuomenės plėtros rodiklių analizė. VGTU. 2006. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1392-3137.N_1_34.PG_1-10/DS.002.0.02.ARTIC

²⁸ Pabedinskaitė, A, Lietuvos informacinės visuomenės plėtros rodiklių analizė. VGTU. 2006. Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1392-3137.N_1_34.PG_1-10/DS.002.0.02.ARTIC

2. NACIONALINIAI IR ES TEISĖS AKTAI, REGLAMENTUOJANTYS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRĄ

Skyriuje glaustai pristatoma šiuo metu ES informacinę visuomenę reglamentuojantis planavimo dokumentas „2020 m. Europa“, jo pagrindiniai tikslai, prioritetai ir veiksmų planai. Remiantis šia Strategija analizuojama Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtra, įgyvendinimo priemonės bei išskirti prioritetai numatymam strateginiam laikotarpiui (2010-2015 m.). Atlikta lyginamoji analizė, kurioje lyginamos skirtingų ES valstybių narių Strategijos, pateikiami pagrindiniai jų skirtumai ir panašumai, privalumai ir trūkumai.

2.1. ES informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentai

ES ėmėsi iniciatyvos informacinės visuomenės srityje dar XX a. pab., kai suprasta, jog tik žinių visuomenė yra naujojo pasaulio ir sėkmingos ekonomikos variklis. Informacinės visuomenės plėtros prioritetinės kryptys Lietuvoje ir ES-27 yra vienodos visoms šalims narėms (žr. 5 priedą). Priimta ne viena iniciatyva, siekiant informacinės visuomenės plėtros: „eEurope“, Strategija „I2010 Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ iki 2010 m., E. Įtrauktis, E. dalyvavimas (e participation).

*e*Europa 2002 – informacinė visuomenė visiems. Šia iniciatyva buvo siekiama pagreitinti Europos informacinės visuomenės transformavimąsi į globalią informacinę visuomenę. Programa siekiama skatinti užimtumo augimą, darbo efektyvumą, Europos produktų konkurencingumą pasaulinėje rinkoje ir teigiamą efektą Europos socialiniam ir ekonominiam gyvenimui²⁹.

*e*Content – ilgo termino ES programa, kurios tikslas skatinti Europos skaitmeninių šaltinių globaliame tinkle plėtrą ir įgyvendinimą, taip pat skatinti kalbinę įvairovę informacinėje visuomenėje.

*e*Europa+2003 – Ko-operatyvios pastangos įgyvendinti informacinę visuomenę Europoje - veiksmų planas šalims kandidatėms, sukurtas Europos Komisijos ir panašus į veiksmų planą *e*Europa 2002³⁰.

Pasirinktą analizuojamą strateginį laikotarpį (iki 2015 m.) apimantys ir darbe analizuojami, informacinę visuomenę reglamentuojantys, ES dokumentai:

- Europos Komisijos komunikatas „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“;
- „Europos skaitmeninė darbotvarkė“.

²⁹ The Information Society Development Strategy on a Regional Level Celina M. Olszak and Ewa Ziemia Karol Adamiecki University of Economics, Katowice, Poland. 2009. Prieiga per internetą: <http://iisit.org/Vol6/IISITv6p213-225Olszak618.pdf>

³⁰ The Information Society Development Strategy on a Regional Level Celina M. Olszak and Ewa Ziemia Karol Adamiecki University of Economics, Katowice, Poland 2009. Prieiga per internetą: <http://iisit.org/Vol6/IISITv6p213-225Olszak618.pdf>

Europos Komisijos komunikatas „**2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija**“. Europos Komisija parengė dešimties metų pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, pagrįsto geresniu valstybių narių ir visos ES politikos koordinavimu, viziją. „Europa 2020“ – ateinančio dešimtmečio visapusiška tvaraus ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategija, skirta padėti Europai sustiprėti po giliausios nuo 1930 m. pasaulinės ekonomikos krizės. Strategijoje išskirti trys prioritetai:

- pažangus augimas;
- tvarus augimas;
- integracinis augimas.

Šie tikslai yra tarpusavyje susiję ir itin svarbūs, kad visa strategija būtų sėkmingai įgyvendinta. Siekdama užtikrinti, kad kiekviena valstybė narė 2020 m. Europos strategiją pritaikytų prie savo konkrečios esamos padėties.

Komisija pristato septynias pavyzdines iniciatyvas, skirtas pažangai pagal kiekvieną prioritetinę temą paskatinti: kad pasiektume šiuos tikslus, Komisija siūlo 2020 m. Europos darbotvarkę, kurią sudaro kelios pavyzdinės iniciatyvos. Šių iniciatyvų įgyvendinimas – visuotinis prioritetas, todėl veiksmų reikės imtis visiems: ES lygmens organizacijoms, valstybėms narėms, vietos ir regioninėms valdžios institucijoms.

- Inovacijų sąjunga;
- Judus jaunimas;
- Europos skaitmeninė darbotvarkė;
- Tausiai išteklius naudojanti Europa;
- Ekologiškam augimui skirta pramonės politika;
- Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė;
- Europos kovos su skurdu planas.

Šios septynios pavyzdinės iniciatyvos įpareigoja ir ES, ir valstybes nares. Už šią strategiją atsakinga - Europos Vadovų Taryba. Komisija stebi tikslų įgyvendinimo pažangą, sudaro sąlygas keistis informacija apie taikomą politiką, rengia pasiūlymus dėl veiklos ir skatina ES pavyzdinių iniciatyvų įgyvendinimą. Europos Parlamento funkcija - skatinti piliečius susitelkti, jis taip pat dalyvaus bendrai priimant su pagrindinėmis iniciatyvomis susijusius teisės aktus.

Europos skaitmeninėje darbotvarkėje nurodoma ES pozicija informacinės visuomenės plėtros klausimu. 2010 m. gegužės 19 d. paskelbta Europos skaitmeninė darbotvarkė siekiama pagyvinti ES ekonomikos augimą bei visuomenės aktyvų naudojimąsi skaitmeninės eros teikiamais privalumais. Darbotvarkėje bendrai aprašytos septynios prioritetinės veiklos sritys, tikslai:

1. Galimybę naudotis skaitmeninės eros privalumais suteikianti nauja bendroji rinka.

Valstybių sienos neturėtų trukdyti piliečiams naudotis komercinėmis paslaugomis ir rinktis kultūrinės pramogos. Tačiau ES interneto rinkas vis dar skiria kliūtys, trukdančios naudotis visos Europos telekomunikacijų paslaugomis, skaitmeninėmis paslaugomis ir turiniu. Numatytos kitos priemonės: lengvesni elektroniniai mokėjimai ir sąskaitų išrašymas ir paprastesnis ginčų sprendimas elektroninėmis priemonėmis.

2. Geresni IRT standartai ir sąveika. Kokybiški, atviri ir sąveikūs IRT produktai žmonėms.

3. Didesnis pasitikėjimas ir saugumas. Vartotojai naudodamiesi internetu jie turi jaustis patikimai ir saugiai. Šis uždavinys bus iš dalies išspręstas geriau derinant atsaką į elektronines atakas ir sugriežtinant asmens duomenų apsaugos taisykles.

4. Daugiau galimybių europiečiams naudotis sparčiuoju ir itin sparčiu internetu. 2020 m. strategijos uždavinys – užtikrinti, kad visi europiečiai galėtų naudotis 30 Mbps arba spartesniu interneto ryšiu, o pusėje Europos namų ūkių veiktų 100 Mbps arba spartesnis interneto ryšys. Kad ekonomika tvirtai augtų, būtų kuriamos darbo vietos ir gerovė, o piliečiai galėtų naudotis norimu turiniu ir paslaugomis, būtinas itin spartus internetas.

5. Pažangiausių mokslinių tyrimų ir inovacijų IRT srityje paskatos. Europa privalo daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir plėtrą ir užtikrinti, kad geriausios mūsų idėjos patektų į rinką. Kad Europa neatsiliktų nuo savo konkurentų ir net juos pralenktų, darbotvarkėje numatyta, be kitų dalykų, skatinti teikti privačias investicijas naudojantis Europos regioniniu finansavimu, taip pat daugiau lėšų skirti ES moksliniams tyrimams.

6. Geresni europiečių skaitmeniniai įgūdžiai ir sąlygos naudotis prieinamomis interneto paslaugomis. Kiekvienas asmuo (nesvarbu, koks jo amžius ar socialinė aplinka) turi teisę gauti žinių ir įgyti įgūdžių, būtinų skaitmeninėje eroje, nes vis daugiau komercinių, viešųjų, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų, taip pat mokymosi galimybių ir politinės veiklos perkeliama į internetą.

7. Informacinių ir ryšio technologijų nauda visuomenei. Siekdami vartoti mažiau energijos, spręsti senstančios visuomenės problemas, padėti pacientams ir gerinti interneto prieigą neįgaliesiems, turime investuoti į pažangius technologijų ir informacijos naudojimo būdus.

Kiti privalumai: lengviau atliekami elektroniniai mokėjimai ir sąskaitų išrašymas, spartus nuotolinės medicinos paslaugų diegimas ir taupiai energiją vartojančios apšvietimo priemonės. Skaitmeninėje darbotvarkėje numatyta, kad šiose septyniuose srityse vėliau bus imtasi maždaug 100 priemonių. Skaitmeninė darbotvarkė – pirmoji iš septynių pagrindinių iniciatyvų, įgyvendinamų pagal pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“.

Sunkiausia užtikrinti, kad pirmiau minėtiems tikslams pasiekti būtinos priemonės būtų greitai priimtos ir įgyvendintos. Už įvairius klausimus atsakingi Komisijos nariai bendradarbiaus su kitomis ES institucijomis ir suinteresuotosiomis šalimis, kad skaitmeninė darbotvarkė būtų įgyvendinta.

Informacinės visuomenės bruožai atsispindi pagrindiniuose ES ekonomikos sektoriuose (privatus, valstybės sektoriai) ir rinkose (prekių, pinigų, darbo rinkose). ES-27 šalims išgrynintos informacinės visuomenės prioritetinės kryptys sudaro sąlygas ir palengvina perėjimą į informacinę visuomenę. Svarbiausieji veiksniai, lemiantys transformaciją į žiniomis grįstą visuomenę yra tai, kad:

- 1) informacinių ir komunikacinių technologijų svarba nulemia visuomenės gyvenimo raidą;
- 2) didėjanti paslaugų svarba gerina gyvenimo ir darbo kokybę;
- 3) rinkų globalizacija plečia visuomenės bendrumo suvokimą, grindžiamą mokslo ir tarptautinių ryšių plėtra (Pilat, 1998).

Informacinės visuomenės raidos situaciją ES apibūdina tokie rodikliai: 1) jaunimo išsilavinimas (20-24 metų), proc. (tai nurodyto amžiaus jaunimo, įgijusio ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą (ISCED 3-4) ir tos pačios amžiaus grupės gyventojų skaičiaus santykis išreikštas procentais; 2) išlaidų mokslo tiriamajai veiklai dalis, palyginti su BVP; 3) viešosios išlaidos švietimui, proc.³¹

2.2. Pagrindiniai Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentai

Ilgalaikės informacinės visuomenės perspektyvos nurodomos Lisabonos strategijoje (2000 m.), joje pabrėžiama, kad ES informacinė visuomenė sukuriama iki 2010 m. Tuo metu Lietuvoje informacinė visuomenė turi būti sukuriama iki 2015 m. (pagal LRV 2002 m. birželio 12 d. nutarimą Nr. 853 „Dėl Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos“). Šiam tikslui pasiekti Lietuvoje priimtas ne vienas planavimo dokumentas, įgyvendinta ne viena iniciatyva. Žemiau pateikiami svarbiausi informacinės visuomenės Lietuvoje planavimo dokumentai, platesnis sąrašas 7 priede. Svarbiausi sektoriaus plėtros planavimo dokumentai ir iniciatyvos:

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginis planas patvirtintas Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. nutarimu Nr. 984 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginio plano patvirtinimo“.

³¹ Čiburienė J., Guščinskienė J., Kultūrinės vertybės ir žinių visuomenės vystymasis Lietuvoje ISSN 1392-1142 Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2007.43

Valstybės ilgalaikės raidos strategija patvirtinta 2002 m. lapkričio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“, pagal ją 2015 m. bus sukurta žinių visuomenė Lietuvoje.

Kasmetiniai informacinės visuomenės plėtros detalieji planai tvirtinami Vyriausybės nutarimais, numatant svarbiausias valstybės institucijų priemonės plėtojant informacinę visuomenę.

Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros koncepcija Vyriausybės patvirtinta 2001 m. vasario 28 d. Tai dokumentas, kuriame aprašomi:

- svarbiausios Lietuvos atsilikimo priežastys informacinės visuomenės srityje;
- konkretūs informacinės visuomenės plėtros tikslai;
- prioritetai (kompetencija, viešasis administravimas, elektroninis verslas, kultūra ir kalba)
- Lietuvos informacinės visuomenės plėtros darbų valdymas;
- Lietuvos informacinės visuomenės plėtros darbų finansavimo principai.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginis planas patvirtintas Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. Tai dokumentas, kuris:

- parengtas remiantis Lietuvos nacionaline informacinės visuomenės koncepcija;
- suderintas su Lietuvos Respublikos derybine pozicija "Telekomunikacijos ir informacijos technologijos";
- suderintas su Lietuvos Nacionalinė *acquis* priėmimo programa ir *acquis* įgyvendinimo priemonių 2001 metams planais bei rengiamu eEurope+ programos projektu.

Plane išskirti keturi prioritetai (kompetencija, viešasis administravimas, e-verslas, kultūra ir kalba), tikslai, vykdytojai, laukiami rezultatai bei terminai. Šio dokumento pagrindu parengtas detalus informacinės visuomenės plėtros priemonių planas.

E-Valdžios koncepcija patvirtinta 2002 m. gruodžio 31 d. Dokumentą parengė Vidaus reikalų ministro sudaryta darbo grupė E-Valdžios koncepcijai patikslinti. Dokumente išdėstytas požiūris į elektroninės valdžios (toliau vadinama – e. valdžia) reiškinius Lietuvoje. Ja siekiama gerinti viešųjų paslaugų teikimą valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, Lietuvos Respublikos gyventojams, verslo subjektams. Koncepcija siekiama skatinti informacines paslaugas teikiančių įmonių konkurenciją, užtikrinti informacinių technologijų saugumą, kai viešosioms paslaugoms teikti naudojamos skaitmeninės technologijos, skatinti elektroninio parašo vartojimą viešajame ir privačiame sektoriuose ir kt.³²

E-Verslo koncepcija. Siekiant užtikrinti e. verslo plėtrą Lietuvoje, 2001 m. Ūkio ministerijoje buvo parengta Elektroninio verslo koncepcija, kuriai Lietuvos Respublikos Vyriausybė pritarė 2001 m. birželio

³² Elektroninės valdžios koncepcija 2002 m. gruodžio 31 d. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=198184

25 d. Šiuo dokumentu Vyriausybė nustato ilgalaikę, prognozuojamą ir nuoseklią savo politiką elektroninio verslo atžvilgiu ir principus, kurių laikydamasi Vyriausybė darys tam tikrus veiksmus arba susilaikys nuo veiksmų³³.

LR informacinės visuomenės plėtros **2010-2015 metų Strategijoje** nurodoma, jog Strategija siekiama nustatyti informacinės visuomenės plėtros tikslus ir uždavinius, kad būtų kuo geriau išnaudotos IRT teikiamos socialinės ir ekonominės galimybės, pirmausia – internetas, kaip labai svarbi ekonominės ir socialinės veiklos priemonė, kuria naudojantis galima tvarkyti reikalus, gauti paslaugas, dirbti, pramogauti, bendrauti ir laisvai reikšti savo įsitikinimus.

LR Strategija atitinka Europos Komisijos 2010 m. gegužės 15 d. komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“ išdėstytus tikslus ir suderinta su Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikatu „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“. Iš čia galime daryti išvadas, kurie ES informacinės visuomenės plėtros dokumentai yra svarbiausi ir prioritetiniai šiame darbe.

Būtina pastebėti, kad visi informacinės visuomenės plėtros tikslai, apibrėžti Strategijoje, yra išreikšti kiekybiniais rodikliais. Tokiu būdu statistiniai duomenys pagal nustatytus kriterijus padeda itin lengvai išmatuoti šių tikslų įgyvendinimo sėkmę.

2.3. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentų palyginimas

Kadangi visos ES valstybės narės ruošdamos savo nacionaline informacinės visuomenės plėtros strategijas vadovaujasi ES numatytomis direktyvomis ir planavimo dokumentais, pvz., „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ ir kt. (žr. 4 priedą), jų informacinės visuomenės plėtros koncepcijos neturi didelių principinių skirtumų. Jos visos siekia išspręsti pagrindines efektyvaus valstybės valdymo, aktyvaus gyventojų įtraukimo į valstybės valdymą ir viešųjų paslaugų efektyvaus teikimo problemas. Skirtumas tik tas, jog pasirenkama skirtingos priemonės tikslams įgyvendinti.

Darbe atrinktos ir analizuojamos tik kai kurių ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtra, planavimo dokumentai, pasiekti rezultatai. Atrinktos analizei Strategijos atitinka 2 iš 3 kriterijų³⁴:

- rengtos ne seniau nei 2000 metais, skirtos ne trumpesniai nei iki 2010 metų laikotarpiui;

³³ Informacinės visuomenės plėtros istorija Lietuvoje nuo 2000 10 19 LR Seimo Informacinės visuomenės plėtros komisija, Ruošė: Tomas Deržanauskas

³⁴ Andrius Pleckaitis, Informacinės visuomenės ir e-valdžios plėtros strateginiai tikslai, 2010-11-11 Vilnius, Pirmaujančių užsienio šalių strateginio planavimo praktikos apžvalga. Prieiga per internetą: www.infobalt.lt/docs/Andrius_Pleckaitis.pdf

- šalių pasiekimai kuriant e-valdžią ir e-paslaugas vertinami kaip vieni geriausių³⁵; arba
- šalys panašios dydžiu ir informacinės visuomenės išsivystymo lygiu.

Pagrindinis kriterijus, pagal kurį atrinktos valstybės lyginamai analizei, yra jų aukšti rodikliai informacinės visuomenės plėtros srityje. Pagal Europos statistikos agentūros (toliau Eurostat) pateiktą informacinės visuomenės plėtros rodiklių duomenis, atrinktos tos valstybės, kurių 2009 metų rodikliai atitinka Lietuvos siekiamą rezultatą 2015 metais. Analizuojami tik sėkmės atvejai, iš kurių Lietuvai vertėtų imti pavyzdį. Tad vadovaujantis šia logika, darbe plačiausiai analizuojamos tokių valstybių, kaip Estija, Danija, Suomija, Švedija, Jungtinė Karalystė ir kt., patirtys.

Pasirinktose Strategijose vyraujantys panašumai: **tikslai keliami atsižvelgiant į visuomenės gyvenimo socialinius aspektus** – ekonomikos augimas, pasaulio aplinkos tvarumas, gyvenimo trukmės ilgėjimas, (sveikatos priežiūra, mokymasis visą gyvenimą). Taip pat jose **naudojama žmonėms suprantama, labiau vidinio dialogo nei teisinio dokumento ar direktyvinė forma**: su faktais, nuorodomis į šaltinius, paaiškinimais ir motyvais, išdėstytais literatūrine kalba³⁶.

Strategijos apima visuomenę/bendruomenes (gyvenimo kokybę), viešąjį sektorių (efektyvios, skaidrios, prieinamos paslaugos), IRT ir kitą verslą (konkurencingas)³⁷.

Estijos Strategija pasižymi išskirtiniu konkretumu nurodant priemones. Visose strategijose aiškiai įvardinti atsakomybė, numatytas strategijos įgyvendinimo eigos stebėjimas bei vertinimas (monitoringas).

Dominuojantys strategijų panašumai: apsikeitimas gera praktika (su kitomis šalimis, viduje tarp institucijų); pakartotinis informacijos ir programų panaudojimas; paslaugų nuoma iš verslo (outsourcing), pvz., Estijoje.

Visos išskiria vienodus 4 prioritetus – gebėjimai, infrastruktūra, e-paslaugos ir inovacijos/tyrimai. Taip pat pasirinktų valstybių strategijose E-paslaugų naudojamumas pasižymi šiais požymiais: patogumas vartotojui, savitarna, interaktyvumas.

Strategijų privalumai: aprašyta, iš kur paimti ir kaip matuojami rodikliai (Slovakija). Dėmesys IRT sektoriui ir profesiniam IT raštingumui kaip konkurencingumo ir inovacijų varikliui (Estija). Aprašyta planavimo ir vykdymo org.struktūra, atsakomybės (UK).

Pagrindiniai Strategijų trūkumai: Nestruktūruota, nėra sąsajų tarp tikslų, uždavinių, rodiklių (Slovakija). Abstrakti ir deklaratyvi. **Struktūra ir logika** yra sisteminga visose strategijose. Galima išskirti šią struktūrą:

³⁵ ES šalims: eGovernment Benchmark Method Paper -8th Measurement, Capgemini Consulting, ir Europe's Digital Competitiveness Report, ICT Country Profiles Vol. II, Brussels, 17.5.2010 SEC(2010) 627 final

³⁶ Andrius Pleckaitis, Informacinės visuomenės ir e-valdžios plėtros strateginiai tikslai, 2010-11-11 Vilnius, Pirmaujančių užsienio šalių strateginio planavimo praktikos apžvalga. Prieiga per internetą: www.infobalt.lt/docs/Andrius_Pleckaitis.pdf

³⁷ Andrius Pleckaitis, Informacinės visuomenės ir e-valdžios plėtros strateginiai tikslai, 2010-11-11 Vilnius, Pirmaujančių užsienio šalių strateginio planavimo praktikos apžvalga. Prieiga per internetą: www.infobalt.lt/docs/Andrius_Pleckaitis.pdf

- Prioritetai (kryptys, teminės sritys) – gebėjimai, paslaugos, infrastruktūra, ir inovacijos (tyrimai);
- Tikslai – ilgalaikiai (4-10 metų);
- Uždaviniai – padeda siekti tikslų, vykdo institucijos;
- Rezultato kriterijai (rodikliai) – daug kur nėra, arba nepamatuojami;
- Priemonės ir reikalingi ištekliai (laikas, pinigai, kvalifikacija).³⁸

Sunku įvardyti konkrečius faktorius sėkmingam informacinės visuomenės įgyvendinimui. Kaip jau buvo minėta, dauguma problemų informacinės visuomenės sektoriuje yra tos pačios skirtingose šalyse, pvz.:

- Sunkumai gaunant daugelio institucijų pritarimą;
- Sunkumai apibrėžiant bendrą infrastruktūrą, skirtą daugeliui skirtingų tikslų;

Kitų šalių patirtis ir mokslinė analizė nurodo, kad ir kaip bebūtų, bet keli faktoriai, nulemiantys bent kiek sėkmingą įgyvendinimą yra šie:

- Aiški atsakomybė;
- Piliečio (vartotojo) dalyvavimas;
- Standartų ir standartinių technologijų naudojimas;
- Rizikos analizė ir vertinimas.³⁹

³⁸ Andrius Pleckaitis, Informacinės visuomenės ir e-valdžios plėtros strateginiai tikslai, 2010-11-11 Vilnius, Pirmaujančių užsienio šalių strateginio planavimo praktikos apžvalga. Prieiga per internetą: www.infobalt.lt/docs/Andrius_Pleckaitis.pdf

³⁹ National IT strategines – Denmark, England and Canada National Information Structure Strategic Planning Article no. 2009-126-152; Prieiga per internetą: www.socialstyrelsen.se May 2009

3. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS RODIKLIŲ ES VERTINIMAS

Kadangi kol kas nėra nustatyta bendra metodika, tačiau yra bendri visoms šalims statistiniai rodikliai, kuriais galima būtų įvertinti informacinę visuomenę⁴⁰, darbe pasirinkta statistinių duomenų lyginamoji analizė, kaip realus tikrovės, esamos padėties atspindys. Pati lyginamoji analizė yra procesas, naudojamas vadyboje ir strateginiame valdyme, kurio metu organizacijos pagal atitinkamus kriterijus lygina savo veiklos procesus su gerąją praktika, egzistuojančia jų verslo sektoriuje; planuoja, kaip atsižvelgiant į gerąją praktika, pagerinti savo veiklos procesus ir padidinti konkurencingumą. Lyginamosios analizės nauda ne tik sukauptos patirties ir informacijos pasidalinimas, bet ir lengviau gaunama finansinė parama planuojamiems projektams įgyvendinti ar valstybės institucijų įvaizdžio gerinimas. Šiuo darbu siekiama pateikti siūlymus, kaip sėkmingai įgyventi Lietuvos informacinės visuomenės plėtrą, remiantis kitų ES valstybių narių patirtimi.

Dėl nuolat kintančių sąlygų, skirtingos kiekvienos šalies informacinės visuomenės raidos stadijos ir savitumo yra netikslinga sudaryti bendros visoms šalims informacinės visuomenės plėtrą vertinančios metodikos⁴¹. Šiame skyriuje išskiriami pagrindiniai informacinės visuomenės raidą apibūdinantys rodikliai, atlikti tiek kiekybinio (statistinių duomenų), tiek kokybinio (konkrečių patirčių, priimtų sprendimų) vertinimo analizė.

Pagrindinis statistinių duomenų šaltinis, kuriuo remiamasi darbe yra ES statistikos agentūra (toliau Eurostat), kurios būstinė Liuksemburge. Eurostat misija teikti aukštos kokybės statistinę informaciją visai ES. Tiriant informacinės visuomenės rodiklius, šį sektorių nuspręsta skirstyti į dvi pagrindines grupes: įmonių (verslo subjektų) ir fizinių asmenų (namų ūkių, individų). Eurostat teikiamų informacinės visuomenės duomenų turinys:

- Politikos rodikliai;
- Struktūriniai rodikliai;
- Telekomunikacijų paslaugos;
- Kompiuteriai ir internetas namų ūkiuose ir įmonėse;
- Fizinių ir juridinių asmenų e-verslas;
- Asmenų E-įgūdžiai ir IRT panaudojimas įmonėse;
- Regioninė informacinė visuomenė⁴².

⁴⁰ Deržanauskienė, Pabedinskaitė, 2003

⁴¹ Deržanauskienė, Pabedinskaitė, 2003

⁴² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/database

Lietuvos atveju informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai Lietuvos Statistikos departamente skirstomi į šias pagrindines grupes:

- Informacinių technologijų (IT) sektorius;
- Telekomunikacijų statistiniai rodikliai;
- Namų ūkių ir gyventojų naudojamos informacinės technologijos;
- Informacinių technologijų panaudojimas įmonėse;
- E. prekybos statistiniai rodikliai (per ataskaitinius metus);
- Informacinių technologijų panaudojimas viešojo administravimo institucijose;
- Informacinių technologijų panaudojimas švietimui ir kultūrai;
- Informacinių technologijų panaudojimas sveikatos priežiūros įstaigose;
- Mokslo tyrimų ir technologijų plėtros (MTTP) statistiniai rodikliai;
- Įmonių inovacinės veiklos statistiniai rodikliai;
- Patentų statistika (paduotos paraiškos)⁴³.

Informacinės visuomenės statistiniai duomenys turi pilnai atitikti pilietinės demokratinės visuomenės poreikius ir plačiau tirti šias sritis:

- modernius metodus skirtus informacijos monitoringui;
- konkretesnių pavyzdinių teorijų metodų kūrimas;
- sukurti teorinį pagrindą skirtą kompleksinei statistikos analizei⁴⁴.

Skyriuje analizuojami informacinės visuomenės sektoriai atrinkti, vadovaujantis 2010–2015 metų Strategijoje nurodytais informacinės visuomenės plėtros rodiklių netolygumų, palyginti su ES, įvertinimu remiantis Eurostat duomenimis (žr. 1 priedą). Iš daugelio krypčių parinktos ir nagrinėjamos tik kelios kryptys, kurios šiuo metu yra aktualios Lietuvoje, ir kurioms spręsti šiame skyriuje siūlomi sprendimai. Pasirinktos tos sritys, kurių netolygumo laipsnis yra didelis arba vidutinis: nuolatiniai interneto naudotojai; gyventojai, naudojantys kompiuterius; pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę; gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas.

Pagal atrinktus statistinius rodiklius skyriuje analizuojama Lietuvos ir kitų ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtra – pradžia esamos padėties įvertinimas. Atsižvelgiant į praėjusių metų pasiektus rezultatus, teikiami pasiūlymai ir išvados, išskiriamos stipriosios ir silpnosios kiekvieno sektoriaus pusės. Analizės rezultatai naudojami teikiant pasiūlymus Lietuvai, kaip pasiekti užsibrėžtus rodiklius iki 2015 metų (žr. 2 priedą).

⁴³ Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603>

⁴⁴ Information Society and Statistics Stanislovas Algimantas Martišius, Mantas Martišius, *Vilniaus universitetas*

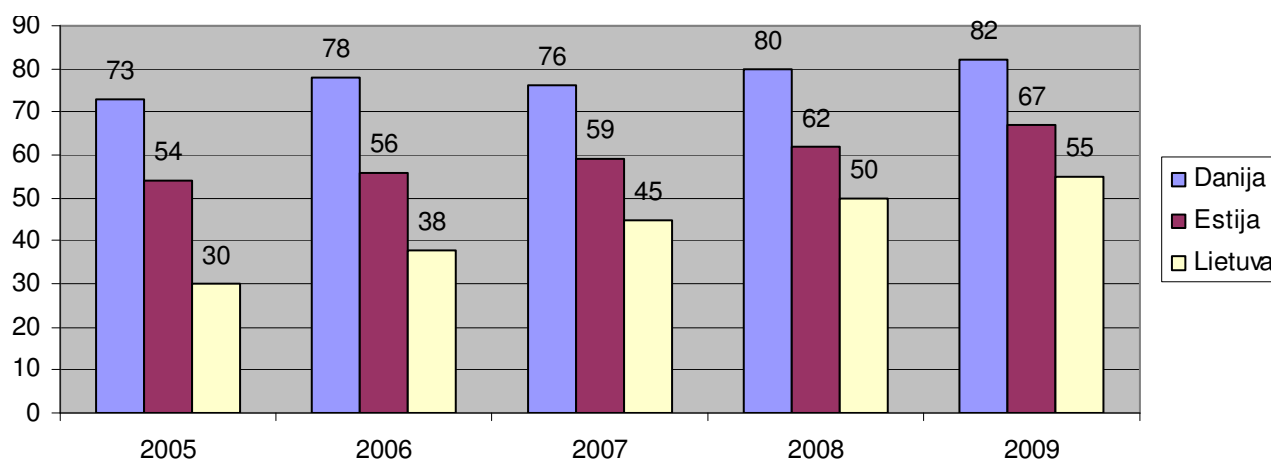
3.1. Nuolatiniai interneto naudotojai

Valdymo srities plėtros strateginis tikslas – pirmasis Strategijoje išskirtas tikslas, kurį tobulinant, siekiama gerinti Lietuvos gyventojų gyvenimo kokybę ir įmonių veiklos aplinką. Strateginio tikslo įgyvendinimo efekto kriterijus yra nuolatiniai interneto naudotojai, kurie sudaro šią šalies gyventojų dalį:

dabartinė reikšmė (2009 metais) – 55 procentai;

siektina reikšmė (2015 metais) – 75 procentai⁴⁵.

Lietuva siekia padidinti interneto vartojimo lygį 20 % ir pasiekti šių ES valstybių narių lygį: Danija, Estija, Švedija, Suomija ir Didžioji Britanija (žr. 5 pav.). ES-27 valstybių narių vidurkis 2009 m. siekė 60 %.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

5 pav. Nuolatiniai interneto naudotojai sudaro šią visų šalies gyventojų dalį (%)

Namų ūkiai, turintys interneto prieigą, mieste siekia 62 %, o kaime 41 % (Lietuvos statistikos departamentas, 2010 metų pirmasis ketvirtis). Tad galima daryti prielaidą, kad padidinus kaimo gyventojų naudojimąsi internetu apie 30 %, Lietuva pasiektų užsibrėžtą rodiklį (siektina reikšmė 2015 metais – 75 procentai). Tačiau čia iškyla kita problema - Lietuvos regionų (kaimo vietovių) indėlis į informacinės visuomenės plėtros procesus yra gan žemas.

Lietuvos regionų indėlis į informacinės visuomenės plėtros procesus nėra didelis. Dabartinė situacija tokia, jog pagrindiniuose informacinės visuomenės plėtros dokumentuose nėra numatytas regionų indėlis į informacinės visuomenės plėtrą (tikslai, lėšos ir t.t.). Taip pat iš regionų praktiškai negaunama derinti informacinės visuomenės plėtrai skirtų investicijų projektų. Kaip rodo sėkmingai informacinę visuomenę

⁴⁵ Informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija, Lietuva. Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/dokumentai/stratproj2009.doc

plėtojančių valstybių patirtis, regioniniai projektai ir regioninių institucijų indėlis į informacinės visuomenės plėtros skatinimą – ypač svarbus.⁴⁶ Puikus pavyzdys Danijos atvejis. Danijos valstybės struktūra labai panaši į Lietuvos: ji turi 5 apskritis ir 98 savivaldybes. Ir jos nuolatiniai interneto vartotojai pasiskirstę tolygiai po visą šalį. Didžiausias interneto vartotojų lygio pasiskirstymas tarp regionų yra Bulgarijoje, Graikijoje (mažiau nei 50 %), tuo metu mažiausias – Danijoje, Lenkijoje, Suomijoje, Švedijoje (daugiau nei 90 %). Kiek plačiau apie regionų netolygumus, diegiant informacinę visuomenę, kitame skyrelyje.

3.2. Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse

Informacinės visuomenės prestižas didžiąją dalimi priklauso nuo to, kokia informacinė visuomenė kuriama savivaldybių bendruomenėse⁴⁷, būtent ten, kur ir yra didžioji kaimo gyventojų dalis. Viena iš problemų tai, kad Lietuvoje kai kurios informacinės visuomenės savivaldybėse diegiamos saviveiklos lygiu, t.y. nesuderintos su valstybės registras ir teisės aktais.⁴⁸ Kita svarbi problema – bendro kaimo gyventojų supratimo apie informatiką stoka. Galima teigti, kad kol kas informacinės visuomenės plėtra tik informatikams. Todėl didžioji dalis kaimo bendruomenės nepatikliai žiūri į informacinės visuomenės formavimą ir diegimą jų kasdienybėje. Žmonės paprasčiausiai nemato IRT teikiamų privalumų.

Ne maža Lietuvos piliečių dalis yra kaimo gyventojai, kurie žymiai lėčiau kyla kompiuterinio raštingumo laiptais, tačiau kompiuteris kaimo vietovėse nėra nežinomas. Jis pasiekiamas per kaimo mokyklas, bibliotekas, kultūros namus, pažangius ūkininkus, kurie jau pradeda naudoti jį savo profesinėje veikloje.⁴⁹

Danijos eValdžios strategijos modelio vizijos centre yra piliečiai ir verslo subjektai. Tuo metu Lietuvoje viena iš didžiausių problemų yra ta, kad skirtingos valstybės ir savivaldos institucijos ieško tik konkrečiai joms būdingų problemų sprendimų ir siekia pagerinti savo veiklos efektyvumą, tad centre atsiduria ne pilietis. Kiekviena valstybės institucija atlieka jai pavestas funkcijas, dažnai nekoordinuoja savo veiksmų su kitais proceso dalyviais, mokesčių mokėtojui nesiūlomas efektyviausias problemos sprendimo būdas⁵⁰. Tad valdžia Lietuvoje orientuota į valstybės sektorių, o ne į galutinį vartotoją

⁴⁶ Žilionienė, Ieva. Informacinės visuomenės plėtros procesų pagrindinės kryptys ir administravimas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/renginiai/pranesimai/g.vilkelis_i.zilioniene.ppt

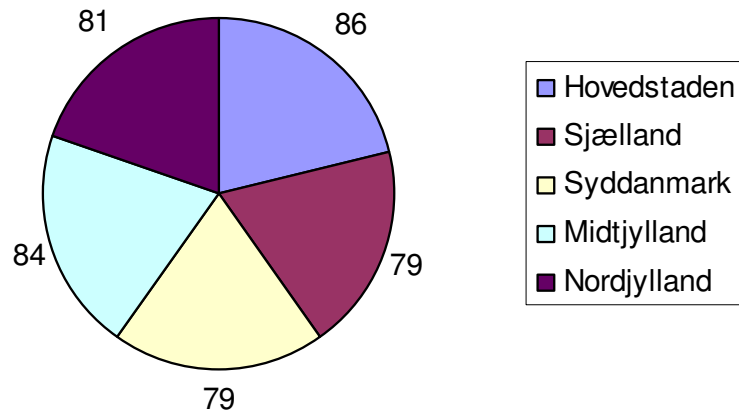
⁴⁷ Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė. Prieiga per internetą: http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaitė.pdf

⁴⁸ Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė. Prieiga per internetą: http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaitė.pdf

⁴⁹ Technologijos informacinės visuomenės plėtrai. Valentinas Kiauleikis, Audronė Janavičiūtė, Mindaugas Kiauleikis, Nerijus Morkevičius, *Kauno technologijos universiteto Informatikos fakulteto*, Organizacijų kompiuterinių sistemų laboratorija

⁵⁰ Elektroninės valdžios plėtros Lietuvoje problemos ir tendencijos, Paliulis N., Jurkėnaitė N. VGTU

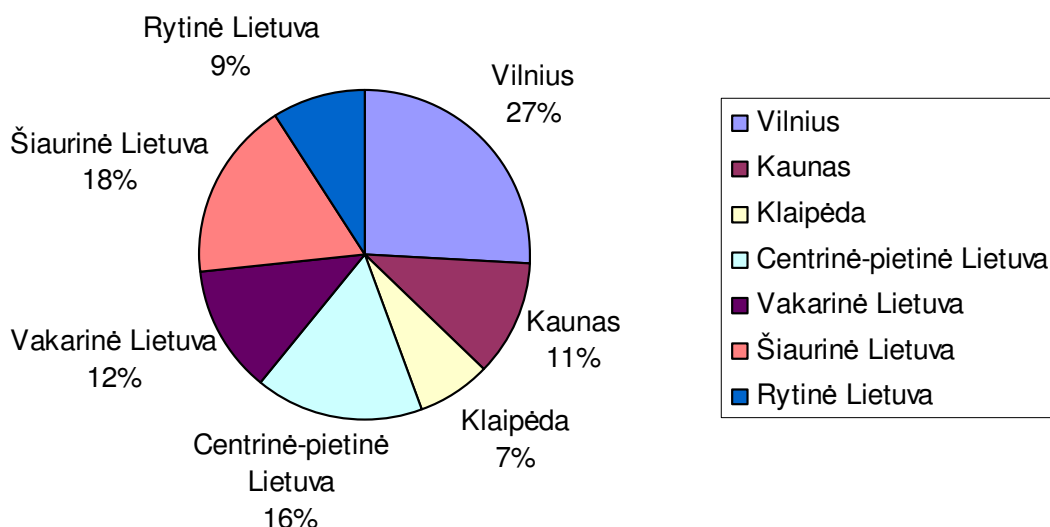
(piliečius, verslo subjektus), kaip kad Danijoje. O juk tik nuo visuomenės išsilavinimo, suinteresuotumo priklauso informacinės visuomenės įgyvendinimo sėkmė. Todėl vertėtų ne tik teoriškai Strategijoje apibrėžti, kad informacinė visuomenė skirta piliečiui, bet įgyvendinti tai ir praktikoje. Dar kartą verta paminėti Danijos atvejį. Danijos valstybės struktūra labai panaši į Lietuvos: ji turi 5 regionus ir 98 savivaldybes. Visuose regionuose interneto vartotojų skaičius beveik tolygus (žr. 6 pav.), kas rodo visų regionų vienodą informacinės visuomenės plėtra ir integraciją. Didžiausias skirtumas siekia tik 7 % (tarp Hovedstaden ir Syddanmark regionų).

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

6 pav. Danijos regionų pasiskirstymas, pagal interneto vartotojų skaičių (%)

Tuo metu Lietuvos situacija kiek skiriasi. Interneto vartotojų netolygus pasiskirstymas pavaizduotas 7 paveiksle (žr. 7 pav.). Didžiausia atskirtis, kaip ir minėta, tarp miesto ir kaimo vartotojų. Didžiausias skirtumas siekia netgi 18 % (tarp Vilniaus ir Rytinės Lietuvos dalies).

Centrinė-Pietinė Lietuva – Kauno apskritis, Marijampolės apskritis, Alytaus apskritis

Vakarinė Lietuva – Klaipėdos apskritis, Tauragės apskritis, Telšių apskritis

Šiaurinė Lietuva – Panevėžys, Šiauliai, Panevėžio apskritis, Šiaulių apskritis

Rytinė Lietuva – Vilniaus apskritis, Utenos apskritis

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis TNS Gallup duomenimis

7 pav. Lietuvos interneto vartotojų struktūra pagal gyvenamąją vietą, 2009 m. (%)

2003 m. rengiant Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos ir įgyvendinimo priemonių plano 2004-2006 m. projektą, numatytas savivaldybių ir regioninės plėtros institucijų vaidmuo, plėtojant Lietuvos informacinę visuomenę.⁵¹ Tačiau didesnės naudos ir geresnių rezultatų tuo nepasiekta.

Turi būti siekiama skatinti vietos savivaldos ir regioninės plėtros institucijų iniciatyvas informacinės visuomenės plėtros srityje, tęsiant skaitmeninės bendruomenės kūrimo darbus, teikiant metodinę ir kitokią pagalbą savivaldybėms ir regionams informacinės visuomenės plėtros planavimo ir įgyvendinimo procese.⁵² Tokiu būdu informacinė visuomenė bus arčiau galutinio vartotojo, t.y. piliečio. Nes regioninės reikšmės institucijos žymiai geriau, aiškiau mato vietos problemos ir būdus joms spręsti, jos yra arčiau žmogaus, kuriam kuriama informacinė visuomenė, kurios dalimi jis turi tapti.

⁵¹ Žilionienė, Ieva. Informacinės visuomenės plėtros procesų pagrindinės kryptys ir administravimas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/renginiai/pranesimai/g.vilkelis_i.zilioniene.ppt

⁵² Žilionienė, Ieva. Informacinės visuomenės plėtros procesų pagrindinės kryptys ir administravimas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/renginiai/pranesimai/g.vilkelis_i.zilioniene.ppt

R. Bytautė teigia, kad už Lietuvos informacinės visuomenės plėtrą visose srityse tarsi niekas ir neatsako ir išskiria šias priežastis, dėl kurių nevisapusiškai plėtojamas informacinės visuomenės plėtros procesas:

- Nėra valstybės institucijos, atsakingos už informacinių sistemų savivaldybėse koordinavimą ir suderinimą su valstybės registrais ir teisės aktais.

- Nėra patvirtinta strateginio dokumento, kuriuo remiantis būtų kuriama ir plėtojama informacinė visuomenė savivaldybių lygmeniu;

- LR įstatymai neįpareigoja savivaldybių tinkamai diegti informacines sistemas.

Todėl vertėtų atsižvelgti į ES valstybių narių patirtis, jų pasiektus rezultatus.

Danijos atveju koordinavimo ir priežiūros funkcija atitenka Valdymo komitetui bendros valdžios bendradarbiavimui (Steering Committee for joint-government cooperation (STS)). Šis komitetas yra atsakingas už visų valstybės lygių skaitmeninimo koordinavimą.

Kita svarbi vietinės valdžios (Local Government Denmark (LGDK)) institucija Danijoje yra Vietos valdžios organų (komunų) nacionalinė asociacija (National Association of Local Authorities). Jos misija yra saugoti vietinės valdžios interesus, pagelbėti savivaldybėms konsultacijų centruose ir užtikrinti, kad vietos valdžios institucijos būtų aprūpintos naujausia aktualia informacija.

KMD Kommunedata – kampanija, kuri buvo suformuota 1972 m. susijungus savivaldybių IT departamentams. Ji priklauso Danijos vietos ir regionų institucijoms, per Vietinės valdžios institucijas ir Danijos regionus tiekia IT tyrimus, sistemas ir paslaugas.

Danijos savivaldybės ir regionai įgyvendina ir individualius veiksmus tarpvyriausybinuose, departamentų lygiuose ir valdos srityse (pvz., sveikatos sektoriuje), laikantis nacionalinės valdžios strategijos.⁵³

Estijos Vidaus reikalų ministerija paruošė „Savivaldybių informacinės visuomenės programą“ 2008-2011 m. ir veiksmų planą 2008-2009 m.

Estijos miestų asociacija yra savanoriška sąjunga įkurta atstovauti bendrus interesus ir organizuoti bendradarbiavimą tarp miestų ir regionų. Asociacijos pagrindinis tikslas užtikrinti vietinės valdžios plėtrą per bendrus veiksmus.

Estijos savivaldybių asociaciją sudaro Estijos savivaldybės su 15 apygardų⁵⁴.

Lietuvoje strateginė atsakomybė už e-valdžios įgyvendinimą regioniniuose ir vietiniuose lygiuose atitenka atskiroms apskritims ir savivaldybių institucijoms.

⁵³ eGovernment in Denmark epractice. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/en/document/288212>

⁵⁴ eGovernment in Estonia epractice. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/en/document/288220>

Regionų ir vietos valdžios iniciatyvos koordinuojamos atskirų apskričių ir savivaldybių institucijų. Ministras Pirmininkas įkūrė grupę, atsakingą už savivaldybių aprūpinimą elektroninėmis paslaugomis ir kitų šios srities poreikių patenkinimą. Grupė dirbo iki 2009 metų spalio 30 d.

Visos LR 10 apskričių ir 60 savivaldybių įgyvendina valdžios iniciatyvas ir projektus priklausomai nuo turimos kompetencijos atitinkamose srityse.

Valstybės įmonė „Infostruktūra“ įkurta 1992 m. Jos steigimo pagrindas - Lietuvos informacinės infrastruktūros kūrimo ir plėtros darbų koordinavimo strateginė valstybės programa „Lietuva 2000“. Misija – sudaryti sąlygas saugiai ir efektyviai keistis duomenimis tarp Lietuvos valstybės institucijų, taip pat tarp Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos valdžios institucijų.

Lietuvos savivaldybių asociacija yra ne pelno siekianti organizacija, kurios tikslai - siekti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose nustatyto savivaldybių savarankiškumo atstovaujant bendriesiems Asociacijos narių interesams valstybės valdžios ir valdymo institucijose, bendradarbiaujant su užsienio valstybių savivaldybių ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis, įgyvendinant Lietuvoje Europos vietos savivaldos Chartijos nuostatas ir vykdant atskiras Asociacijos programas.⁵⁵ Jos misija realizuoti esmines vietos savivaldos savarankiškumo ir plėtros nuostatas, darant įtaką valdžios bei tarptautinių institucijų veiklai.

Apibendrinant turimą medžiagą, galima Lietuvai siūlyti priimti šiuos pakeitimus, siekiant, kad regiono valdžia taptų elektroninė, o kaimo bendruomenė – informacinė, reikėtų įvykdyti šias sąlygas:

- LR Vyriausybei paskirti valstybės instituciją, atsakingą už informacinių sistemų diegimo savivaldos institucijose koordinavimą ir suderinamumą su valstybės registrais ir teisės aktais;
- Pertvarkyti informacinės visuomenės valdymą suteikiant įgaliojimus vienai institucijai, atsakingai už bendrą informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimą (Danijos pavyzdys);
- Informacinės visuomenės plėtrą valstybinėse institucijose ir savivaldybėse laikyti viena prioritetinių sričių, sukurti jai atskirą informacinės visuomenės plėtros programą (Estijos pavyzdys).⁵⁶
- Įgyvendinti bendruomenių regionuose informatizavimo programą, skirtą miestelių ir kaimiškųjų vietovių bendruomenių pajėgumų stiprinimui naudojant informacijos technologijas ir telekomunikacijas, bendruomenių socialinių, ekonominių, švietimo ir kultūros problemų sprendimui.

⁵⁵ Lietuvos savivaldybių asociacija. Apie LSA. Prieiga per internetą: <http://www.lsa.lt/index.php?2053543345#tikslai>

⁵⁶ Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė. Prieiga per internetą: http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaitė.pdf

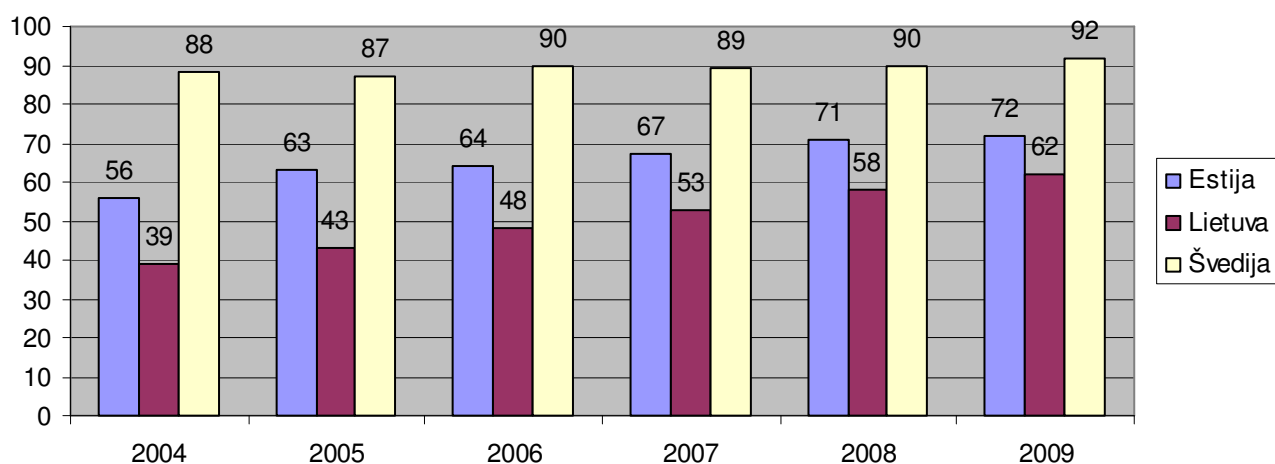
3.3. Gyventojai, naudojančys kompiuterį

Valdymo srities plėtros prioritetai, tikslai ir jų įgyvendinimo vertinimo kriterijai – antras Strategijoje išskirtas tikslas, kurį sudaro trys prioritetai. Pirmas iš jų - **Lietuvos gyventojų gebėjimai naudotis IRT**. Rezultato kriterijai: Gyventojai, naudojančys kompiuterį, sudaro šią visų šalies gyventojų dalį:

dabartinė reikšmė (2009 metais) – 57 procentai;

siektina reikšmė (2015 metais) – 79 procentai⁵⁷.

Lietuva siekia padidinti interneto vartojimo lygį 22 % ir pasiekti šių ES valstybių narių lygį: Belgija, Danija, Vokietija, Estija, Austrija, Slovakija ir kt. (žr. 6 pav.). ES-27 valstybių narių vidurkis 2009 m. siekė 71 %.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

8 pav. Gyventojai, naudojančys kompiuterį (%)

Švedija yra viena iš pasaulinių lyderių, pirmaujančių informacinės visuomenės plėtros įgyvendinime. Švedija taip pat pirmauja ir pagal asmeninių kompiuterių ir interneto naudojimą. Daugiau nei 90 % gyventojų (nuo 18 iki 64 metų amžiaus) namuose turi asmeninį kompiuterį. Tokius aukštus rezultatus paskatino 1998 m. priimta asmeninių kompiuterių mokesčių reforma. Šia reforma juridiniams asmenims panaikintas pelno mokestis už kompiuterių nuomą darbuotojams, kurie naudojo juos asmeniniams tikslams, o darbuotojams nuomos sumai pradėtos taikyti mokesčių lengvatos⁵⁸. Tad tokie pokyčiai paskatino tiek įmones, tiek jų darbuotojus įsigyti asmeninius kompiuterius itin palankiomis

⁵⁷ Informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija, Lietuva. Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/dokumentai/stratproj2009.doc

⁵⁸ Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu, Vladislavas Domarkas ir Vitalija Lukoševičienė, Kauno technologijos universitetas, K.Donelaičio g.20, 44239 Kaunas

sąlygomis ir 2002 metais šis rodiklis siekė jau 71 %.⁵⁹ Palyginimui vertėtų atkreipti dėmesį, kad Švedijoje 1989 m. kompiuterius turėjo tik apie 38 % gyventojų.

Lietuva įgyvendino tokią pat iniciatyvą, kaip ir Švedija, tik 6 metais vėliau. Kiekvienas nuolatinis Lietuvos gyventojas, vieną kartą per 2004-2009 m. laikotarpį įsigijęs asmeninio kompiuterio vieneta su programine įranga ir (arba) interneto prieiga bei kartu su šiai prieigai reikalingos įrangos įsigijimo išlaidomis, galėjo atsiimti iš valstybės iki 27 % (po 2008 - iki 24 %) pirkinio kainos. Lengvata buvo taikoma tik vienam kompiuteriui ir interneto prieigai, įsigytiems per 2004-2009 metus⁶⁰.

Statistikos departamento atlikto tyrimo duomenimis, 2003-ųjų trečiąjį ketvirtį asmeninius kompiuterius namie turėjo 20 proc. namų ūkių, o internetu namie naudojosi 7,7 proc. šeimų. Jau 2004 m. šis rodiklis gerokai šoktelėjo ir pasiekė net 39 % (žr. 6 pav.) ir toliau tendencingai kilo. Pasibaigus numatytam laikotarpiui 62 % Lietuvos gyventojų turėjo kompiuterius. Tačiau kyla klausimas, ar pasibaigus šiam mokestiniam laikotarpiui gyventojai ir toliau taip aktyviai pirks kompiuterius ir bus pasiektas užsibrėžtas rodiklis 2015 m. 79 %.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis šiuo metu Lietuvos gyventojų, kurie naudojami kompiuteriais yra apie 64 % (duomenys atnaujinti 2010 10 29)⁶¹. Nedidelė tikimybė, kad pateikti duomenys ryškiai didės, kadangi jau metų pabaiga. Tad galima daryti išvadą, kad pasibaigus įsigyjamų kompiuterių kompensacijai, kompiuterių pirkimo tempai sulėtėjo. 2004-2009 m. vidutiniškai augimas siekė +4 % kasmet, pagal 2010 metų duomenis priaugis yra tik +2 %. Kokių priemonių vertėtų imtis vyriausybei, siekiant ir toliau aktyviai didinti gyventojų, turinčių kompiuterių, skaičių ir pasiekti numatytą rodiklį 2015-aisiais?

Lietuvoje 2009 metais rezultato vertinimo kriterijų rodiklių nustatymas rėmėsi dinamišku šių rodiklių augimu ankstesniais metais, todėl nebuvo tikėtasi tokio informacinės visuomenės plėtros rodiklių augimo tempo sulėtėjimo. Visi rezultato vertinimo kriterijų rodikliai 2009 metais augo nuosaikesniu tempu negu buvo tikėtasi, tačiau tai užtikrino skirtumą tarp ES šalių narių vidurkio ir Lietuvos mažėjimą.⁶²

Kita problema – neišnagrinėtas santykis su verslu. Elektroninės paslaugos, kurios nepatenka į valstybės sektoriaus sritį, turi būti teikiamos per verslo sektorių. Lietuvoje trūksta iniciatyvos iš verslo kurti tokias paslaugas.

⁵⁹ An Information Society for All – a publication about the Swedish IT-policy. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/node/281150>An Information Society for All – a publication about the Swedish IT-policy

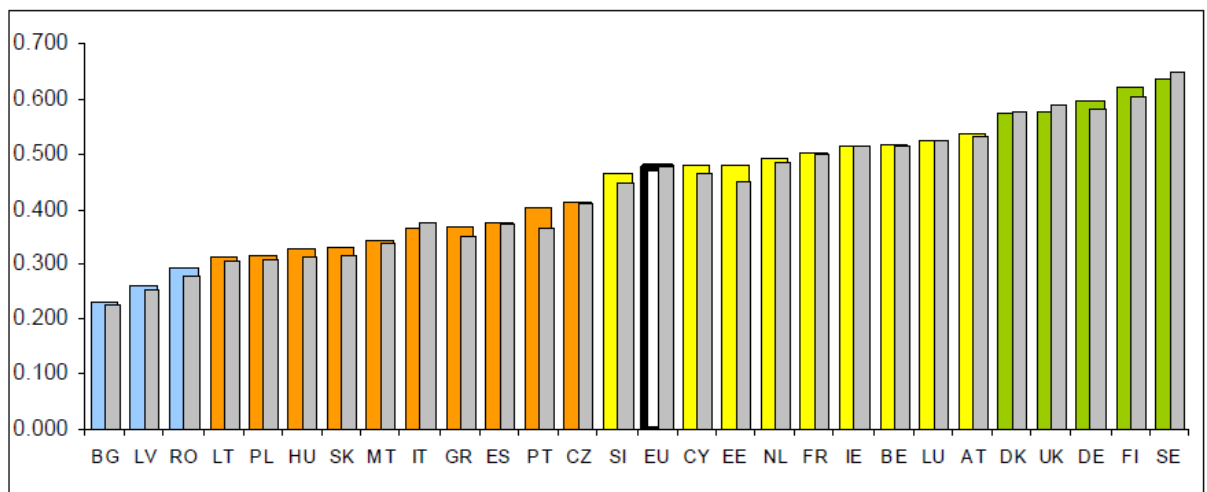
⁶⁰ Lietuvos respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas 2002. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=171369

⁶¹ Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai. Prieiga per internetą: <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603&PHPSESSID=083918c3596be42b01055654e4f7e82a>

⁶² Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 metų sutrumpintas strateginis veiklos planas

Valdžios institucijos ir verslas turi dirbti savo piliečiams kartu, todėl 2010 m. lapkričio 11 d. pasirašytas LR Vidaus reikalų ministerijos ir asociacijos „INFOBALT“ memorandumas dėl partnerystės stiprinimo, kuriuo siekiama glaudesnio ryšio tarp valdžios ir verslo atstovų, įgyvendinant informacinės visuomenės plėtrą Lietuvoje. Bendromis pastangomis privalu kurti informacinės visuomenės plėtrą. To neįmanoma pasiekti be konstruktyvaus ir inovatyvaus valdžios bendradarbiavimo su verslu.

Vertinant ES nares pagal patiriamas išlaidas IRT, Lietuva atsiduria sąrašo gale (šalia Rumunijos, Latvijos, Bulgarijos). Šiame sektoriuje pirmauja Vakarų ir Skandinavijos valstybės (Suomija, Švedija, Vokietija). Tad galima daryti išvadą, kad Lietuva neskirdama pakankamai lėšų informacinės visuomenės plėtrai, netiesiogiai parodo, jog šis sektorius šalyje visgi nėra prioritetas. Žemas išlaidų lygis IRT nulemia ir Lietuvos padėtį Europos Komisijos paskelbtame 2009 m. Europos inovacijų švieslentės (angl. European Innovation Scoreboard) vertinime, kuriant ir diegiant inovacijas Lietuvai pavyko sumažinti atotrūkį nuo ES vidurkio ir pereiti iš atsiliekančių šalių grupės (angl. catching-up countries) į pažangesnę grupę (angl. moderate innovators).

Šaltinis: European Innovation Scoreboard 2009

9 pav. EU-27 valstybių narių inovatyvumo indeksas (2009 m.)

Europos inovacijų švieslentėje pateiktas visų ES šalių inovacijų kūrimo ir diegimo įvertinimas, paremtas 2006–2008 m. dvidešimt devynių su inovacijomis siejamų rodiklių analize. Šios švieslentės duomenimis, Lietuvos pažanga inovacijų srityje buvo spartesnė nei ES šalių vidurkis, o bendras Lietuvos

inovatyvumo indeksas išaugo iki 0,31 (2008 m. siekė 0,29). ES šalių vidutinis bendras inovatyvumo indeksas 2009 m. siekė 0,48. Inovacijų veiklos lyderės yra Švedija, Suomija ir Vokietija⁶³.

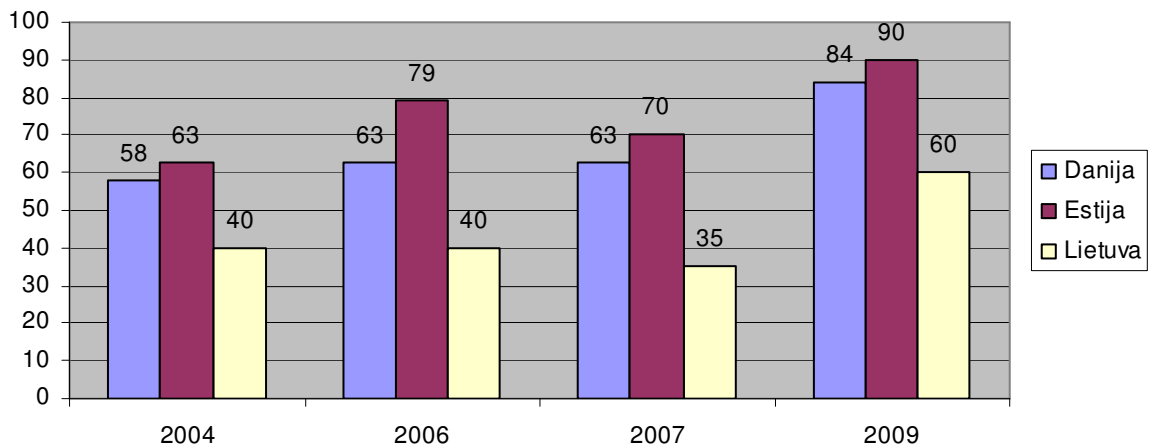
3.4. Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę

Antras Strategijos prioritetas – **elektroninis turinys ir jo naudojimas**. Privalu pabrėžti, kad ES valstybių (ir Lietuvos), informacinė kompetencija itin stipriai lemia valstybės pozicijas Europos ir pasaulio ekonominėje, o elektroninė valdžia yra vienas iš būdų, leidžiančių modernizuoti valstybės valdymą. Būtent todėl elektroninė valdžia yra viena iš svarbiausių viešojo administravimo plėtros strategijos įgyvendinimo veiksnių ir prioritetų.

1 tikslas strategijoje : **tobulinti gyventojams ir įmonėms elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas, užtikrinant jų sąveikumą**. Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę (pagrindinių viešųjų paslaugų visiško pasiekiamumo internetu brandos lygis), sudaro šią nurodytų paslaugų dalį:

dabartinė reikšmė (2009 metais) – 60 procentų;

siektina reikšmė (2015 metais) – 90 procentų⁶⁴.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

10 pav. Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę (%)

Lietuva siekia padidinti interneto vartojimo lygį 30 %. Išanalizavus ES statistikos agentūros 2010 11 03 pateiktą informaciją, pagal elektronines viešąsias paslaugas Lietuva siekia lygiuotis į tokias ES

⁶³ Inovacijų dinamikos analizė. Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/lt/veikla/veiklos_sritys/ino/dinamika/

⁶⁴ Informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija, Lietuva. Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/dokumentai/stratproj2009.doc

valstybes, kaip Danija, Estija, Airija, Olandija, Malta, Austrija, Slovėnija, Didžioji Britanija, Švedija, Suomija; šių valstybių rodikliai elektroninės valdžios perkėlimo srityje itin aukšti. ES-27 valstybių narių vidurkis 2009 m. siekė 74 %.

EK 2005 metų gruodžio ataskaitoje nurodoma, kad Lietuva užima 13 vietą tarp 25 ES šalių pagal pagrindinių viešųjų paslaugų pasiekiamumą internetu. Jungtinių Tautų atliktų tyrimų duomenimis, tarp 179 šalių pagal valstybės institucijų į elektroninę erdvę perkeltų paslaugų skaičių Lietuva 2005 metais užėmė 40 vietą, 2004 metais buvo 43 ir atsiliko nuo kaimyninių Baltijos šalių (2005 metais Estija užėmė 19 vietą, Latvija 32, o 2004 metais Estija buvo 20, Latvija 39).

Nuo pat įstojimo į ES elektroninės valdžios plėtra turėjo tendenciją didėti. Lietuvos siektina reikšmė 2015 metais – 90 procentų, t.y. tikslas pasiekti ne tik kai kurių ES senbuvių rodiklį (Danija, Didžioji Britanija, Švedija, Portugalija), bet pasivyti ir kartu su Lietuva 2004 m. į ES įstojusias valstybes, tokias kaip Slovėnija, Malta ir Estija.

Pagrindiniai elektroninės valdžios tikslai - perkelti valstybės institucijų paslaugas į virtualią erdvę, tarnauti piliečiams ir demokratiškos visuomenės formavimas (Douglas H., 2001). Lietuvos ir kitų ES valstybių narių e. valdžios koncepcijos iš esmės nelabai skiriasi, jomis siekiama išspręsti pagrindines efektyvaus valstybės valdymo, gyventojų aktyvaus įtraukimo į valstybės valdymą ir viešųjų paslaugų teikimo problemas. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių e. valdžios koncepcijų ir būsenos analizė parodė, kad dauguma tokių pačių problemų aktualios skirtingose šalyse⁶⁵.

Iki 2005 metų visos EK direktyvose įvardytos viešosios paslaugos (žr. 3 priedą) turėjo būti teikiamos internetu trečiuoju lygiu. 2006 m. statistika rodo, kad trečiąjį lygį pasiekė tik 8 % e. paslaugų ir tik 2 % buvo ketvirto lygio. Dėl e. valdžios vartų projekto 544 paslaugos yra prieinamos iš vieno tinklalapio, tačiau 4 brandos lygį pasiekė tik 9 e. paslaugos.

Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos bei daugelio pasaulio valstybių e. valdžios koncepcijos neturi didelių principinių skirtumų. Visos jos siekia išspręsti pagrindines veiksmingo valstybės valdymo, piliečių įtraukimo į valstybės valdymą ir viešųjų paslaugų efektyvaus teikimo problemas.

N. K. Paliulis, analizuodamas elektroninės valdžios plėtrą Lietuvoje, skiria išorines ir vidines šio sektoriaus problemas. **Išorinės problemos:**

- negausus interneto ir kompiuterių naudojimas namų ūkiuose;
- skaitmeninė atskirtis;
- ne laiku vykstantis elektroninės koncepcijos įgyvendinimas;

⁶⁵ Paliulis, K.; Jurkėnaitė, N. Elektroninės valdžios plėtros Lietuvoje problemos ir tendencijos. Vilnius, 2007 m. spalio 8 d. Vilnius : Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija. ISSN 1648-4541. 2007, Nr. 3(15), p. 79-85.

- dauguma paslaugų neteikiama „vieno langelio“ principu;⁶⁶
- skirtingų institucijų skirtingos elektroninės sistemos tarpusavy nesusieja, nesusiriša, nesusišneka. Žmogui vis tiek reikia nešioti popierius iš vienos institucijos į kitą.

Pagrindinės vidinės problemos yra šios:

- nėra gero koordinavimo įvairias institucijas (valstybės ir savivaldos) jungiant į integruotą paslaugų teikimo procesą (nors koncepcijoje tai yra deklaruojama);
- darbo organizavimas netenkina darbuotojų, nes nesudaro galimybes visada laiku gauti reikalingą informaciją;
- viešųjų e. paslaugų teikimo plėtrą stabdo valstybės ir savivaldybės tarnautojų kompetencijos lygis ir nepakankamas kompiuterinio raštingumo lygis;
- darbuotojai ir vadovai pažymi, kad trūksta kvalifikacijos kėlimo, kuris yra būtinas esant tokiai sparčiai ITT plėtrai;
- neigiamas valstybės institucijų darbuotojų požiūris į Elektroninės koncepcijos įgyvendinimą: daugelis darbuotojų nemato poreikio perkelti savo veiklą į virtualią erdvę ir pradėti teikti paslaugas interesantams internetu⁶⁷.

A. Matulis rašo, kad elektroninės valdžios koncepcijoje (2002 m.), iškeliamas uždavinys elektronines viešąsias paslaugas teikti internete „vieno langelio“ principu. Kadangi Lietuvoje veikia funkciškai susiskaidęs viešasis sektorius, todėl viešosios paslaugos teikimas „vieno langelio“ principu bei interaktyvios elektroninės paslaugos teikimas internetu yra sudėtingas procesas, apimantis daugialypius informacijos ir dokumentų srautus tarp skirtingų valstybės institucijų.

Svarbu savivaldybėms darbuotojams ir bendruomenės nariams ne tik mokėti naudotis šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis, bet ir turėti galimybę naudotis teisinga ir operatyvia informacija.⁶⁸

Informacinės visuomenės plėtros link galima žengti ir savarankiškai. Tačiau pirmiausia vadovas turėtų rodyti iniciatyvą diegiant informacines technologijas bei sistemas, būtent vadovas turi skatinti darbuotojų motyvavimą dirbti naujomis informacinėmis priemonėmis. Informacinių sistemų diegimas priklauso tiek nuo vadovų iniciatyvos, tiek nuo asmenų, kurie yra valdžioje, vertybių sistemos.⁶⁹

⁶⁶ Paliulis, K.; Jurkėnaitė, N. Elektroninės valdžios plėtros Lietuvoje problemos ir tendencijos. Vilnius, 2007 m. spalio 8 d. Vilnius : Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija. ISSN 1648-4541. 2007, Nr. 3(15), p. 79-85.

⁶⁷ Paliulis, K.; Jurkėnaitė, N. Elektroninės valdžios plėtros Lietuvoje problemos ir tendencijos. Vilnius, 2007 m. spalio 8 d. Vilnius : Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija. ISSN 1648-4541. 2007, Nr. 3(15), p. 79-85.

⁶⁸ Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė. Prieiga per internetą: http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaitė.pdf

⁶⁹ Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė. Prieiga per internetą: http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaitė.pdf

Danijos 2001-2004 metų Strategijoje iškeltais uždaviniais buvo siekiama integruoto skaitmeninių paslaugų teikimo proceso tarp savivaldybių, regionų ir valstybinių administracinių vienetų – šis tikslas aktualus ir 2007 m. Strategijoje.

2004-2006 metų Strategijoje tikslas: vidinio viešojo sektoriaus skaitmeninė plėtra. 2007-2010 metų Strategijoje iškelti trys tikslai elektroninei valdžiai: kokybiškesnės elektroninės paslaugos, našumo/produktyvumo augimas ir stipresnis bendradarbiavimas.

Pagrindinis Danijos e.valdžios 2004-2006 m. strategijos tikslas buvo sukurti itin efektyvų ir į vartotoją orientuotą viešąjį sektorių, galintį teikti aukščiausios kokybės paslaugas gyventojams ir verslui. Plėtojant e.valdžią, šioje strategijoje numatytos tokios gairės⁷⁰:

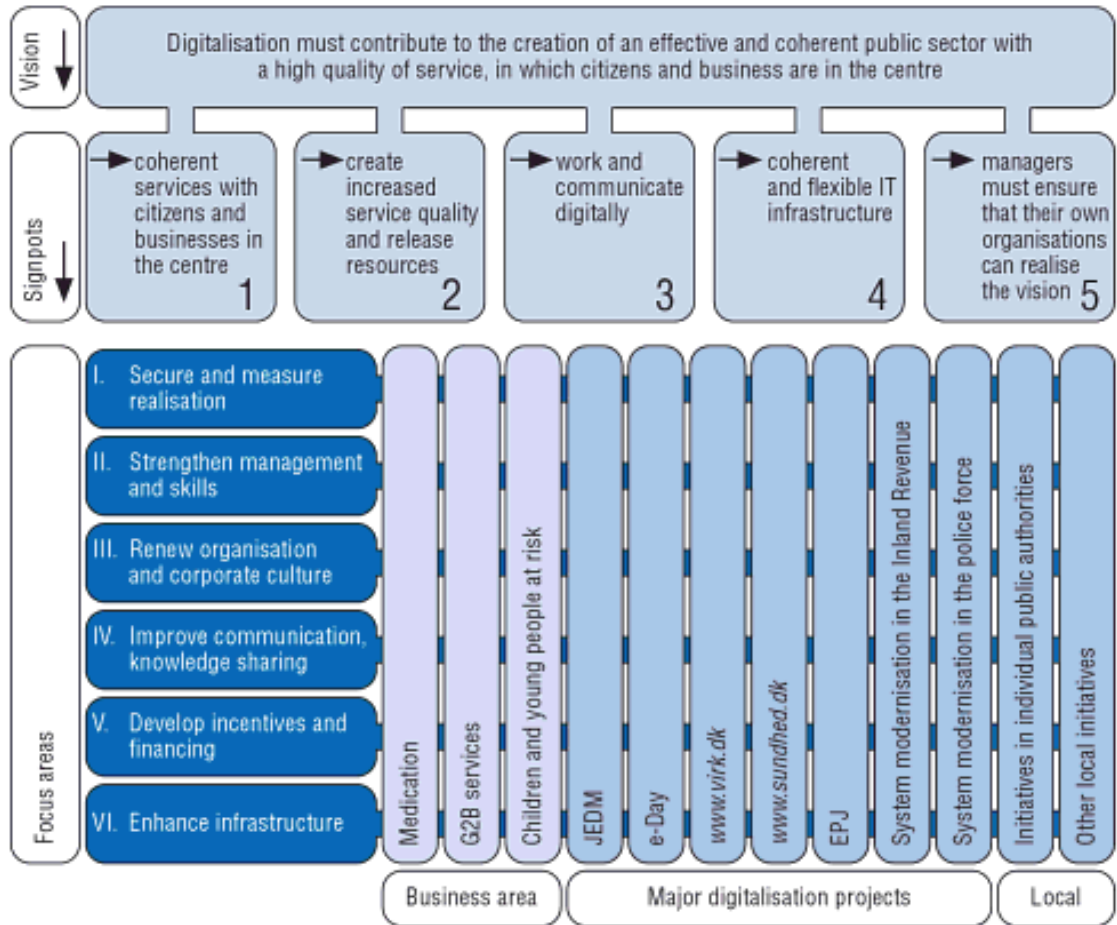
1. Viešasis sektorius turi teikti paslaugas, orientuotas į piliečius ir verslą. Tikslas, kad iki 2006 m. 60 proc. piliečių ir 95 proc. verslo įmonių naudotųsi e.paslaugomis;

2. Viešasis sektorius turi dirbti ir bendradarbiauti su visuomene elektroninėje erdvėje. Iki 2006 m. 80 proc. viešųjų institucijų iš kitų institucijų elektroniniu būdu turi gauti bent ketvirtadalį visų gaunamų dokumentų. Ir 60 proc. viešųjų įstaigų turi suteikti galimybę piliečiams bei verslo įmonėms paprastai ir saugiai komunikuoti su jomis elektroniniu būdu.

Iki 2004 metų e.valdžios kūrimas buvo sukoncentruotas į infrastruktūrinius dalykus, tokius kaip standartai, sprendimai, portalai. 2004-2006 m. didesnis dėmesys skiriamas investicijomis pasiektų e.valdžios projektų rezultatų duodamai naudai, atkreipiant dėmesį, kad būtina pagerinti bendradarbiavimą ir dalijimąsi žiniomis tarp viešųjų subjektų, piliečių ir verslo⁷¹.

⁷⁰ E. valdžios paslaugos prieinamos beveik visose Europos Sąjungos šalyse, 2005 m. Prieiga per internetą: <http://www.elektronika.lt/news/theme/232/1315>

⁷¹ E. valdžios paslaugos prieinamos beveik visose Europos Sąjungos šalyse, 2005 m. Prieiga per internetą: <http://www.elektronika.lt/news/theme/232/1315>

Šaltinis: Danijos e-valdžios strategija 2004-2006 m.

11 pav. Danijos E-Valdžios strategijos modelis

Grafiniame brėžinyje pateikta Danijos e-valdžios strategijos 2004-2006 metams modelis. Šiuo strateginiu laikotarpiu Danija pagal pagrindinių viešųjų ir administracinių paslaugų, perkeltų į elektroninę erdvę (pagrindinių viešųjų paslaugų visiško pasiekiamumo internetu brandos lygis), sudarė dabartinę Lietuvos dalį, t.y. apie 60 %. Būtent įgyvendinus lentelėje pateiktus tikslus, buvo pasiektas ir Lietuvos šiuo metu užsibrėžtas rezultatas – apie 90 % viešųjų paslaugų perkelta į elektroninę erdvę. Kai kurias patirtis ir praktiką galima pritaikyti Lietuvoje, tuo pasiekiant norimą rodiklį.

Programa Citizens at the Wheel (Piliečiai už vairo) priimta 2002 m. – tai yra viešojo sektoriaus modernizavimo programa. Šioje programoje labai taikliai teigiama, kad viešasis sektorius turi būti modernizuotas, t.y. daugiau laiko ir dėmesio skiriama ieškant didesnės viešųjų paslaugų naudos piliečiams ir verslo subjektams, o ne administravimui. Modernizacija užtikrina, kad viešasis sektorius: grįstas laisvu

piliečių pasirinkimu, yra atviras, paprastas ir atsakingas. Programoje aprašomi valdžios tikslai viešajam sektoriui ateityje ir esami pavyzdžiai.

Vienas iš programos tikslų yra piliečių pasirinkimo laisvė socialinėse erdvėse (sveikatos, švietimo ir pan. srityse). Danijos valdžios iniciatyvos: sukurti internetinę priemonę, leidžiančia gauti pačia naujausią ir palyginamą informaciją apie vietos valdžios paslaugas, teikiamas apskrityse ir savivaldybėse. Sukurta prieiga gauti švietimo įstaigų informaciją apie teikiamo mokslo ir kursų kokybę. Taip pat 2003 metais sukurta kokybės ataskaitos visoms Danijos gydymo įstaigoms: jos pateikia informaciją apie savo personalą, turimus patogumus ir pan. Visa ši informacija padeda piliečiui lengviau pasirinkti švietimo, gydymo ar kt. įstaigą – tokiu būdu įgyvendinama laisvo pasirinkimo galimybė elektroninėje erdvėje.

Kitas tikslas - viešojo sektoriaus paslaugų supaprastinimas, t.y. suprantamas visiems piliečiams, kai nėra būtinas aukštas žinių apie informacines technologijas ar paslaugas lygis. Kas itin aktualu ir Lietuvos žmonėms, kurių daugumai elektroninės paslaugos atrodo sudėtingos ir todėl vengiama jomis naudotis.

2003 metų rugsėjį priimta **E-diena** (e-day) iniciatyva tęsiama dar dabar: viešosios valdžios institucijoms suteikta teisė apsikeisti informacija skaitmenine forma su kitomis valdžios institucijomis.

Danijos sėkmingas valdžios įgyvendinimas grindžiamas šiomis priemonėmis:

- gera infrastruktūra (stipri techninė infrastruktūra – plačiajuostis internetas, pasiektas viešųjų elektroninių paslaugų teikimo trečias lygis);
- aukštas pasirinkimo lygis (85 % populiacijos turi interneto ryšį, 93 % populiacijos turi mobilių telefoną);
- stipri politikos valia (veiksmų planai skaitmeninei visuomenei nuo 1995 m.; skaitmeninės priemonės E-day 1 ir 2).⁷²

Gera Danijos informacinės visuomenės infrastruktūra:

- centrinis piliečių registras (CPR);
- centrinis verslo įmonių registras (CVR);
- Centrinis nekilnojamojo turto registras;
- Balsavimo registras;
- Senos tradicijos centralizuotai plėtojama IT sprendimų.

Siekdama gerinti viešąjį administravimą, **Jungtinė Karalystė** 2000 m. priėmė naują vyriausybės veiklos strategiją pavadinimu *E.vyriausybė*. Pagrindinis dėmesys čia nukreiptas į paslaugų piliečiams bei verslui gerinimą ir efektyvesnę vyriausybės informacinių išteklių panaudojimą. Šia strategija buvo sukurta

⁷² State of the art and muture challenges of e-government and e-inclusion. Prieiga per internetą: http://www.fub.it/files/Slide_Henriksen27_03_09.pdf

tinkama aplinka vyriausybės veiklos transformacijai, taikant elektroninio verslo metodus valstybiniame sektoriuje⁷³. *E.vyriausybės* strategija paremta šiais principais:

1. Kurti paslaugas pagal piliečių poreikius;
2. Siekti, kad valdžia ir jos paslaugos būtų prieinamesnės visuomenei;
3. Pritraukti įvairias socialines grupes;
4. Siekti efektyviau panaudoti informaciją.

Jungtinės Karalystės ministras pirmininkas nurodė siekti, kad informacinės technologijos remtų veiklos pasikeitimus valdžios struktūrose, bei galimybę teikti geresnes, efektyvesnes viešąsias paslaugas. Tuo tikslu 2004 metais šalyje buvo įkurtas *Elektroninės valdžios departamentas*.⁷⁴ Taip pat akcentuojama, kad žymiai svarbesnis yra viešųjų paslaugų turinys, bet ne informacinės technologijos. Be to, čia rūpinamasi, kad e.valdžios privalumai būtų prieinami ne tik turintiems kompiuterius: siekiama, kad kompiuteriai ir kitos priemonės būtų prieinamos viešosiose vietose (bibliotekose, paslaugų centruose), turi būti ir personalas, galintis padėti pasinaudoti šiomis priemonėmis.

3.5. Gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas

Kitas svarbus antro prioriteto tikslas yra gyventojų aktyvumas, naudojantis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis: **gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas**, sudaro šią visų šalies gyventojų dalį:

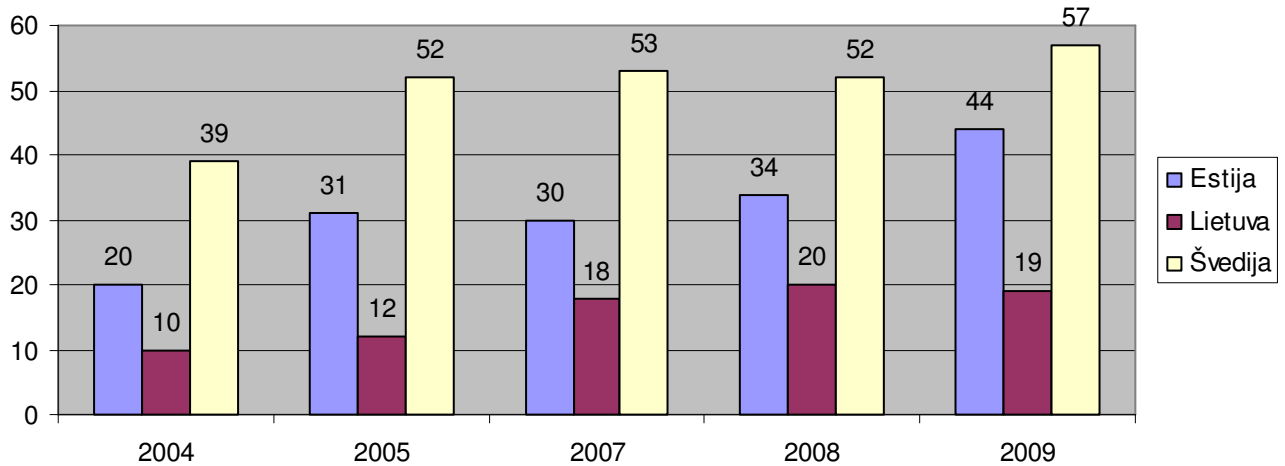
dabartinė reikšmė (2009 metais) – 19 procentų;

siektina reikšmė (2015 metais) – 50 procentų.

Lietuva siekia padidinti šį rodiklį netgi 31 %. Pagal šio prioriteto rodiklius Lietuva siekia lygiuotis į tokias valstybes kaip Daniją, Estiją, Švediją, Suomiją, Islandiją, Olandiją, nes šios šalys 2009 metais jau buvo pasiekusios Lietuvos planuojamą 2015 metų rodiklį. ES-27 valstybių narių vidurkis 2009 m. siekė 27 %.

⁷³ Domarkas, V. Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu. 2006 Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa16/1648-2603-2006-nr16-73.pdf>

⁷⁴ Domarkas, V. Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu. 2006 Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa16/1648-2603-2006-nr16-73.pdf>

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

12 pav. Gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas (%)

Senųjų EURO15 valstybių narių vidurkis 2009 m. siekia 33 %, tuo metu Estija net ir šį rodiklį gerokai pranoksta (2009 – 44 %).

Vengrijos Strategijoje pirmas pagrindinis tikslas skamba taip: visų pirma reikia visiems pripažinti ir įsisamontinti, kad tolimesnis gyvenimas šalyje negalimas be informacinės visuomenės strategijos. Ir Lietuvoje turėtų būti deklaruota panaši mintis, teigianti tautai apie neišvengiamą informacinės visuomenės įdiegimą į jų gyvenimą.

Pilietinėms funkcijoms kompiuterizuoti (e-valdžiai įgyvendinti) ir profesinei kompiuterinei kompetencijai būtinas informacinis raštingumas, t.y. sugebėjimas pačiam apibrėžti savus informacinius poreikius, mokėti veiksmingai ir efektyviai naudotis kompiuteriniais informacijos šaltiniais, sugebėti pačiam kurti ir tvarkyti savus informacijos šaltinius, sugebėti panaudoti informaciją savo tikslams siekti, suvokti ekonominius, teisinius socialinius bei etinius informacijos gavimo ir panaudojimo klausimus.

Visuomenės informaciniam raštingumui ugdyti ir realizuoti būtinos technologijos ir priemonės, kurioms kurti ir vystyti reikalingos kompiuterinės instrumentinės priemonės, informacijos technologijų specialistai, palanki valstybės ir visuomenės aplinka bei abipusis jų suinteresuotumas⁷⁵.

Pagal pateiktą Lietuvos statistikos departamento duomenis, 2002 m. interneto skverbtis **Estijoje** siekė 494 tūkst., t.y. 41 proc. Mobilųjų telefonų skverbtis – apie 50%. Šie rodikliai yra aukščiausi lyginant su kitomis pokomunistinėmis šalimis. Tuo metu Latvijoje internetu naudojosi 16 proc., o

⁷⁵ Valentinas Kiauleikis, Audronė Janavičiūtė, Mindaugas Kiauleikis, Nerijus Morkevičius. Technologijos informacinės visuomenės plėtrai. Kauno technologijos universiteto Informatikos fakultetas/ Organizacijų kompiuterinių sistemų laboratorija

Lietuvoje - 18 proc. gyventojų⁷⁶. Iš kur toks didelis netolygumas tarp palyginti vienodą istoriją patyrusių valstybių?

Eurostat duomenimis, **Estija**, lyginant su kaimyninėmis šalimis, gerokai išsiveržė į priekį pagal interneto ir mobilių telekomunikacijų skverbtį šalyje: piliečiai, valdžia, žiniasklaidos organizacijos aktyviai naudoja naujas technologijas⁷⁷. Estijos pranašumas gyventojų aktyvumo, besinaudojant e-valdžios paslaugomis, srityje grafiškai pavaizduotas 10 paveiksle (žr. 10 pav.).

P. Vihalemm analizuodamas Estijos politikos plėtrą teigia, kad Estijos piliečiai informacinės visuomenės plėtrą laiko bene svarbiausia sėkmingo šalies vystymosi priežastimi⁷⁸. Tad šia mintimi galime grįsti ir sparčią IRT skverbtį Estijoje. Šalies valdžiai turi rūpėti ne tik statistiniai duomenys, kiekybiniai rodikliai, tokie kaip, koks gyventojų skaičius turi mobiliuosius telefonus ar kompiuterius, bet ir kokybinė šio sektoriaus pusė, t.y. ar visuomenė pasiruošusi priimti naujoves, kaip piliečiai reaguoja į inovacijas, ar jų neatstumia ir ar jomis naudojasi? Galime daryti išvadą, kad Estijos piliečių politinė savimonė šiuo klausimu yra itin atvira, kiekvienas pilietis asmeniškai siekia įgyvendinti informacinės visuomenės plėtrą, siekia neatsilikti nuo IRT raidos.

Taip pat aktyvų estų informacinės visuomenės įgyvendinimą pagrindžia ir dar 1998 m. priimtų Estijos informacijos politikos principų (Principles of Estonian Information Policy)⁷⁹ taikymas. Šiame dokumente pabrėžiama, kad informacijos politika yra pagrindinė Estijos viešosios politikos dalis. Dokumente išvardyti šie kertiniai principai, kurie itin svarbūs kuriant informacinę visuomenę: užtikrinti valstybės ir pilietinės visuomenės sambūvį, t.y. diegti e-vyriausybės principus, tobulinti paslaugų sektorių taikant modernias technologijas, viešai spręsti problemas.

Lietuvos atveju piliečių požiūris yra ne toks atviras naujovėms. Viena iš vidinių problemų, įgyvendinant valdžią yra neigiamas valstybės institucijų darbuotojų požiūris į Elektroninės koncepcijos įgyvendinimą: daugelis darbuotojų nemato poreikio perkelti savo veiklą į virtualią erdvę ir pradėti teikti paslaugas interesantams internetu⁸⁰. Tad šioje vietoje derėtų imti pavyzdį iš Estijos ir formuoti ne kiekybinę visuomenę – turinčią n kompiuterių ar mobiliųjų telefonų, bet kokybinį požiūrį į šį sektorių. Tik tuomet kai žmonės, piliečiai, įmonių vadovai, šalies institucijų darbuotojai pakeis požiūrį, bus galima sėkminga ir rezultatyvi informacinės visuomenės plėtra. Kiekvieno piliečio asmeninis prioritetasis turi būti inovacijos, kuriomis siekiama pagerinti gyvenimo kokybę, šalies demokratiją. Nepakanka tik sukurti

⁷⁶ IVPK – informacinės visuomenės plėtros komiteto tinklapis. Prieiga per internetą: <http://www.ivpk.lt>

⁷⁷ Aukšė BALČYTIENĖ Naujos technologijos ir žurnalistika. 2002 08 31;

⁷⁸ Vihalemm P., Lauristin M., Tallo I. Development of political culture in Estonia//Lauristin M., Vihalemm P. (eds.). Return to the Western world. Tartu university press, Tartu, Estonia, 1997. P. 197-211.

⁷⁹ Principles of Estonian Information Policy. Prieiga per internetą: <http://www.eik.ee/english/policy/princip.htm>

⁸⁰ Paliulis, K.; Jurkėnaitė, N. Elektroninės valdžios plėtros Lietuvoje problemos ir tendencijos. Vilnius, 2007 m. spalio 8 d. Vilnius : Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija. ISSN 1648-4541. 2007, Nr. 3(15), p. 79-85.

viešąją paslaugą internete, kad ir kokia kokybiška ar inovatyvi bebūtų, pirmiausia reikia atvesti žmogų į ją, išmokyti naudotis ir parodyti jos teikiamus privalumus: kaip lengvai ir greitai IRT priemonėmis pakeičiamas senas veiksmas.

Pagrindinis tikslas, 2003 m. iškeltas **Švedijos** vyriausybės, kuriant e-valdžios politiką buvo lengvas prieinamumas prie internetinių tinklų. Šis vadinamasis švediškasis e-valdžios modelis numato geresnę paslaugų teikimą piliečiams ir įmonėms, sukurtais naujais elektroniniais kanalais. Šioje strategijoje teigiama, kad privalu atsižvelgti į skirtingus vartotojų poreikius, kad neliktų piliečių, negalinčių pasinaudoti naujomis e.valdžios galimybėmis. Būtent todėl sukurta daugiakanalė paslaugų prieiga – internetu, telefonu, „prie langelio“. Į piliečius orientuotas viešasis administravimas grindžiamas glaudžiu skirtingų valdžios institucijų bendradarbiavimu.⁸¹

Tačiau revoliucijos Lietuvoje tikėtis nereiktų: didelės Lietuvos dalies kompiuterinis neraštingumas per artimiausius metus nebus likviduotas, o pilietines funkcijas tenka atlikti visiems, įskaitant ir vyresnio amžiaus žmones (pensininkus).⁸²

3.6. Gyventojai, naudojančys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą

Kita itin svarbi ir aktuali informacinės visuomenės plėtros sritis yra sveikatos sektorius. Strategijoje išskelti uždaviniai sudaryti sąlygas nuotoliniu būdu teikti sveikatos priežiūros paslaugas, pagerinti duomenų prieinamumą ir keitimąsi informacija (duomenimis) tarp sveikatos priežiūros įstaigų, užtikrinant jos saugumą⁸³. **Gyventojai, naudojančys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą**, sudaro šią visų šalies gyventojų dalį:

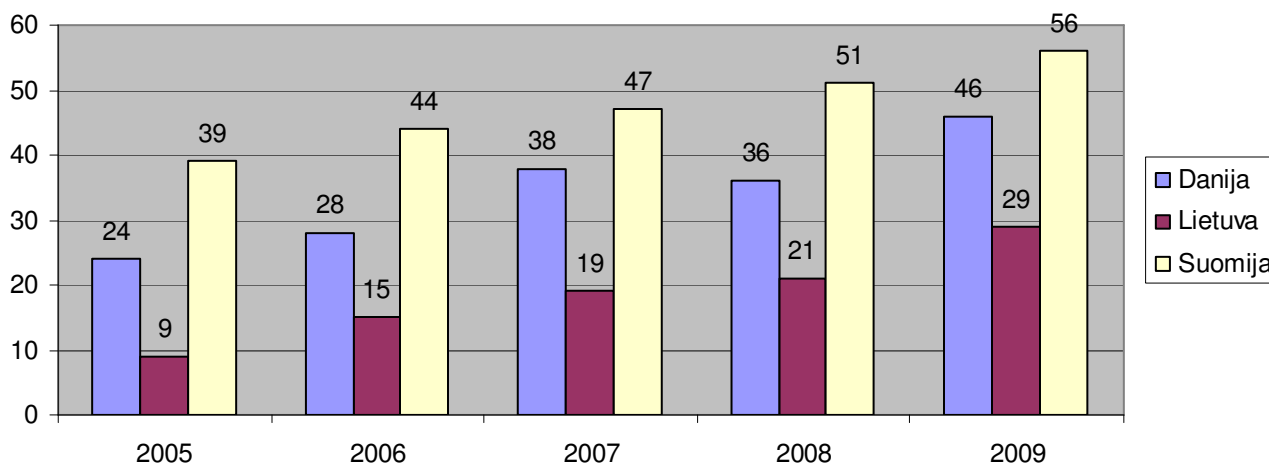
dabartinė reikšmė (2009 metais) – 29 procentai;

siektina reikšmė (2015 metais) – 50 procentų.

⁸¹ Vladislavas Domarkas ir Vitalija. Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu, Lukoševičienė, Kauno technologijos universitetas, K.Donelaičio g.20, 44239 Kaunas

⁸² Valentinas Kiauleikis, Audronė Janavičiūtė, Mindaugas Kiauleikis, Nerijus Morkevičius. Technologijos informacinės visuomenės plėtrai. Kauno technologijos universiteto Informatikos fakultetas/ Organizacijų kompiuterinių sistemų laboratorija

⁸³ Informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija, Lietuva. Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/dokumentai/stratproj2009.doc

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis EUROSTAT duomenimis

13 pav. Gyventojai, naudojantys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą (%)

Lietuva siekia padidinti šį rodiklį 21 %. Pagal šio prioriteto rodiklius Lietuva siekia lygiuotis į tokias valstybes kaip Daniją, Vokietiją, Švediją, Suomiją, Olandiją, nes šios šalys 2009 metais jau buvo pasiekusios Lietuvos planuojamą 2015 metų rodiklį. ES valstybių narių (27 šalių) vidurkis 2009 m. siekė 33 %.

Atlikus respondentų apklausą, paaiškėjo, kad didžioji dalis Lietuvos gyventojų nežino apie galimybę užsiregistruoti pas gydytoją internetu, taip pat nežino apie galimybę pasitikrinti suteiktų medicininių paslaugų ir išrašytų medikamentų apimtį. Tad sveikatos priežiūros srityje Lietuvos problema yra ne žemas e-paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę lygmuo, bet informacijos skirtos vartotojams apie suteiktas galimybes trūkumas. Deja, šiandien visuomenė lieka nuošalyje ir nedalyvauja informacinėje visuomenėje.

Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategijos rengimo tikslas subalansuoti esamas ir naujai atsirandančias informacinių ir komunikacinių technologijų galimybes, nacionalines bei globalines tendencijas, artimiausio ir tolesnio laikotarpio sveikatos apsaugos reikmes taip, kad būtų užtikrinta evoliucinė e. sveikatos sistemos plėtra, nuosekliai gerinant sveikatos priežiūros paslaugų kokybę kiekviename Strategijos įgyvendinimo etape.⁸⁴ E. sveikatos strategija, kaip ir visa sistemos architektūra, yra nukreipta į gyventojus ir pacientus. Nepakankamas sveikatos sistemos vartotojų informuotumas išskiriamas ir Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategijoje.

⁸⁴ Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategija, 2007. Prieiga per internetą: http://sena.sam.lt/lt/main/teisine_informacija/higienos_normos?id=60167

Europos perspektyva – eSveikata. Kuriant „Europos e. sveikatos veiksmų planą“ 2004 metais, dauguma Europos valstybių narių baigė parengti nacionalines IT strategijas. Tik kelios šalys, tokios kaip Danija, Suomija ir Norvegija, pradėjo plėtoti IT strategijas anksčiau nei 1990 metais.

Vertėtų išskirti atsakomybės pasiskirstymą e. sveikatos strategijose tarp skirtingu ES valstybių narių:

1. Pagal Sveikatos apsaugos ministerijos kompetenciją, pavyzdžiui, Austrija, Prancūzija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas ir Lenkija;

2. Paskirstyta atsakomybė, pavyzdžiui, Estija, Airija, Italija, Vengrija ir Nyderlanduose.

Nacionalinės strategijos suderinimo poreikis dažniausiai stipresnis šalyse su federacinėmis organizacijomis (pvz., Austrija), decentralizuotas sveikatos ir medicinos priežiūros sistemos (pvz., Suomija ir Ispanija) arba kai dalyvauja daugiau nei viena ministerija (pvz., Belgija ir Italija).

Daugelis šalių įkūrė tam tikras konsultacines grupes, kurios priklauso atsakingų ministerijų kompetencijai. Tokių grupių vaidmuo kurti, peržiūrėti ir sekti šalies strateginius tikslus, ir/arba siekiant įgyvendinti ir valdyti e. sveikatos infrastruktūras bei projektus. Pavyzdžiui, Suomija ir Liuksemburgas turi nacionalinės e. sveikatos patariamąją grupę. Austrija ir Turkija įsteigė teminių darbo grupių, kurios dirba su konkrečiomis užduotimis e. sveikatos sektoriuje. Slovakija turi e. sveikatos "think-tank". Vokietija turi nacionalinių organizaciją „Gematik“, kuri įgavo įstatymų nacionalinę atsakomybę. Didžiojoje Britanijoje NHS Connecting for Health (prie Sveikatos departamento) yra atsakinga už nacionalinės IT programos įgyvendinimą.⁸⁵

Siekiant sėkmingo strateginio efekto sveikatos apsaugos valdyme, pirmiausia vertėtų apžvelgti Suomijos atvejį. Ši valstybė patenka į konkurencingiausių valstybių 10-uką. Tokių aukštų pozicijų priežastis – efektyvus švietimo, sveikatos apsaugos ir kt. sričių, kuriose nėra privataus kapitalo, valdymas. Suomų modelis institucionalus ir „socialinis-demokratinis“. Pagrindiniai Suomijos informacinės visuomenės sėkmės bruožai:

- nemokamos (arba beveik nemokamos) sistemos: išsilavinimo, medicinos paslaugos, socialinė apsauga;
- sistemos universalumas: teisė į socialinę pagalbą priklauso visiems piliečiams;
- sistemos valstybinė prigimtis: didžiąją dalį paslaugų teikia valstybė.

Apibendrinant galima teigti, kad bet kuri medicinos sistema yra istorijos produktas ir egzistuoja konkrečiame kontekste. Jei šis kontekstas keičiasi – keičiasi ir medicinos sistema. Todėl labai sunku pritaikyti kažkurios valstybės naudotas priemones, kitoje šalyje.

⁸⁵ National IT strategines – Denmark, England and Canada National Information Structure Strategic Planning Article no. 2009-126-152; Prieiga per internetą: www.socialstyrelsen.se May 2009

4. PASIŪLYMAI TOLIMESNEI LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTRAI

Darbo tyrimo iškelta problema siekiama atsakyti į klausimą, kokių veiksmų ir priemonių verta imtis, siekiant paspartinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros procesą ir tokiu būdu pasiekti bent ES vidurkį informacinės visuomenės srityje. Šioje dalyje, apibendrinus lyginamosios analizės metu gautus rezultatus, siūlomi sprendimai Lietuvai. Darbe analizuotas informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 m. strategijos prioritetinių sričių penkių tikslų įgyvendinimas, remiantis statistiniais duomenimis bei lyginant juos su kitų ES valstybių narių patirtimi ir sėkmingais plėtros pavyzdžiais.

Lietuvoje informacinė visuomenė turi būti sukurta iki 2015 m. (pagal LR nutarimą „Dėl Lietuvos ūkio plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos“). Tačiau atlikus lyginamąją ES informacinės visuomenės plėtros rodiklių analizę, paaiškėjo, kad Lietuva daugumoje sričių nesiekia ES rodiklių vidurkio, atsilieka didžiojoje sričių dalyje. Žemiau pateikiami siūlymai, kokius veiksmus įgyvendinus būtų išspręsta analizuojama problema, t.y. Lietuva pasivytų ES rodiklių vidurkį ir įgyvendintų 2010-2015 m. Strategijoje užsibrėžtus rodiklius.

1. **Nuolatiniai interneto naudotojai.** Interneto vartotojų skaičių didinti siūloma mažinant kaimo ir miesto skaitmeninę atskirtį: per artimiausius 5 metus padidinus kaimo gyventojų naudojimąsi internetu apie 30 %, Lietuvoje interneto vartotojų būtų apie 75 %. Tačiau čia iškyla kita problema - Lietuvos regionų (konkrečiai kaimo vietovių) indėlis į informacinės visuomenės plėtros procesus yra gan žemas, kadangi nėra suinteresuotumo iš pačių regionų plėtoti informacinę visuomenę.

Remiantis Estijos ir Danijos informacinės visuomenės įgyvendinimo patirtimi, Lietuvoje turi būti siekiama plėtoti bei skatinti vietos savivaldos ir regioninės plėtros institucijų iniciatyvas informacinės visuomenės plėtros klausimu. Teikti įvairią pagalbą savivaldybėms bei regionams informacinės visuomenės plėtros planavimo ir įgyvendinimo procese. Tokiu būdu informacinė visuomenė bus arčiau galutinio vartotojo, t.y. piliečio. Nes būtent regioninės reikšmės institucijos žymiai geriau, aiškiau mato vietines regiono problemas ir būdus joms spręsti, jos yra arčiau žmogaus, kuriam kuriama informacinė visuomenė, kurios dalimi jis turi tapti.

Interneto vartotojų skaičius išaugtų, jei pačios savivaldybės (ar valstybė) finansuotų interneto namų ūkiams įvedimą, dalinai (laikinai) kompensuotų abonemento mokesčių.

Taip pat Lietuvai siūloma priimti šiuos pakeitimus, siekiant, kad regiono valdžia taptų elektroninė, o kaimo bendruomenė – informacinė: pertvarkyti informacinės visuomenės valdymą suteikiant įgaliojimus vienai institucijai, atsakingai už bendrą informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimą (Danijos pavyzdys); ir informacinės visuomenės plėtrą savivaldybėse laikyti viena prioritetinių sričių, sukurti jai atskirą informacinės visuomenės plėtros programą (Estijos pavyzdys).

2. Antroji sritis - **gyventojai, naudojantys kompiuterį**. Lietuvai 2004-2009 m. įgyvendinus asmeninių kompiuterių mokesčių grąžinimo iniciatyvą, kompiuterių vartotojų rodiklis gerokai šoktelėjo ir 2009 m. pasibaigus numatytam periodui netgi 62 % Lietuvos gyventojų turėjo kompiuterius (palyginimui: 2003 m. šis rodiklis tesiekė apie 32 %). Tačiau pasibaigus įsigyjamų kompiuterių kompensacijai, kompiuterių pirkimo tempai sulėtėjo. 2004-2009 m. vidutiniškai augimas siekė +4 % kasmet, pagal 2010 metų duomenis prieaugis yra tik +2 %. Todėl vyriausybei, siekiant ir toliau aktyviai didinti gyventojų, turinčių kompiuterių, skaičių ir pasiekti numatytą rodiklį 2015-aisiais, vertėtų priimti dar vieną panašią į ką tik pasibaigusią iniciatyvą – kuomet pilietis įsigydamas kompiuterį, sutaupo dalį kaštų, motyvuojant tuo, kad didžioji dalis piliečių kompiuterio nepirkimo priežastimi nurodo finansus (per brangu). Taip pat įgyvendinant tokią iniciatyvą, aktyviau turėtų įsitraukti ir verslo sektorius.

3. Trečioji sritis - **pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę**. Lietuvos problema diegiant elektronines viešąsias paslaugas yra neišnagrinėtas santykis su verslu. Elektroninės paslaugos, kurios nepatenka į valstybės sektoriaus sritį, turi būti teikiamos per verslo sektorių. Lietuvoje trūksta iniciatyvos iš verslo kurti tokias paslaugas. Tad verslo sektorius turi būti motyvuojamas imtis iniciatyvos, nelaukti, kol valstybė pati paskelbs konkursą ir pan.

4. Ketvirtoji sritis - **gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas**. Lietuvos piliečių požiūris į informacinę visuomenę yra gan skeptiškas ir vangiai priimamos informacinės visuomenės siūlomos naujovės. Viena iš vidinių problemų, įgyvendinant valdžią yra neigiamas valstybės institucijų darbuotojų požiūris į Elektroninės koncepcijos įgyvendinimą: daugelis darbuotojų nemato poreikio perkelti savo veiklą į virtualią erdvę ir pradėti teikti paslaugas piliečiams internetu. Tad šioje vietoje derėtų imti pavyzdį iš Estijos ir formuoti ne kiekybinę visuomenę – turinčią n kompiuterių ar mobiliųjų telefonų, bet kokybinį požiūrį į šį sektorių. Tik tuomet kai žmonės, piliečiai, įmonių vadovai, šalies institucijų darbuotojai pakeis požiūrį, bus galima sėkminga ir rezultatyvi informacinės visuomenės plėtra. Kiekvieno piliečio asmeninis prioritetą turi būti inovacijos, kuriomis siekiama pagerinti gyvenimo kokybę, šalies demokratiją. Nepakanka tik sukurti viešąją paslaugą internete, kad ir kokia kokybiška ar inovatyvi ji bebūtų, pirmiausia reikia atvesti žmogų į ją, išmokyti naudotis ir parodyti jos teikiamus privalumus: kaip lengvai ir greitai IRT priemonėmis pakeičiamas senas veiksmas. Todėl dar vienas siūlymas būtų didinti specialistų, kurie apmokytų piliečius, skaičių tiek įvairiose valstybės institucijose, tiek privačiame verslo sektoriuje (pvz., banke).

5. **Gyventojai, naudojantys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą**. Didžioji dalis Lietuvos gyventojų nežino apie galimybę užsiregistruoti pas gydytoją internetu, pasitikrinti suteiktų medicininių paslaugų ir išrašytų medikamentų apimtį ir kt. Tad sveikatos priežiūros srityje Lietuvos problema yra ne žemas e-paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę lygmuo, bet informacijos skirtos

virtotojams apie suteiktas galimybes trūkumas. Todėl vertėtų atkreipti dėmesį į aktyvesnį piliečių informavimą apie galimybę konkrečią paslaugą (pvz., užsiregistruoti pas gydytoją ar deklaruoti gyvenamąją vietą) atlikti elektroniniu būdu. Čia turėtų prisijungti ir verslo subjektai, kurie padėtų įgyvendinti gyventojų apmokymą, pvz., banke klientas trumpai apmokomas dirbti su elektronine bankininkyste, mobiliųjų telefonų salone klientas supažindinamas su galimybe patikrinti sąskaitą, tarifus internetu, pašte – užsiprenumeruoti laikraštį internetu ir t.t.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus kelių autorių pateikiamus informacinės visuomenės apibrėžimus matyti, kokie skirtingi klausimai ir kokiomis aplinkybėmis turi būti kildinami, analizuojant informacinę visuomenę. Darbe informacinės visuomenės sąvoka traktuojama, kaip visa apimanti šiuolaikinė visuomenė, susijusi su informacinių technologijų taikymu viešosiose paslaugose, namų ūkiuose, verslo srityje bei skatinanti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, teikianti pirmenybę žmogui bei jo gyvenimo kokybei.

2. Daugumoje ES valstybių narių informacinė visuomenė formuojasi neseniai: Lietuvoje nuo 1989 m., Estijoje nuo 1994 m., Danijoje nuo 1964 m. Atlikta lyginamoji analizė tarp ES valstybių narių parodė, kad šio sektoriaus plėtra vystėsi ir vystosi netolygiai. ES šiuo metu aukščiausius rodiklius turi narės senbuvės (Euro-15), pvz., Danija, Suomija, Švedija, Vokietija ir kt. Tuo metu valstybės, įstojusios į ES 2004 m. (pvz., Lietuva, Latvija, Čekija ir kt.), vis dar nesiekia ES rodiklių vidurkio. Išimtyms, pvz., Estija, Slovėnija, kurios nors ir įstojusios 2004 m., bet gerokai lenkia tiek Lietuvos, tiek ES-27 rodiklių vidurkį.

3. Daugumoje ES valstybių narių informacinės visuomenės politinis įgyvendinimas atitenka ne vienai institucijai, o keletui ar net keliolikai. Visose valstybėse informacinė visuomenės plėtra įgyvendinama kaip horizontalusis prioritetas. Pagrindiniai skirtumai tarp ES valstybių tik tie, kad pasirenkamos skirtingos institucijos informacinės visuomenės plėtrai įgyvendinti, pvz., Lietuvoje pagrindinė Strategijos įgyvendinimą koordinuojanti institucija yra Susisiekimo ministerija; Estijoje - Ekonomikos ir ryšių ministerija; Vengrijoje – Informacinės visuomenės komitetas.

4. Informacinės visuomenės plėtrai įvertinti skirtinguose projektuose taikomi skirtingi metodai, naudojamos skirtingais rodikliais, kas apsunkina lyginamąją informacinės visuomenės plėtos skirtingose šalyse analizę. Kadangi visos ES valstybės narės ruošdamos savo nacionalines informacinės visuomenės plėtos strategijas vadovaujasi ES numatytais planavimo dokumentais, jų informacinės visuomenės plėtos koncepcijos neturi didelių principinių skirtumų. Jos visos siekia išspręsti pagrindines efektyvaus valstybės valdymo, aktyvaus gyventojų įtraukimo į valstybės valdymą ir viešųjų paslaugų efektyvaus teikimo problemas. Skirtumas tik tas, jog pasirenkama skirtingos priemonės tikslams įgyvendinti.

5. Pagrindinės problemos informacinės visuomenės sektoriuje yra vienodos skirtingose šalyse: sunkumai gaunant daugelio institucijų pritarimą; sunkumai apibrėžiant bendrą infrastruktūrą, skirtą daugeliui skirtingų tikslų ar regionų. Lietuvoje turi būti siekiama aktyviau plėtoti vietos savivaldos ir regioninės plėtos institucijų iniciatyvas informacinės visuomenės plėtos klausimu. Teikti įvairią pagalbą savivaldybėms bei regionams informacinės visuomenės plėtos planavimo ir įgyvendinimo procese.

6. Kitų šalių patirtis ir mokslinė analizė nurodo, kad faktoriai, nulemiantys rezultatų informacinės visuomenės plėtos įgyvendinimą yra šie: aiški atsakomybė; piliečių (vartotojų) dalyvavimas ir atviras

požiūris į informacinę visuomenę; standartų ir standartinių technologijų naudojimas; rizikos analizė ir vertinimas; verslo sektoriaus dalyvavimas plėtroje.

7. ES valstybės narės pagal plačiausią interneto vartojimo lygį: Danija, Estija, Švedija, Suomija ir Didžioji Britanija. Padidinus Lietuvos piliečių naudojimąsi internetu apie 20 %, Lietuva pasiektų užsibrėžtą rodiklį ir lygiuotųsi su aukščiau išvardintomis valstybėmis. Tačiau vis dar egzistuoja skaitmeninė atskirtis tarp miesto ir kaimo gyventojų, tarp jaunų ir vyresnio amžiaus piliečių. Todėl siekiant ES rodiklių, derėtų skatinti kaimo gyventojus naudotis IRT, laikinai finansuoti interneto įvedimą ar suteikti galimybę įsigyti kompiuterį, garantuojant susigrąžinti dalį lėšų. Kaip bebūtų, piliečių suvokimas, kad informacinių technologijų naudojimas tiek kasdienėms, darbo ar mokslo reikmėms yra ypatingai svarbus ir perkelia valstybę, jos ekonomiką į aukštesnį lygmenį.

8. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių e. valdžios koncepcijos iš esmės nesiskiria, jomis siekiama išspręsti pagrindines efektyvaus valstybės valdymo, gyventojų aktyvaus įtraukimo į valstybės valdymą, viešųjų paslaugų teikimo, skaitmeninės atskirties problemas. Lietuvos ir kitų ES valstybių narių e. valdžios analizė parodė, kad dauguma tokių pačių problemų aktualios skirtingose šalyse. Danijos ir Estijos sėkmingas e. valdžios įgyvendinimas grindžiamas stipria tam tikrų sričių infrastruktūra; stipria politikos valia (Danijos veiksmų planai nuo 1995 m.; skaitmeninės priemonės E-day); nedidelės šalies lankstumu, socialine izoliacija. Jungtinėje Karalystėje rūpinamasi, kad e.valdžios privalumai būtų prieinami ne tik turintiems kompiuterius: siekiama, kad kompiuteriai būtų prieinamos viešosiose vietose (bibliotekose, paslaugų centruose), turi būti ir personalas, galintis padėti pasinaudoti šiomis priemonėmis.

9. Estija, lyginant su kaimyninėmis šalimis, išsiveržė į priekį pagal interneto ir mobilių telekomunikacijų skverbtį. Estai informacinės visuomenės plėtrą laiko svarbiausia sėkmingo šalies vystymosi priežastimi. Peršasi išvada, kad šalies valdžiai turi rūpėti ne tik statistiniai duomenys, kiekybiniai rodikliai, tokie kaip, koks gyventojų skaičius turi mobiliuosius telefonus ar kompiuterius, bet ir kokybinė šio sektoriaus pusė, t.y. ar visuomenė pasiruošusi priimti naujoves, kaip piliečiai reaguoja į inovacijas? Galime daryti išvadą, kad Estijos piliečių savimonė šiuo klausimu yra itin atvira, kiekvienas pilietis asmeniškai siekia įgyvendinti informacinės visuomenės plėtrą, siekia neatsilikti nuo IRT raidos. Todėl itin svarbu formuoti atvirą ir teigiamą piliečių požiūrį į informacinę visuomenę.

10. Didžioji dalis Lietuvos gyventojų nežino apie galimybę užsiregistruoti pas gydytoją internetu, pasitikrinti suteiktų medicininių paslaugų ir išrašytų medikamentų apimtį ir kt. Tad sveikatos priežiūros srityje Lietuvos problema yra ne žemas e-paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę lygmuo, bet informacijos skirtos vartotojams apie suteiktas galimybes trūkumas. Lietuvoje reikia įgyvendinti iniciatyvas, kurių tikslas būtų didesnė informacijos sklaida ir mokomasis personalas, t.y. specialistai, supažindinantys Lietuvos piliečius su elektroninėmis viešosiomis paslaugomis (ne tik sveikatos, bet ir švietimo, aptarnavimo sferose).

11. Darbe iškelta hipotezė - Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2009 m. pasiekti rezultatai atsilieka nuo ES vidurkio dėl organizacinių ir socialinių priežasčių – pasitvirtino. Lietuva beveik visose informacinės visuomenės plėtros srityse atsilieka, tačiau skirtumas tarp Lietuvos ir ES vidurkio nėra toks didelis, kaip kad prieš dešimtmetį, kuomet buvo pradėta kurti informacinė visuomenė. Šiai dienai Lietuva atsilieka: namų ūkiai, turintys internetą (atsilieka 5 %); gyventojai, naudojantys kompiuterį (14 %); viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę (14 %); gyventojai, naudojantys elektronines viešąsias paslaugas (8 %); gyventojai, naudojantys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą (4 %) ir kt. Pagrindinės šio atsilikimo socialinės priežastys: gyventojų pasyvumas dalyvaujant informacinės visuomenės plėtroje, nenoras keisti senus įpročius, žinių ir viešinimo stoka. Pagrindinės šio atsilikimo organizacinės priežastys: žema savivaldybių ir regionų įtrauktis į plėtrą, nesusikalbėjimas tarp atskirų institucijų, nėra galimybės įstatymu reguliuoti tam tikrą informacinės visuomenės diegimo sričių (pvz., savivaldybėse).

12. Neginčytinas faktas, kad valstybės ekonomikos lygis ir informacinės visuomenės išsivystymas yra glaudžiai susiję ir vienas nuo kito priklausomi. Atlikus lyginamąją analizę tarp ES valstybių, paaiškėjo, kad silpniausios ES ekonomikos – Latvija, Graikija, Rumunija – turi ir silpniausiai išvystytą informacinę visuomenę, o stipriausios ekonomikos, turinčios aukštą BVP – turi tvirtą informacinę visuomenę (Suomija, Švedija, Danija ir kt.). Lietuva šiame sąrašė atsideria per vidurį – vis dar patiria ekonominius sunkumus, tačiau sparčiai vejasi ES informacinės plėtros rodiklių vidurkį.

13. Vertinant ES nares pagal patiriamas išlaidas IRT, Lietuva atsideria sąrašo gale (šalia Rumunijos, Latvijos, Bulgarijos). Šiame sektoriuje pirmauja Vakarų ir Skandinavijos valstybės (Suomija, Švedija, Vokietija). Tad galima daryti išvadą, kad Lietuva neskirdama pakankamai lėšų informacinės visuomenės plėtrai, netiesiogiai įrodo, jog šis sektorius šalyje visgi nėra prioritetinis. Žemas išlaidų lygis IRT nulemia ir Lietuvos padėtį Europos Komisijos 2009 m. paskelbtoje Europos inovacijų švieslentėje, palapsniui kuriant ir diegiant inovacijas Lietuvai pavyko sumažinti atotrūkį nuo ES vidurkio ir pereiti iš atsiliekančių šalių grupės į pažangesnę grupę. Sparčiau pasiekti kitą lygį (inovacijų sekėjų) Lietuvai padėtų aktyvesnė nei iki šiol buvusi verslo subjektų įtrauktis į informacinės visuomenės plėtrą.

14. Yra sričių, kuriose Lietuva pirmauja, pvz., Lietuva ES įvertinta kaip šalis numeris 1 pagal elektroninių sąskaitų, mobiliųjų telefonų naudojimą, Europos Komisijos studijoje dėl viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę 2009 m. Lietuva paminėta tarp 5 ES valstybių narių, kurios plačiausiai diegia šias paslaugas. 2010 m. sukurta: e-biržos paslaugas, e-policija, verslo subjektų registravimas, vairuotojų pažymėjimo išdavimas. Kokią įtaką šios naujovės darys bendrai Lietuvos vietai tarp ES šalių bus paskelbta šių metų ES oficialioje ataskaitoje.

LITERATŪRA

1. Andersen K. E-Government: Five Key Challenges for Management // The Electronic Journal of e-Government; 2006. Volume 4, Issue 1. p. 1-8. www.ejeg.com/issue/download.html?idIssue=11 [žiūrėta 2010 11 20];
2. Bakanauskas A., Žinių visuomenės formavimas: patirtis, problemos, perspektyvos. Vytauto Didžiojo Universitetas 2008, ISBN 978-9955-12-426-9
3. Balčytienė A., Naujos technologijos ir žurnalistika. 2002 08 31;
4. Čiburienė J., Guščinskienė J., Kultūrinės vertybės ir žinių visuomenės vystymasis Lietuvoje Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2007.43 ISSN 1392-1142;
5. Deržanauskienė G., Pabedinskaitė A., Tiltai, ISSN 1392-3137, 2006, Nr. 1(34), p. 1-10 [IsBasedOn] http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:J.04~2006~ISSN_1392-3137.N_1_34.PG_1-10, 2003;
6. Domarkas V., Lukoševičienė V. Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu, Kauno technologijos universitetas, Kaunas;
7. Elektroninės valdžios koncepcija 2002 m. gruodžio 31 d. <http://www.egov.lt/uploads/file/Del%20Elektronines%20valdzios%20konceptijos%20patvirtinimo.pdf> [žiūrėta 2010 11 20];
8. ES šalims : eGovernment Benchmark Method Paper -8th Measurement, Capgemini Consulting, ir Europe's Digital Competitiveness Report , ICT Country Profiles Vol. II, Brussels, 17.5.2010 SEC(2010) 627 final;
9. Estonian information society strategy 2013, 2006 m. <http://www.riso.ee/en/system/files/Estonian%20Information%20Society%20Strategy%202013.pdf> [žiūrėta 2010 11 25];
10. Europos Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui:, „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“; Briuselis, 1.6.2005 <http://www.ivpk.lt/main.php?cat=68&gr=1> [žiūrėta 2010 11 23];
11. E. valdžios paslaugos prieinamos beveik visose Europos Sąjungos šalyse; Informacinis šaltinis: IVPK <http://www.elektronika.lt/news/theme/232/1315> [žiūrėta 2010 10 30];
12. Girčys A. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas įgyvendinant informacinės visuomenės plėtros politiką Lietuvoje: magistro darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007. - p. 65 - URL: <http://www.scribd.com/doc/23795451/Tarpinstitucinis-bendradarbiavimas-%C4%AFgyvendinant>

- informacin%C4%97s-visuomen%C4%97s-pl%C4%97tros-politik%C4%85-Lietuvoje [žiūrėta 2010 10 20];
13. Informacinės ir žinių visuomenės plėtros rodikliai. <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2603&PHPSESSID=083918c3596be42b01055654e4f7e82a> [žiūrėta 2010 10 30];
 14. Information Society and Statistics Stanislovas Algimantas Martišius, Mantas Martišius, Vilniaus universitetas. ENGINEERING ECONOMICS. 2008. No 5 (60) ISSN 1392-2785;
 15. Information society statistics: European Union with a statistical information service. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/database [žiūrėta 2010 11 25];
 16. Informacinės visuomenės plėtra savivaldybėse: analizė, problemos ir siūlymai 2007 m. birželio 21 d. Rita Bytautaitė http://www.klaipeda.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/10_Bytautaite.pdf [žiūrėta 2010 10 30];
 17. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos nuostatai <http://www.ivpk.lt> [žiūrėta 2010 10 31]; The Information Society Policies implementation in Estonia, Hannes Astok Director of Regional and Municipal eGovernance program 2006;
 18. Informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija, Lietuva. www.ivpk.lt/dokumentai/stratproj2009.doc [žiūrėta 2010 11 21];
 19. Interviu su Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie LR vyriausybės direktoriaus pavaduotoju EDMUNDU ŽVIRBLIU ir LR Ūkio ministerijos Ūkio strategijos departamento direktore AUDRONE ŽVIRBLIENE. neris.mii.lt/mt/straipsniai/200578/lis.doc [žiūrėta 2010 11 22];
 20. Kanapeckienė L., Gibniak V., Žinių valdymas ir aukštasis mokslas. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. Vilnius : Technika, 2009. 24 p.;
 21. Kennedy S. Nurturing Corporate Images // European Journal of Marketing. 1977, vol. 11, no. 3, p. 120-164;
 22. Keras A., Kurapka E., Petrauskas R. Informacinės visuomenės kūrimo, informacinių technologijų taikymo ir informacinių technologijų teisės plėtros tendencijos Europos Sąjungoje: mokomasis leidinys parengtas pagal Thempus Phare projektą „Valstybės pareigūnų rengimas tesinės sistemos reformai Lietuvoje“. - Vilnius, 2001. – ISBN 9955-442-40-9 (7 psl.)
 23. Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategija. 2007 m. spalio 9 d. Nr. V-811. http://sena.sam.lt/lt/main/teisine_informacija/higienos_normos?id=60167 [žiūrėta 2010 11 13];

24. Lietuvos informacinės visuomenės plėtros programa. Informacinių ir ryšių technologijų departamento direktorius Gytis Liaugminas 2010.11.11 www.infobalt.lt/main.php?&s=12&i=8161 [žiūrėta 2010 11 26];
25. Lietuvos nacionalinė informacinės visuomenės plėtros strategija, „Lietuva - globalių galimybių šalis“; Projektas (2001 m. spalio 9d.) www.infobalt.lt/.../09_PRIEDAS_Nacionalines_IVP_strategijos_projektas_07201.rtf [žiūrėta 2010 11 23];
26. Lietuvos respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/portal/start_ta.asp?act=doc&fr=pop&doc=114178&title=LR%20gyventoj%F8%20pajam%F8%20mokes%20E1statymas [žiūrėta 2010 10 30];
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr 625 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr 73-2649;
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr 1270 „Dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos“ // Valstybės žinios, 2005, Nr 139-5019 http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=318111 [žiūrėta 2010 11 09];
29. Lietuvos savivaldybių asociacija: misija, vizija, tikslai. <http://www.lsa.lt/index.php?2053543345#tikslai> [žiūrėta 2010 10 30];
30. Leadbeater C. Living on Thin Air – The New Economy. – London: Viking, 1999. – ISBN 0-670-87669-0;
31. Manuel Castels Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra. Tinklaveikos visuomenės raida, UAB „Poligrafija ir informatika“ 2005, p. 239 ISBN 9986-850-52-5;
32. Marčinskas A., J. Seiliūtė. Socialinė atsakomybė viešajame sektoriuje ir versle: lyginamoji analizė // Viešasis administravimas = Public administration. 2008, nr. 1, p. 70-79;
33. National IT strategines – Denmark, England and Canada National Information Structure Strategic Planning Article no. 2009-126-152; <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-126-152> [žiūrėta 2010 11 25];
34. Paliulis N. Elektroninė valdžia Lietuvoje: plėtra ir problemos. - Vilniaus Gedimino technikos universitetas ISBN; Jurkėnaitė N. VGTU Vilnius: 2006, p. 49-58. ISSN 1648-4541;
35. Parsons, David Wayne. Viešoji politika :politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas /Wayne. Vilnius Eugrimas, 2001 607 p.;
36. Pleckaitis A., Informacinės visuomenės ir e-valdžios plėtros strateginiai tikslai, 2010-11-11 Vilnius, Pirmaujančių užsienio šalių strateginio planavimo praktikos apžvalga www.infobalt.lt/docs/Andrius_Pleckaitis.pdf [žiūrėta 2010 11 26];

37. Principles of Estonian Information Policy <http://www.intosaitaudit.org/pas/010402estoniapapp.pdf> [žiūrėta 2010 10 29];
38. Roszak T. *The Cult of Information: The Folklore of Computers and the True Art of Thinking*. - Cambridge: Lutterworth, 1986. – 256 p. – ISBN 978-0-718-82674-1;
39. OECD, „Governance of Innovation systems: Case studies in cross sectoral policy.“ Paris: ECCD Publications, 2005;
40. Olszak, Ziemia E., *The Information Society Development Strategy on a Regional Level* Celina Karol Adamiecki University of Economics, Katowice, Poland
41. Stankevič, B., Paliulis, N. (2003). Informacinės visuomenės sampratos teorijų analizė. 6-ji Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencija „Lietuva be mokslo – Lietuva be ateities“. Vilnius, p. 246–251. Technika, 2003. ISBN 996-05-619-5;
42. Šaulauskas, M. P. (2003). Informacijos visuomenės samprata: senųjų vynmaišių gniaužtai. *Problemos* 64. Vilnius. 2003, p. 141;
43. Takagi, T. (1997). *Reading the Future: Japanese Information Services*. East Asian Library Resources Group of Australia. *Newsletter* 33, Australian National University;
44. Technologijos informacinės visuomenės plėtrai. Valentinas Kiauleikis, Audronė Janavičiūtė, Mindaugas Kiauleikis, Nerijus Morkevičius. Kauno technologijos universiteto Informatikos fakultetas/ Organizacijų kompiuterinių sistemų laboratorija;
45. *The Strategy for the Development of the Information Society in Poland until 2013*, Ministry of Interior and Administration, December 2008; http://www.broadband-europe.eu/Lists/StrategiesData/Attachments/40/Strategy%20for%20Information%20Society%20Poland_EN.pdf [žiūrėta 2010 10 23];
46. Toffler, A. (1980). *The third wave*. London ISBN 0-553-24698-4;
47. United Nations e-government survey, New York 2008. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan028607.pdf> [žiūrėta 2010 11 22];
48. Webster, F. (1975). *Theories of the Information Society*. London: Rout lender, p. 20–22; New York (N.Y.) : Routledge : Taylor & Francis Group, 2006, 317 p. ISBN 10: 0-415-40632-3;
49. Žilionienė I. Informacinės visuomenės plėtros procesų pagrindinės kryptys ir administravimas. Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV.

Dijokaitė I. Informacinės visuomenės plėtra ES (lyginamoji analizė) / ES politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. V. Pečkys. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų katedra, 2010. – 76 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuota informacinės visuomenės sąvoka, atlikta informacinės visuomenės plėtros ES lyginamoji analizė, įvertinta Lietuvos padėtis informacinės visuomenės plėtroje bei pateikti pasiūlymai, kaip sėkmingai įgyvendinti informacinės visuomenės plėtrą Lietuvoje. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriama informacinės visuomenės istorija ir jos raidos etapai, pateikiamos skirtingų autorių informacinės visuomenės sąvokos interpretacijos. Antroje dalyje pristatomas informacinės visuomenės teisinis reglamentavimas ES, priimti informacinės visuomenės plėtros sektoriaus planavimo dokumentai. Trečioje darbo dalyje analizuojami ES ir Lietuvos informacinės visuomenės plėtros rodikliai, pagal Eurostat statistinius duomenis, šiose srityse: interneto naudotojai; gyventojai, turintys kompiuterį; viešosios elektroninės paslaugos ir jų naudojimas. Ketvirtoje dalyje pateikiami siūlymai Lietuvai, kaip pasivyti ES informacinės visuomenės plėtroje ir pasiekti užsibrėžtus tikslus iki 2015 m.

Pagrindiniai žodžiai: informacinė visuomenė, informacinės visuomenės plėtra ES, plėtros rodikliai, informacinės visuomenės plėtros strategija.

Dijokaitė I. Development of Information society in EU (benchmarking) / Master's Work in Politics and Administration of European Union. Supervisor assoc. dr. V. Pečkys. – Vilnius: Department of Political Sciences, Faculty of Politics and Management, Mykolas Romeris University, 2010. – 76 p.

ANNOTATION

Master's work deals with analyzing the concept of information society, making benchmarking of information society development in European Union, evaluating information society condition in Lithuania and offering proposals for creating information society in Lithuania. First part of the work analyzes appearance and development of information society in theoretical aspects and presents information society ideas of various authors. Second part reveals legal framework of information society in EU, accepted development of information society planning documents. Third part presents EU and Lithuania development indicators of information society (Eurostat database), estimating the level of information society in term of Individuals regularly using the Internet and Computers, E-government on-line availability, E-government usage by individuals by gender. Fourth part deals with information society ratios in European Union and Lithuania, shows proposals for creating successful information society in Lithuania till 2015.

Key words: Information Society, Development of Information Society in EU, Development Indicators, Strategy of Information Society

Dijokaitė I. Informacinės visuomenės plėtra ES (lyginamoji analizė) / ES politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. V. Pečkys. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų katedra, 2010. – 76 p.

SANTRAUKA

Informacinės visuomenės vystymas glaudžiai susijęs su šalies ekonomikos raida, todėl šio sektoriaus plėtra aktuali kiekvienai ekonomikos raidos siekiančiai valstybei. Darbo tyrimo iškelta problema siekiama atsakyti į klausimą, kokių veiksmų ir priemonių reikia imtis, siekiant paspartinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros procesą ir tokiu būdu pasiekti bent ES vidurkį šioje srityje. Darbo tyrimo objektas yra informacinės visuomenės plėtros procesas ir jo rezultatai ES valstybėse narėse. Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos informacinės visuomenės plėtros galimybes ir perspektyvas pasivyti ES rodiklių kontekste. Darbe keliami šie uždaviniai: išanalizuoti informacinės visuomenės plėtros ES valstybėse narėse politiką bei teisinį šios srities reglamentavimą; įvertinti informacinės visuomenės plėtros rodiklius ES ir Lietuvoje, atlikti jų lyginamąją analizę. Tyrimo hipotezė: Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2009 m. rezultatai atsilieka nuo ES vidurkio dėl organizacinių ir socialinių priežasčių.

Magistro darbe iškeltų uždavinių siekiama teoriniais bei analitiniais tyrimo metodais ir priemonėmis. Darbe pateikiama glausta ES valstybių narių informacinės visuomenės plėtros lyginamoji analizė: lyginamos lygiagrečios sritys, įgyvendintos iniciatyvos, pasiekti rezultatai.

Atlikta lyginamoji analizė tarp ES valstybių narių parodė, kaip skirtingai formavosi informacinės visuomenės plėtra Europoje, kaip netolygiai vystėsi ir vystosi šio sektoriaus plėtra. Visos ES valstybės narės ruošdamos savo nacionaline informacinės visuomenės plėtros strategijas vadovaujasi ES numatytais direktyvomis ir planavimo dokumentais, jų informacinės visuomenės plėtros koncepcijos neturi didelių principinių skirtumų. Jos visos siekia išspręsti pagrindines efektyvaus valstybės valdymo, aktyvaus gyventojų įtraukimo į valstybės valdymą ir viešųjų paslaugų efektyvaus teikimo problemas.

Kitų šalių patirtis, kad faktoriai, nulemiantys bent kiek sėkmingą informacinės visuomenės plėtros įgyvendinimą yra šie: aiški atsakomybė; piliečių dalyvavimas ir atviras požiūris į informacinę visuomenę; standartų ir standartinių technologijų naudojimas; verslo sektoriaus dalyvavimas plėtroje. Gauti rezultatai parodė, kad šalies valdžiai turi rūpėti ne tik statistiniai duomenys, kiekybiniai rodikliai, tokie kaip, koks gyventojų skaičius turi mobiliuosius telefonus ar kompiuterius, bet ir kokybinė šio sektoriaus pusė, t.y. ar visuomenė pasiruošusi priimti naujoves, kaip piliečiai reaguoja į inovacijas, ar jų neatstumia ir ar jomis naudojasi.

Dijokaitė I. Development of Information society in EU (benchmarking) / Master's Work in Politics and Administration of European Union. Supervisor assoc. dr. V. Pečkys. – Vilnius: Department of Political Sciences, Faculty of Politics and Management, Mykolas Romeris University, 2010. – 76 p.

SUMMARY

Development of information society is closely linked with the country's economic development, the development of this sector is relevant to each country seeking economic development. The research aims to answer what steps and measures must to be taken to accelerate the development of Lithuanian information society process and thus to achieve at least the EU average in this area. The research object of information society development process and its results in the EU Member States. Research aim – to assess the Lithuanian information society development opportunities and prospects for the EU to catch up in the context of indicators. The work must meet the following objectives: to analyze the information society development in the EU policy and legal regulation in this area and assess the development of information society indicators for the EU and Lithuania, the performance of their benchmark. Research hypothesis: The Lithuanian Information Society Development in 2009 Results below the EU average on institutional and social reasons.

Master's thesis of the tasks to the theoretical and analytical research methods and tools. The paper gives a brief outline of the EU Member States in the Information Society Benchmarking: comparison of parallel fields, implemented initiatives to achieve results.

A comparative analysis between EU Member States has shown how different formation of information society development in Europe, as unevenly developed and developing the sector's development. All EU Member States in preparing their national strategies for information society development in the EU should follow the directives and planning documents, the development of information society concept has no major differences of principle. They all seek to resolve the fundamental efficiency of public administration, the active population in the governance and effective public service delivery problems.

Experience in other countries, the factors influencing the success of at least some of the information society in the implementation: a clear responsibility, civic participation and open approach to information society, standards and standard technology, the business sector in development. The results showed that the national government should be concerned not only statistical data, quantitative indicators, such as what the population have cell phones or computers, but also the qualitative side of the sector.

PRIEDAI

**LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS RODIKLIŲ NETOLYGUMŲ,
PALYGINTI SU ES, ĮVERTINIMAS, REMIANTIS EUROSTAT DUOMENIMIS**

Analizuojamas rodiklis	Rodiklio matmuo	Metai	Lietuva	ES (27) vidurkis	Netolygumo laipsnis
Nuolatiniai interneto naudotojai	visų šalies gyventojų dalis, procentais	2009	55	60	Vidutinis
Gyventojai, naudojantys kompiuterius	visų šalies gyventojų dalis, procentais	2009	57	64	Vidutinis
Gyventojai, nesinaudojantys internetu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	2009	38	30	Didelis
Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę	pagrindinių viešųjų paslaugų visiško pasiekiamumo internetu brandos lygis, procentais	2009	60	74	Didelis
Gyventojai, naudojantys elektroniniu būdu teikiamas viešąsias ir administracines paslaugas	visų šalies gyventojų dalis, procentais	2009	19	30	Didelis
Gyventojai, pirkę / užsisakę prekes ar paslaugas internetu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	2009	6	28	Didelis
Įmonės, pirkusios / užsisakiusios prekes ar paslaugas internetu	visų įmonių dalis, procentais	2009	21	24	Vidutinis
Įmonės, pardavusios prekes ar paslaugas internetu	visų įmonių dalis, procentais	2009	18	12	Nėra
Plačiajuosčio ryšio skverbtis	plačiajuosčio ryšio linijų skaičius 100 gyventojų	2009	18,2	23,9	Didelis
Namų ūkiai, naudojantys plačiajuosčių internetą	visų namų ūkių dalis, procentais	2009	50	56	Vidutinis
Įmonės, naudojančios plačiajuosčių internetą	visų įmonių dalis, procentais	2009	58	83	Didelis

Šaltinis: Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2010–2015 metų strategija

**STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO RODIKLIAI IR SIEKIAMOS JŲ REIKŠMĖS
2015 METAIS**

Eil. Nr.	Matuojama sritis	Analizuojamas rodiklis	Rodiklio matmuo	Rodiklio reikšmė 2015 m.
1.	Strateginio tikslo vertinimo kriterijus	Nuolatiniai interneto naudotojai	visų šalies gyventojų dalis, procentais	75
2.	Prioriteto „Lietuvos gyventojų IRT naudojimo kompetencija“ vertinimo kriterijai	Gyventojai, besinaudojantys kompiuteriu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	79
3.		Gyventojai, nesinaudojantys internetu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	15
4.		Gyventojai, mokęsi nuotolinio mokymosi kursuose	visų šalies gyventojų dalis, procentais	15
5.	Prioriteto „Elektroninis turinys ir jo naudojimas“ vertinimo kriterijai	Pagrindinės viešosios ir administracinės paslaugos, perkeltos į elektroninę erdvę	pagrindinių viešųjų paslaugų visiško pasiekiamumo internetu brandos lygis, procentais	90
6.		Gyventojai, besinaudojantys elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis	visų šalies gyventojų dalis, procentais	50
7.		Gyventojai, naudojantys internetą informacijos paieškai apie sveikatos priežiūrą	visų šalies gyventojų dalis, procentais	50
8.		Gyventojai, kurie internete susipažįsta su rengiamais teisės aktų projektais ir teikia jų rengėjams pasiūlymus	visų šalies gyventojų dalis, procentais	10
9.		Gyventojai, besinaudojantys su Lietuvos kultūros paveldu susijusiomis elektroninėmis paslaugomis	visų šalies gyventojų dalis, procentais	15

Lentelės tęsinys kitame puslapyje

10.		Gyventojai, besinaudojantys su lietuvių kalba susijusiomis elektroninėmis paslaugomis	visų šalies gyventojų dalis, procentais	20
11.		Įmonės, naudojančios įmonių išteklių planavimo sistemas	visų įmonių dalis, procentais	20
12.		Įmonės, naudojančios ryšių su klientais valdymo sistemas	visų įmonių dalis, procentais	30
13.		Gyventojai, pirkę (užsisakę) prekes ar paslaugas internetu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	40
14.		Įmonės, pirkusios (užsisakiusios) prekes ar paslaugas internetu	visų įmonių dalis, procentais	50
15.		Įmonės, pardavusios prekes ar paslaugas internetu	visų įmonių dalis, procentais	45
16.	Prioriteto „IRT infrastruktūra“ vertinimo kriterijai	Gyventojai, kuriems sudaryta galimybė gauti prieigą prie plačiajuosčio ryšio	visų šalies gyventojų dalis, procentais	98
17.		Namų ūkiai, naudojantys plačiajuosčių internetą	visų namų ūkių dalis, procentais	70
18.		Įmonės, naudojančios plačiajuosčių internetą	visų įmonių dalis, procentais	95
19.		Gyventojai, naudojantys asmens tapatybės korteles tapatybei patvirtinti elektroninėje erdvėje	visų šalies gyventojų dalis, procentais	15
20.		Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vykdančios elektroninių dokumentų mainus	visų šalies valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų dalis, procentais	100
21.		Gyventojai, susidūrę su saugos problemomis bendraujant su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis internetu	visų šalies gyventojų dalis, procentais	1

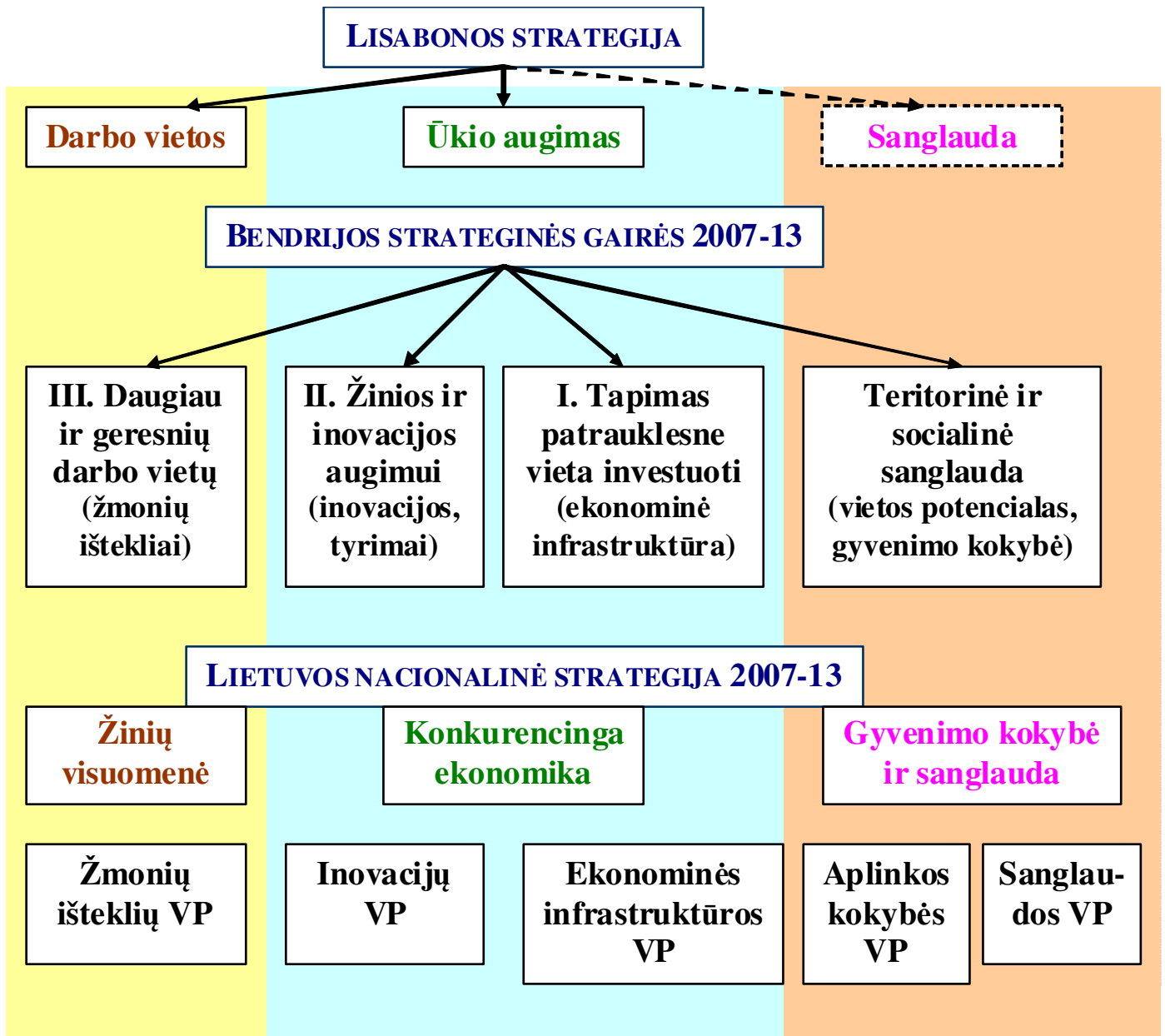
Šaltinis: Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2010–2015 metų strategija

VIEŠOSIOS PASLAUGOS, NUMATYTOS PAGAL ES PROGRAMINIUS DOKUMENTUS

Gyventojams	Verslo subjektams
1. Pajamų deklaravimas (turto, pajamų)	13. Įmonių mokesčiai
2. Laisvų darbo vietų paieška	14. Pridėtinės vertės mokestis (PVM)
3. Socialinės išmokos ir kompensacijos (bedarbio pašalpos, kompensacijos už vaistus, stipendijos, pašalpos)	15. Naujų įmonių registravimas
4. Asmens dokumentai (pasai, tapatybės kortelės, vairuotojų pažymėjimai)	16. Duomenų teikimas Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
5. Transporto priemonių registravimas	17. Viešieji pirkimai
6. Leidimai statyti pastatus	18. Socialinės išmokos darbuotojams
7. Pranešimai policijai	19. Muitinės deklaracijos
8. Leidinių, publikacijų paieška viešosiose bibliotekose	20. Leidimai, kuriuos reikia derinti su aplinkos apsaugos tarnybomis
9. Gimimo ir mirties liudijimai	
10. Gyvenamosios vietos deklaracijos	
11. Interaktyvios gydytojų konsultacijos ir registracija poliklinikose	
12. Paraiškos (mokyti universitete, kelti kvalifikaciją)	

Šaltinis: Elektroninės valdžios koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 2115. Vilnius

LIETUVOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS PERSPEKTYVOS 2007-2013 M.

Šaltinis: Seminaras „Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama informacinės visuomenės plėtrai“ parodų rūmai LITEXPO, 2005m. spalio 29 d.

INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS PRIORITETINĖS KRYPTYS LIETUVOJE IR ES-27

Kryptys	Svarbiausi krypčių bruožai
1. Kurti palankų makroekonominės politikos pagrindą	<ul style="list-style-type: none"> - Pravesti Stabilumo ir augimo pakto reformą, didžiausią dėmesį skiriant makroekonominės stabilumui ir taisyklių laikymuisi; - Formuoti veiksmingą paklausą; - Plėsti ES-27 valstybių bendradarbiavimą; - Skatinti naujas technologijas.
2. Nustatyti mokymosi visą gyvenimą sistemą ir išteklius	<ul style="list-style-type: none"> - Visą gyvenimą trunkantis mokymas – būtina sąlyga; - „Antroji galimybė“ pradiniam mokymuisi; - Visą gyvenimą trunkantis mokymas – visuomeninės svarbos paslauga; - Privačių asmenų ir visuomenės grupių vaidmuo skatinant žmonių galimybes, atsakomybę ir prisitaikymą prie kintančių sąlygų; - Platesnis ES Socialinio fondo lėšų naudojimas; - Visą gyvenimą trunkančio mokymosi įvairių schemų taikymas.
3. Sukurti paslaugų gavėjui palankią naujovių ir technologijų politiką	<ul style="list-style-type: none"> - Sumažinti technologinį atotrūkį tarp ES-27 šalių; - Užtikrinti išteklius Europos inovacijų pajėgumams stiprinti; - Gerinti gyvenimo ir darbo kokybę, atsižvelgiant tiek į visuomenės, tiek į rinkos poreikius; - Plėsti privačią ir viešąją partnerystę informacijos sklaidai skatinti; - Skatinti pramonės regionų, technologijų parkų ir kitokios novatoriškos veiklos kūrimą; - Teikti paramą aukštų technologijų įmonių kūrimui; - Pramonė turi aktyvinti savo veiklą kuriant technologijų programas.
4. Socialinė apsauga	<ul style="list-style-type: none"> - Didinti darbo rinkos politikos lankstumą ir jos derinimą su aktyviomis darbo rinkos politikos priemonėmis; - Palengvinti įgūdžių tobulinimą, darbuotojų judrumą, suteikti galimybę pereiti iš vienos socialinės grupės į kitą; - Didinti darbo draudimo ir socialinės apsaugos sistemos lankstumą ir jos atitikimą mokymosi visą gyvenimą sistemai.

Šaltinis: Jadvyga CIBURIENĖ, Jūratė GUSCINSKIENE E Kultūrinės vertybės ir žinių visuomenės vystymasis Lietuvoje ISSN 1392-1142 ORGANIZACIJŲ VADYBA: SISTEMINIAI TYRIMAI: 2007.43

Informacinės visuomenės bruožai pagrindiniuose ekonomikos sektoriuose ir rinkose

Sektorius / Rinka	Žinių visuomenės bruožai
Privatus sektorius	<ul style="list-style-type: none"> - Mokymasis visą gyvenimą - Bendradarbiavimas su verslo / mokslo institucijomis plečiant savo gebėjimus - Darbo jėgos kvalifikacijos kėlimas
Valstybės / vyriausybės sektorius	<ul style="list-style-type: none"> - Sąlygų kvalifikacijos kėlimui sudarymas - Noro ir gebėjimo mokytis didinimas - Mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo institucijų plėtra - Naujo žinojimo, naujų sukurtų žinių efektyvi sklaida visuomenėje - Naujos kartos mokslininkų rengimas - Bendradarbiavimas su verslu skleidžiant žinias ir technologijas
Prekių rinka	- Nauja technika ir technologija grindžiama gamyba
Darbo rinka	- Augantis darbo poreikis aukštos kvalifikacijos darbo jėgai
Pinigų ir valiutų rinka	- Nauja technika ir technologija grindžiamos paslaugos

Šaltinis: Jadvyga CIBURIENĖ, Jūratė GUSCINSKIENE E Kultūrinės vertybės ir žinių visuomenės vystymasis Lietuvoje ISSN 1392-1142 ORGANIZACIJŲ VADYBA: SISTEMINIAI TYRIMAI: 2007.43

**PAGRINDINIAI LIETUVOS RESPUBLIKOS INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS
PLANAVIMO DOKUMENTAI**

Metai	Dokumentas
2002	Valstybės ilgalaikės raidos strategija, patvirtinta 2002 m. Lapkričio 12 d. LRV nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“;
2001	Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginis planas patvirtintas Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. nutarimu Nr. 984 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strateginio plano patvirtinimo“;
2004–2008	Kasmetiniai informacinės visuomenės plėtros detalieji planai tvirtinami Vyriausybės nutarimais, numatant svarbiausias valstybės institucijų priemones plėtojant informacinę visuomenę. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonės
2005	Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija, patvirtinta LRV 2005 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. 625;
2009	Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategija, patvirtinta 2009 m. gegužės 13 d. LRV nutarimu Nr. 464;
2009	Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo 2007–2010 metų priemonių planas, patvirtintas 2009 m. gegužės 13 d. LRV nutarimu Nr. 465;
2006	LR Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas 2006 m. gegužės 25 d. Nr. X-614;
-	Visuotinio kompiuterinio raštingumo programa
2005	Lietuvos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros 2005–2010 metų plėtros strategija
2009	Lietuvių kalbos informacinėje visuomenėje 2009–2013 metų programa
2007	Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategija
-	Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo, skaitmeninio turinio saugojimo ir prieigos strategija
-	Viešųjų paslaugų perkėlimo į elektroninę erdvę veiksmų iki 2012 metų planas
2010	Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2010-2015 metų strategija

Šaltinis: Informacinės visuomenės plėtros Komitetas prie Susisiekimo ministerijos. Prieiga per internetą:
<http://www.ivpk.lt/main.php?cat=10&gr=11>